

Projekt

z dnia 14 kwietnia 2022 r.

**UCHWAŁA NR .....
RADY MIEJSKIEJ W IŁOWEJ**

z dnia ..... 2022 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Iłowa na lata 2021-2028

Na podstawie art. 18 ust.2 pkt. 6a, art. 10f ust. 4 w związku z art. 10e ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2022 r. poz. 559 z późn.zm.) oraz w związku z art. 9 pkt 5 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2021 r. poz. 1057) uchwała się , co następuje:

§ 1. Przyjmuje się do realizacji Strategię Rozwoju Gminy Iłowa na lata 2021-2028, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Iłowej.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Załącznik Nr 1 do uchwały Nr .....
Rady Miejskiej w Iłowej
z dnia ..... 2022 r.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY IŁOWA NA LATA 2021-2028

IŁOWA

marzec 2022 r.

Spis treści

I.	Wnioski z diagnozy strategicznej.....	4
1.	Położenie	4
2.	Historia	4
3.	Demografia	4
4.	Gospodarka	6
5.	Konkurencyjność gminy w stosunku do przywołanych wcześniej grup odniesienia w obszarze przedsiębiorczości i gospodarki.....	8
6.	Finanse gminy.....	8
7.	Komunikacja i mobilność mieszkańców	9
8.	Komunikacja publiczna	10
9.	Środowisko	10
10.	Obszar społeczny	12
10.1	Edukacja i opieka nad dziećmi.....	12
10.2	Aktywizacja społeczna seniorów	13
11.	Turystyka	13
12.	Usługi w zakresie kultury i sportu.....	14
13.	Aktywność społeczna mieszkańców	15
14.	Analiza SWOT	16
II.	Wizja rozwoju gminy Łowa.....	18
III.	Cele strategiczne i operacyjne Strategii Rozwoju Gminy Łowa na lata 2021-2028	18
1.	Cele -schemat	18
2.	Powiązanie Strategii Rozwoju Gminy Łowa na lata 2021-2028 z dokumentami strategicznymi i planistycznymi	21
3.	Kierunki działań i przedsięwzięć określone w ramach celów strategicznych i operacyjnych ...	24
4.	Oczekiwane rezultaty planowanych kierunków działań i przedsięwzięć oraz wskaźniki ich osiągnięcia	28
IV.	Model funkcjonalno-przestrzenny gminy Łowa	34
	Założenia struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy w kontekście ustaleń Strategii Rozwoju Gminy Łowa na lata 2021-2028	34
	Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie Łowa	38
	Obszary Strategicznej Interwencji określone w Strategii Województwa Lubuskiego 2030.....	40
V.	System realizacji Strategii Rozwoju Gminy Łowa na lata 2021-2028.....	46
1.	Założenia systemu zarządzania, monitorowania oraz ewaluacji Strategii Rozwoju Gminy Łowa na lata 2021-2028.....	46

2.	Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych do Strategii Rozwoju Gminy Łowa na lata 2021-2028.....	51
3.	Ramy i źródła finansowania realizacji Strategii Rozwoju Gminy Łowa na lata 2021-2028	55
VI.	Opis uspołecznienia procesu przygotowania Strategii Rozwoju Gminy Łowa na lata 2021-2028 oraz zasady włączenia mieszkańców do zarządzania dokumentem	56
	Partycypacja społeczna na etapie realizacji Strategii Rozwoju Gminy Łowa na lata 2021-2028.....	59
VII.	Ocena Oddziaływania na Środowisko Strategii Rozwoju Gminy Łowa na lata 2021-2028	60
VIII.	Załączniki:	61
	Załącznik 1: Diagnoza strategiczna	61
	Załącznik 2: Lista przedsięwzięć priorytetowych w ramach Strategii Rozwoju Gminy Łowa na lata 2021-2028	61
	Załącznik 3: Fiszka przedsięwzięcia priorytetowego w ramach Strategii Rozwoju Gminy Łowa na lata 2021-2028.....	61
	Załącznik 4: Fiszka monitorowania przedsięwzięć/celów w ramach Strategii Rozwoju Gminy Łowa na lata 2021-2028.....	61
	Spis tabel	61
	Spis rysunków.....	61

I. Wnioski z diagnozy strategicznej

1. Położenie

Gmina Łłowa jest położona na Nizinie Śląsko-Łużyckiej na wysokości 122–125 m n.p.m., wśród Borów Dolnośląskich, nad Czerną Małą, Czerną Wielką i Czernicą. Historycznie leży na pograniczu Dolnego Śląska i Górnych Łużyc. Komunikacyjnie powiązana z siecią europejską drogą DK 18(E36), obecnie przebudowywaną do standardu autostrady. Z Żaganiem połączona drogą wojewódzką nr 296.

2. Historia

Łłowa jest miastem o długiej i bogatej historii. Powstała w X wieku jako osada leśna, na rozstajach szlaków handlowych prowadzących z Żagania do Zgorzelca i z Legnicy do Gubina. W roku 1000 przez okolicę Łłowej przechodził orszak cesarza niemieckiego Ottona III, zdążający na spotkanie z Bolesławem Chrobrym, by połączyć się i wspólnie udać na Zjazd Gnieźnieński. Za czasów panowania Piastów Śląskich miasto nie odgrywało większej roli politycznej. Natomiast w roku 1241 mieszkańcy brali udział w bitwie z Tatarami pod Legnicą. W okresie rozbitcia dzielnicowego Łłowa przeszła pod panowanie czeskie. W roku 1679 Łłowa uzyskała prawa miejskie i z tego okresu pochodzi aktualny herb miasta. Wszystkie elementy herbu wywodzą się z rodowego herbu Promnitzów, gdyż hrabia Baltazar von Promnitz z Żar, wykupił Łłowę i spowodował rozkwit miasta.

Pałac w Łłowej zbudowano w 1626 roku. Najpierw była to renesansowa, czterokondygnacyjna budowla z wieżą, którą rozbudowano o barokowe dwukondygnacyjne skrzydło. Obecnie służy mieszkańcom jako siedziba Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych. W 1902 roku właścicielem miasta został Friedrich von Hochberg. Przyczynił się do modernizacji pałacu i założenia parku w stylu angielskim, francuskim i japońskim. Do dzisiaj rosną tutaj liczne okazy wielowiekowych drzew, krzewów ozdobnych i rododendronów. Zachował się układ ścieżek, zatoka i wyspy. Hrabia był wielkim miłośnikiem psów różnych ras. Dla nich wybudował tor wyścigowy oraz założył cmentarz z licznymi epitafiami. Pałac i park są obiektami o dużej wartości historycznej i artystycznej.

W 1939 roku w Łłowej odbyła się wystawa dalii. Oprócz tysiąca odmian kwiatów, zaprezentowano osiągnięcia ogrodnictwa jak i uprawy winorośli, brzoskwiń oraz innych owoców i warzyw. Po zajęciu miasta pod koniec lutego 1945 roku, radzieckie władze wojskowe oddały władze administracyjną w ręce polskie. Z braku ludności wynikającego z działań wojennych Łłowa zaszeregowana została do miana wsi. Po zakończeniu wojny do Łłowej przyłączona została wieś Saatz (obecna część Łłowej – Żaków) oraz wschodnia część wsi Charlottenhof (obecnie część miasta nosząca nazwę Karolinów). W 1962 roku Łłowej przywrócono prawa miejskie.

3. Demografia

Sytuacja demograficzna jest źródłem problemów i tworzy poważne bariery dla rozwoju gminy. Główne tendencje są zbieżne z trendami ogólnopolskimi i regionalnymi, lecz porównanie z innymi gminami wskazuje, że mają one większe nasilenie niż w gminach, które były punktem odniesienia do analizy. Ponadto, na terenie gminy te tendencje w różny sposób odzwierciedlają się na obszarze miasta i terenach wiejskich. Te różnice pomiędzy dwoma obszarami występują na wszystkich obszarach analizy strategicznej.

Analiza porównawcza tendencji demograficznych oraz w innych obszarach podlegających diagnozie w Gminie Łłowa w odniesieniu do innych gmin została przeprowadzona przy pomocy narzędzia Monitor Rozwoju Lokalnego (MRL). To narzędzie pozwalające na syntetyczną ocenę potencjału społeczno-ekonomicznego gminy w czasie i w relacji do innych gmin o podobnej funkcji w strukturze osiedleńczej kraju zostało przygotowane przez Związek Miast Polskich. Nie jest to zatem ocena w kategoriach

bezwzględných – a zawsze w porównaniu z tym co dzieje się w jednostkach samorządu terytorialnego, stanowiących grupę porównawczą.

Dla Gminy Łłowa przeprowadzono analizę w relacji do dwóch punktów odniesienia.

W stosunku do ogólnej grupy porównawczej:

1. Grupa porównawcza A wygenerowana przez narzędzie:

Gminy Miejsko-Wiejskie: Gospodarka ekstensywna (J3) Liczba JST w grupie: 63; Liczba JST w makroregionie: 22; Liczba JST w województwie: 6; Liczba JST w podregionie: 4.

2. Grupa porównawcza B - gminy z podregionu zielonogórskiego: Kargowa, Nowogród Bobrzański, Jasień. Grupa została wybrana ze względu na największe podobieństwo do Gminy Łłowa.

Główny problemy związane z sytuacją demograficzną w gminie:

- zmniejszanie się liczby mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym,
- zwiększanie się liczby osób w wieku poprodukcyjnym i ujemne saldo migracji,
- niekorzystne saldo migracji.

Dane GUS wskazują na dużą nierównomierność zmian demograficznych zachodzących na terenach miejskich i wiejskich gminy. O ile całkowita liczba mieszkańców zmienia się w podobnej skali – cała gmina -2,38%, tereny miejskie -3,05%, tereny wiejskie -1,49%, to struktura demograficzna zmienia się inaczej. Ludność w wieku przedprodukcyjnym w gminie zmniejszyła się o 4,76%, w tym w mieście o 0,30% a na terenach wiejskich o 10,07%. Liczba ludności w wieku produkcyjnym zmienia się dość równomiernie. W gminie obniżyła się o 6,46%, w tym w mieście o 7,32% a na terenach wiejskich o 5,34%. Znaczna różnica jest w grupie mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. Na obszarze całej gminy wzrost wyniósł 14,23% z tego w mieście 8,46% a na terenach wiejskich aż 23,25%.

Powyższe dane wskazują, że niekorzystne tendencje zmian w strukturze wiekowej mieszkańców dotyczące całej gminy, w znacznie większym stopniu odnoszą się do terenów wiejskich. Problemy związane z opieką nad seniorami, przystosowaniem infrastruktury do ich potrzeb będą dotyczyć całej gminy, ale ich największe natężenie wystąpi na obszarach wiejskich. Tam też w największym stopniu będzie zmniejszać się zasób mieszkańców w wieku produkcyjnym. Badania prowadzone w innych gminach wskazują na wydłużanie się okresu aktywności zawodowej społeczeństwa. Wyzwaniem jest aktywizacja społeczna i zawodowa seniorów.

W ankiecie przeprowadzonej przez Gminę Łłowa w ramach przygotowania diagnozy na pytanie dot. ewentualnej zmiany miejsca zamieszkania 65,4% odpowiedziało zdecydowanie nie (30,8%) i raczej nie (34,6%). Raczej tak (2,3%) i zdecydowanie tak (3,1%) oraz „rozważam” (21,5%) zadeklarowało 26,9% badanych. 7,7% badanych do grupa, która nie zastanawiała się nad tym problemem. Bardzo znaczący odsetek osób, które mogą opuścić gminę (26,9%, z tego 3,1% zdecydowanie chce wyjechać) wskazuje, że poziom migracji może się jeszcze zwiększyć. Zgodnie ze strukturą wiekową respondentów ankiety należy przypuszczać, że dotyczy to ludzi aktywnych zawodowo.

Analiza porównawcza pokazuje, że liczba i struktura wiekowa mieszkańców gminy w odniesieniu do obydwu grup odniesienia zmienia się niekorzystnie. Zakres zmian jest większy niż w innych gminach we wszystkich aspektach, a negatywne tendencje wzmocniają się w okresie analizy. Dotyczy to liczby ludności, przyrostu ludności w wieku poprodukcyjnym i współczynnika liczby mieszkańców w wieku 25-34 lata na 1000 mieszkańców. Ten ostatni jest znacząco mniejszy. Udział ludzi młodych w populacji gminy zmniejsza się z każdym rokiem. Spada ze 156 osób/1000 w 2014 do 144,73 w 2018. Zmiana o -7,22% jest znacznie większa od zanotowanego w tym samym okresie spadku liczby ludności w gminie

ogółem, który wyniósł -1,8%. Kolejne wskaźniki dotyczące przyrostu naturalnego, urodzeń i dzietności kobiet oraz niska liczba małżeństw i wyższa niż w grupie porównawczej liczba rozwodów pokazują jak tendencje demograficzne będą się kształtować w przyszłości. Oznacza to, że opisane tendencje negatywne będą się w przyszłości pogłębiać. Potencjał ludnościowy gminy w perspektywie lat będzie się zmniejszać, a skala tych zmian jest większa niż w innych gminach.

Pokazuje to, że w perspektywie kolejnych lat znacząco zmniejszy się konkurencyjność gminy w zakresie dysponowania zasobami ludzkimi na rynku pracy przy jednoczesnym zwiększeniu wydatków związanych z usługami dla seniorów i przystosowaniem gminy do zwiększającej się liczby osób z niepełnosprawnościami. Pokazuje również, że wśród ludzi młodych jest najsilniejsza skłonność do migracji. Z perspektywy rozwoju gminy jest to czynnik mało korzystny, jednak wpływa na formułowanie działań/programów zapobiegawczych przez władze gminy. Dobrą perspektywą jest program zainicjowany roku 2021 sprzyjający osiedlaniu się na terenie gminy.

Struktura demograficzna gminy jest ważnym czynnikiem jej konkurencyjności i determinuje możliwości rozwojowe. Wynikające z analizy porównawczej wnioski pokazują, że w stosunku do gmin z grup porównawczych perspektywiczne możliwości rozwoju gminy będą gorsze niż w gminach konkurencyjnych. Dotyczy to z jednej strony zmniejszania się zasobów ludzkich na rynku pracy w stopniu większym niż w innych gminach, z drugiej strony, zwiększania się potrzeb specyficznych grup mieszkańców w wieku senioralnym. W przełożeniu na sytuację budżetu gminy będzie to oznaczać zmniejszanie się wpływów do budżetu z podatku PIT oraz zwiększanie się wydatków związanych z dużym wzrostem kosztów przystosowania infrastruktury do potrzeb seniorów oraz wydatków na bezpośrednią opiekę nad tą grupą.

4. Gospodarka

Silną stroną gminy jest jej położenie w obszarze przygranicznym i bardzo dobra komunikacja drogową z rynkiem UE i Polski. Przebudowa DK18 do standardu autostrady jeszcze podniesie wartość tego położenia. Miasto Łłowa pełni rolę lokalnego ośrodka przemysłowego. Zakłady przemysłowe zlokalizowane są przede wszystkim w centralnej (ul. Żagańska) i zachodniej (ul. Traugutta) części miasta. Dominującym profilem działalności jest przemysł chemiczny i elektroniczny. Miasto dysponuje dobrze rozwiniętym sektorem usługowym. Natomiast na terenach wiejskich, ze względu na znaczną powierzchnię obszarów leśnych oraz użytków rolnych w strukturze zagospodarowania terenu, gospodarka związana jest przede wszystkim z sektorem leśnym i rolniczym. Rozwój rolnictwa ograniczają bardzo słabe gleby, stanowiące ok. 70% gruntów rolnych. Działalności produkcyjne w postaci niewielkich zakładów (budownictwo, drobne przetwórstwo przemysłowe, rzemiosło produkcyjne) pełnią tu jedynie funkcję uzupełniającą i zlokalizowane są głównie na terenie największych miejscowości. Dynamika zmian liczby przedsiębiorstw w poszczególnych kategoriach wielkości ze względu na liczbę zatrudnionych pokazuje wyraźną różnicę pomiędzy miastem i terenami wiejskimi gminy. Widoczna jest również duża różnica w liczbie bezwzględnej przedsiębiorstw na obydwu obszarach, przy podobnej liczbie mieszkańców. Jest ona w przybliżeniu o połowę mniejsza na terenach wiejskich. W widoczny sposób jest to powiązane ze strukturą demograficzną mieszkańców. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym jest większa na terenach wiejskich i w sposób znaczący rośnie szybciej niż w mieście. Dynamika wzrostu również jest niższa na terenach wiejskich. Firmy średnie i duże są tylko w mieście i ich liczba utrzymuje się na stałym poziomie. W sektorach przedsiębiorstw według klasyfikacji PKD najwidoczniejsze wzrosty nastąpiły w grupie firm małych w sektorach:

- Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca: 155,6%
- Transport i gospodarka magazynowa: 60%
- Budownictwo: 44%.

Najwięcej podmiotów gospodarczych jest zarejestrowanych w sektorach:

- Budownictwo – 72 (13,1% wszystkich zarejestrowanych)
- Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle – 136 (24,7% wszystkich zarejestrowanych).

Największy spadek liczby firm zanotowano w sektorach:

- Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo: 27,6%
- Informacja i komunikacja: 14,3%.

Liczba podmiotów prowadzących działalność powiązaną z rynkiem turystycznym (działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi) wynosi 22 i od 2014 utrzymuje się na tym samym poziomie. W niewielkim zakresie rozpoczęły funkcjonowanie gospodarstwa agroturystyczne. Ich liczba (3) nie zmienia się w ostatnich latach. Dane nie obejmują skutków pandemii dla tego rodzaju usług.

Ważnym atutem gminy, którego wykorzystanie w dużej mierze zadecyduje o perspektywach rozwojowych gminy oraz będzie miało wpływ na rozwój ŻłOF jest znaczący zasób przygotowanych do zagospodarowania terenów inwestycyjnych. Od grudnia 2007 r. w Łłowej funkcjonuje Strefa Aktywności Gospodarczej, z której w 2015 r. wydzielono część terenów i utworzono Podstrefę Łłowa Legnickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Tym samym przedsiębiorcy planujący inwestycję w regionie zyskali dodatkowy argument za lokalizacją swojej inwestycji właśnie tutaj. Strefa zlokalizowana jest przy węźle autostradowym Łłowa. Obejmuje niezabudowane działki przeznaczone pod zabudowę przemysłową o łącznej powierzchni 52 ha. Obecnie część strefy jest zagospodarowana. Inwestorzy decydujący się na rozwijanie swojego biznesu w Łłowej mogą liczyć na zwolnienia podatkowe i inne formy pomocy publicznej. Podstawową formą pomocy publicznej jest zwolnienie z podatku dochodowego od dochodów uzyskanych z prowadzenia działalności gospodarczej na terenie strefy¹. Dobrą perspektywę otwiera planowana budowa nowoczesnego parku przemysłowo-biznesowy na terenie SAG w Łłowej przez Grupę CTP Invest, jednego z największych developerów w Europie. Na terenie SAG do sprzedaży pozostaje mniej niż 10 hektarów. Gmina dobrze przygotowuje się do przyjmowania nowych inwestorów.

Podobnie jak na terenie województwa lubuskiego, w Łłowej i w pozostałych gminach ŻłOF jest niski udział firm z sektora kreatywnego. Również sektor usług powiązanych z działalnością na rynku obsługi turystów w latach 2014-2019 ulegał ograniczeniu. Ze względu na niewielki udział sektora w gospodarce ŻłOF nie wpływa to na jej ogólny stan. Ponieważ jednak pandemia najdotkliwiej uderzyła w ten sektor, jego słabość będzie stanowić istotną barierę w rozwoju oczekiwanej przez gminę dywersyfikacji gospodarki i wykorzystania posiadanych zasobów kulturowych i przyrodniczych dla rozwoju gospodarczego obszaru.

Nowym trendem jest rozwój instalacji do produkcji energii odnawialnej. W Gminie Łłowa w ostatnim roku wydano dziesięć decyzji o warunkach zabudowy dla instalacji fotowoltaicznych o mocy do 1 MW i jedną dla instalacji o mocy do 30 MW. Pod tym względem konkuruje z Łłową gmina Źary. Ten sektor uzyskał możliwości rozwojowe dzięki wyznaczeniu w Studium uwarunkowań rozwoju przestrzennego gminy 23,2 ha gruntów pod takie inwestycje.

---

¹ Komisja Europejska (KE) zatwierdziła tzw. mapę pomocy regionalnej dla Polski, która obowiązywać będzie od 1 stycznia 2022 r. do 31 grudnia 2027 r.

5. Konkurencyjność gminy w stosunku do przywołanych wcześniej grup odniesienia w obszarze przedsiębiorczości i gospodarki.

Konkurencyjność Gminy Łłowa pod względem oferowanych zarobków (średnio 3843 zł w roku 2018) jest niższa niż w Żarach i gminie wiejskiej Żary, gdzie średnie wynagrodzenie wynosiło 4427zł i było na poziomie proponowanego w Zielonej Górze (4419zł). W 2018 r. Żagań i gmina wiejska Żagań oferowały zarobki na tym samym poziomie co Gmina Łłowa. W tym czasie we Wrocławiu można było zarobić 5338 zł. Należy również brać pod uwagę rynek niemiecki. Budowana obecnie pod Berlinem fabryka samochodów Tesla oferuje najniższe wynagrodzenie w wysokości 2800 EURO (informacja prasowa) i ta oferta cieszy się dużym zainteresowaniem. Zapotrzebowanie na pracowników to ok. 5000 osób.

Pod względem aktywności gospodarczej mierzonej liczbą podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców Gmina Łłowa nie prezentuje się korzystnie na tle obydwu grup odniesienia. Wskaźnik dla grupy odniesienia A (J63) jest niższy w całym okresie analizy i różnica do średniej w grupie odniesienia zwiększyła się. Również w porównaniu do czterech gmin podregionu zielonogórskiego wskaźnik aktywności jest najniższy i ma najniższą dynamikę wzrostu. Elementem, który może zmieniać tę perspektywę jest obecność na terenie gminy dużych firm, które zatrudniają ok. połowę pracowników w gminie. Jednak główną barierą rozwojową będzie w przyszłości dostępność pracowników. Obecny poziom bezrobocia w gminie jest niski i wynosił 7% na koniec 2019 r. Epidemia i załamanie gospodarki w 2020 r. według wskaźników za sierpień 2020 nie powodowały gwałtownych zmian. W powiecie żagańskim bezrobocie wzrosło o 1,2 punktu procentowego i wynosiło 6,1%. Pod względem dostępności zasobów niezbędnych do prowadzenia działalności gospodarczej wskaźnik prezentujący możliwość zastępowalności pokoleniowej na rynku pracy (różnica liczby mieszkańców w wieku 10-24 i 50-64) jest w Gminie Łłowa znacznie bardziej niekorzystny niż w innych gminach (-58,85 do -37,69 w relacji z grupą A). Jest również znacznie niższy niż w gminach podregionu zielonogórskiego (grupa B).

Wskaźnik prezentujący procentowy udział osób zatrudnionych w sektorach usługowych pokazuje dwa aspekty tego obszaru. Po pierwsze, jest on znacznie większy niż w innych gminach, zarówno w grupie A (J63) gdzie wynosił 132,4% średniej i mediany dla tej grupy jak i gminach podregionu zielonogórskiego (grupa B). Po drugie, ten wskaźnik ma bardzo niską dynamikę wzrostu, co oznacza, że sektor usługowy nie rozwija się. Nie jest zatem czynnikiem wzrostu gospodarczego gminy. Biorąc pod uwagę, że usługi stanowią segment rynku o dużych możliwościach dostosowawczych do zamieniających się warunków gospodarczych, niska dynamika wzrostu sektora może wpływać negatywnie na rozwój gminy. Korzystnym czynnikiem jest również wysoki udział usług sektora finansowego. Jest on wyższy niż w obu grupach odniesienia. Podobnie jednak jak cały rynek usług ma on niską dynamikę wzrostu.

6. Finanse gminy

Gmina posiada dobre warunki do finansowania rozwoju z budżetu gminy. Sytuację finansową gminy w zakresie możliwości finansowania z budżetu gminy projektów rozwojowych przedstawiają dane porównawcze z Monitora Rozwoju Lokalnego. W gminie wskaźnik nadwyżki operacyjnej do kwoty dochodów bieżących w ciągu trzech lat zwiększył się do poziomu wyższego od średniej i mediany grupy odniesienia A (J63). Również porównanie z gminami podregionu zielonogórskiego wypada korzystnie. Tylko gmina Kargowa posiada wyższy wskaźnik. Gmina Łłowa miała okres spłaty długu o ponad rok krótszy od gmin z grupy odniesienia A. W grupie B tylko Kargowa miała ten wskaźnik wyższy. Świadczy to o tym, że gmina posiada wysoką zdolność do finansowania rozwoju i pod tym względem może skutecznie konkurować z innymi gminami. Stan budżetu gminy i zdolność finansowania wydatków

inwestycyjnych jest silnym atutem gminy, wyróżniającym ją spośród gmin konkurencyjnych. Również poziom wydatków inwestycyjnych jest znacząco wyższy niż w innych gminach.

Sektor rolny nie jest siłą napędzającą wzrost gospodarczy gminy. Na terenie Gminy Łłowa nie ma najlepszych gleb zaliczanych do I i II klasy bonitacyjnej. Udział gruntów ornych reprezentujących III klasę bonitacyjną jest śladowy i wynosi zaledwie 2,13 %. Grunty orne średniej jakości, czyli IV klasy bonitacyjnej to 20,90 % ogółu, zaś grunty orne słabe i bardzo słabe V i VI klasy bonitacyjnej stanowią aż 76,97 % ogółu gruntów ornych. W strukturze wielkości gospodarstw rolnych zachodzą zmiany polegające na zwiększaniu się liczby gospodarstw bardzo małych – do 0,5ha, liczba pozostałych zmniejszyła się w okresie 2014-2019. Biorąc pod uwagę gospodarstwa przeliczeniowe, których wielkość jest ustalana w oparciu o zdolność produkcyjną przekładana na wysokość płaconego podatku rolnego, całkowita liczba gospodarstw zmniejszyła się o 24, w tym, gospodarstw o powierzchni 0,5-10ha o 94. Zmiany w strukturze gospodarstw rolnych nie mają widocznego wpływu na nominalną wysokość wpłat z tytułu podatku rolnego. Zmienia się ich struktura. Znacząco spadają wpływy od osób prawnych prowadzących gospodarstwa rolne. Z perspektywy wartości tych wpłat, trzeba zauważyć, że wysoka inflacja znacznie zmniejsza wartość wpłacanych pieniędzy. Obydwa zestawienia pokazują, że rolnictwo w Gminie Łłowa nie należy do sektorów budujących rozwój gminy. Znajduje się ono w najlepszym wypadku w stagnacji. Łącząc te informacje z danymi dotyczącymi przedsiębiorczości, które pokazują, że liczba podmiotów gospodarczych w grupie PKD obejmującej rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo zmniejszyła się o 27,6%, wyraźnie widać słabość tego sektora.

Główną barierą rozwoju gospodarczego gminy jest i nasili się w przyszłości, dostępność pracowników na rynku pracy i następstwo pokoleń w sektorze małych firm. Sektor MŚP nie znajduje również odpowiedniego wsparcia w zakresie funkcjonowania form rozwoju biznesu. Gmina nie prowadzi również żadnego rozpoznania potrzeb tego sektora. Wysoki udział usług, w tym finansowych jest czynnikiem pozytywnym. Jednak w odniesieniu do grup porównawczych, niska dynamika rozwoju jest zagrożeniem dla tego sektora.

Silnym atutem jest atrakcyjne położenie, dobry dostęp do komunikacji drogowej, posiadany zasób terenów inwestycyjnych, oferowane udogodnienia dla nowych inwestorów oraz możliwość finansowania projektów rozwojowych z udziałem budżetu gminy.

7. Komunikacja i mobilność mieszkańców

Łłowa i zlokalizowane tam duże firmy są silnym generatorem ruchu. Ponadto, skupione w Żarach i Żaganiu usługi dla mieszkańców dwu powiatów są kolejnym czynnikiem zwiększającym mobilność mieszkańców. Brakuje aktualnych danych na ten temat. Można się jedynie oprzeć na wynikach Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 r., który już wtedy pokazał dużą skalę tego ruchu.

Wg. NSP 2011 w województwie lubuskim w grupie gmin z największą przewagą osób dojeżdżających do pracy nad wyjeżdżającymi były: Łłowa i Żary, w których ta relacja wynosiła 2,84 i 2,28. W tym: przyjazdy do Żar -3898 osób, Żagania – 1460 i Łłowej -528. Z Żar wyjeżdżało 1756 osób, Żagania 1859, Przeliczenie tych wartości zgodnie z metodologią przyjętą dla funduszy europejskich (Niebieska księga dla transportu publicznego) wskazuje, że wartości te wzrosły do, odpowiednio: przyjazdy- Żary 5125, Żagań 1919, Łłowa 694 oraz wyjazdy- Żary 2309, Żagań 244, Łłowa 932.

Mobilność mieszkańców opiera się w największej mierze o komunikację indywidualną z wykorzystaniem samochodów osobowych. Ich liczba w latach 2014-2019 wzrosła w powiecie żagańskim o 22%, liczba motocykli wzrosła o 33%.

8. Komunikacja publiczna

Usługi przewozowe w zakresie autobusowej komunikacji publicznej na trasie Łłowa- Żagań wykonują firmy: Feniks V i MZK Żagań. Feniks V wykonuje w 2021 na tej trasie trzy kursy dziennie, MZK Żagań – dwa. Autobusy firmy Feniks V docelowo kursują do Żar. Firma Feniks V nie podaje informacji o liczbie przewiezionych pasażerów. W 2016 r. został powołany Związek Powiatowo-Gminny Powiatu Żagańskiego, którego celem jest podejmowanie działań na rzecz poprawy sytuacji w tym obszarze.

Połączenia z Gminą Łłowa wykonywane przez MZK Żagań ulegało w latach 2017-19 istotnym zmianom. W tym czasie trzykrotnie zwiększyła się praca przewozowa na liniach łączących łłową z Żaganiem. Spowodowało to nieproporcjonalnie większe zainteresowanie mieszkańców komunikacją publiczną. Liczba pasażerów zwiększyła się ponad dwunastokrotnie. Z 9455 pasażerów w 2017 r. do 121 976 w 2018 r. Linie nie osiągnęły wysokiej efektywności (w 2019 r. -1,20 pasażera na wozokilometr), ale efekt społeczny był bardzo widoczny. Ze względu na ograniczenia sanitarne wynikające z pandemii COVID 19 aktualne dane nie są porównywalne z historycznymi.

Na terenie gminy praktycznie nie funkcjonują żadne formy transportu alternatywnego. Ścieżki rowerowe mają 940m długości i z tego powodu ich funkcja komunikacyjna jest bardzo ograniczona. Brak również ścieżek rowerowych o charakterze turystycznym.

Pomimo dobrej dostępności drogowej transport, pomijając indywidualny – samochodami osobowymi, jest słabo rozwinięty i nie sprzyja rozwojowi gminy. Brak ścieżek rowerowych był jednym z najczęściej wskazywanych mankamentów w ankiecie przeprowadzonej przez Urząd Miejski. Pięć miejscowości (Jankowa Żagańska, Klików, Kowalice, Szczepanów, Wilkowisko) jest dotkniętych wykluczeniem komunikacyjnym.

9. Środowisko

Gospodarka odpadami na terenie gminy jest uregulowana dzięki uczestnictwu w Łużyckim Związku Gmin, w ramach którego wybudowany został Zakład Zagospodarowania Odpadów Sp. z o.o. w Marszowie. Podkreślanym przez mieszkańców w ankiecie przeprowadzonej przez Urząd Miejski mankamentem są wysokie ceny za wywóz odpadów. Mieszkańcy w swoich odpowiedziach w ankiecie przeprowadzonej przez Urząd Miejski jako jeden z najważniejszych mankamentów gminy wskazują źle funkcjonujący system kanalizacyjny lub jego brak (20% odpowiedzi na pytanie otwarte o słabe strony gminy). Gmina Łłowa posiada sieć kanalizacji sanitarnej na obszarze miasta Łłowa i osiedla Czyżówek o długości 30,7 km. Obszar miasta jest skanalizowany w 97%. W pozostałej części gminy, na obszarach wiejskich funkcjonuje system zbiorników bezodpływowych oraz oczyszczalni przydomowych. Zaplanowana na przyjęcie 1500 m³ ścieków oczyszczalnia wykorzystuje około 1/3 swojej przepustowości. Funkcjonująca oczyszczalnia ścieków nie wymaga rozbudowy a jej wydajność odpowiada potrzebom mieszkańców i zakładów produkcyjnych. Oczyszczalnia powinna być zmodernizowana pod względem podniesienia jakości procesu oczyszczania ścieków. Modernizacji wymaga również system przepompowni w istniejącej kanalizacji sanitarnej.

Obecna jakość systemu kanalizacyjnego w mieście jest niezadawalająca. Gmina nie dysponuje kanalizacją deszczową. Obecnie gmina nie prowadzi żadnych działań w zakresie zbierania wód opadowych zarówno na potrzeby komunalne jak i nie wspiera mieszkańców w tym zakresie.

Głównymi brakami w tym zakresie jest ponadto niski poziom skanalizowania terenów wiejskich. Ze względu na odległości pomiędzy miejscowościami gminy oraz niewielką liczbę mieszkańców poszczególnych wsi, na obszarach wiejskich gminy budowa sieci kanalizacji sanitarnej jest nieefektywna i nie może być wspierana finansowo ze środków zewnętrznych. Gmina realizuje i wspiera finansowo przy udziale środków zewnętrznych budowę przydomowych oczyszczalni ścieków, jednak

skala tych działań w odniesieniu do potrzeb nie jest zadawalająca. W 2021 r. zmodernizowano SUW na terenie Łłowej oraz Szczepanowa. Na terenie gminy powstało 180 indywidualnych oczyszczalni ścieków.

Obszar gminy jest w dużej części zagrożony skutkami niskiej emisji. Podstawowym źródłem energii na terenach wiejskich jest węgiel wykorzystywany w tradycyjnych, wysokoemisyjnych urządzeniach grzewczych. Stanowią one poważne zagrożenia dla stanu powietrza ze względu na wysoki poziom emisji zanieczyszczeń. Głównym problemem utrudniającym wymianę źródeł ciepła jest brak sieci gazowniczej na terenach wiejskich. Gaz dostępny jest na terenie miasta. Warunkiem ekonomicznym przemawiającym za gazyfikacją jest aktywność inwestorów w Strefie Gospodarczej, wtedy pojawi się możliwość gazyfikacji Konina Żagańskiego. Problemem i barierą rozwojową pozostałej części obszarów wiejskich jest trudny do przewidzenia termin lub brak perspektyw ich gazyfikacji. Inne nośniki energii są drogie (olej opałowy, gaz ciekły LPG i LNG, sprężony CNG) i wymagają zainstalowania specjalistycznych zbiorników. Monitoring powietrza jest udostępniany w Gminie Łłowa. Dane ograniczone do PM 10 i PM 2,5 pochodzą z dwóch punktów na terenie miasta. Punkty pomiarowe są prowadzone przez firmę Syngeos. W przypadku monitoringu firmy Syngeos nie ma dostępu do danych historycznych. Gmina Łłowa dysponuje 26 budynkami użyteczności publicznej. W 17 zastosowano ekologiczne źródła ciepła (gaz lub energia elektryczna). Termomodernizacji z użyciem OZE został poddany jeden budynek (budynek socjalno-administracyjny na stadionie miejskim w Łłowej). Gmina prowadzi program wymiany pieców węglowych u użytkowników indywidualnych, a także dofinansowuje montaż paneli fotowoltaicznych oraz budowę przydomowych oczyszczalni ścieków ze środków własnych.

Niska emisja pochodząca z indywidualnych źródeł ciepła jest widocznym i trudnym do rozwiązania problemem.

Gmina posiada dobre warunki do wykorzystywania OZE. Dotyczy to przede wszystkim energii słonecznej. Poziom wykorzystywania OZE na potrzeby gospodarki komunalnej w gminie jest niski.

Poważnym problemem jest emisja zanieczyszczeń przemysłowych. Spośród gmin ŻŻOF, tylko w Łłowej nastąpiło zwiększenie tej emisji. W Łłowej w latach 2018-2019 emisja z zakładów uciążliwych dla środowiska zwiększyła się w przypadku emisji gazowych z 22686t/rok do 25210t/rok a pyłowych z 2t/rok do 5 t/rok.

Na terenie gminy występuje zagrożenie przeciwpowodziowe. Gmina Łłowa znajduje się w zlewni rzeki Czarna Wielka (III rzędu) do której uchodzi na terenie miasta jej lewostronny dopływ Czarna Mała. Na podstawie ogłoszonych przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska 22.10.2020 Map Zagrożenia Powodziowego i Map Ryzyka Powodziowego stwierdzono, że na terenie Gminy Łłowa występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią (Q10% i Q1%). Obszary te wyznaczono wzdłuż odcinków rzek Czernej Wielkiej i Czernej Małej przepływających przez obręb: Żaganiec, Czarna oraz miasto Łłowa. Najpoważniejsze zagrożenie powodziowe występuje w mieście Łłowa. Na podstawie informacji z Gminy Łłowa można stwierdzić, że występujące na tym terenie podtopienia i zalania nie powodują znacznych szkód.

Gmina Łłowa współdziała z Państwowym Gospodarstwem Wodnym Wody Polskie w zakresie zabezpieczeń przeciwpowodziowych. Wody Polskie planują wykonanie remontu jazu w Łłowej, Gmina Łłowa przygotowuje się do wykonania zalecanych prac i zagospodarowania terenu zalewu w Klikowie.

Gmina posiada aktualne Studium uwarunkowań rozwoju przestrzennego. Obszary do zagospodarowania na potrzeby gospodarki i mieszkalnictwa zostały wyznaczone zgodnie z zapotrzebowaniem wynikającym z przeprowadzonych analiz. Jakość terenów pod budownictwo

mieszkańców jest niska ze względu na brak infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, gazowej i drogowej na przeznaczonych na ten cel obszarach wiejskich. Te uwarunkowania są jednak charakterystyczne dla takich terenów położonych na obszarach wiejskich sąsiadujących gmin.

Gmina ma bardzo niski poziom pokrycia terenu miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Ostatni miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego powstał w wrześniu 2021 r. i dotyczył Strefy Aktywności Gospodarczej.

10. Obszar społeczny

10.1 Edukacja i opieka nad dziećmi

Słabą stroną Gminy Łłowa jest brak zorganizowanego systemu opieki nad dziećmi do lat 3. Na terenie Gminy Łłowa nie ma żadnej placówki, podmiotu oferującego rodzicom i opiekunom opiekę nad dziećmi do lat 3. W tym obszarze gmina prowadzi działania zmierzające do poprawy tego stanu. Również w zakresie edukacji przedszkolnej potrzeby mieszkańców nie są w pełni zaspokajane. Funkcjonowanie nowoczesnego przedszkola udostępnionego w roku 2019 mieszkańcom Gminy Łłowa, wskazywane było w gminnej ankiecie jako jeden z atutów gminy. Należy jednak zwrócić uwagę na dużą różnicę w dostępie do edukacji przedszkolnej w mieście i na terenach wiejskich. W mieście wskaźnik odsetka dzieci objętych edukacją przedszkolną wynosi 105,7%. Na terenach wiejskich wynosi on 39,5%. Brak systemu opieki nad dziećmi do lat 3 i niewystarczający zakres edukacji przedszkolnej mogą wpływać negatywnie na decyzje związane z wiązaniem swoich planów życiowych ludzi młodych z gminą. Dotyczy to zarówno obecnych mieszkańców jak i osób, które gmina chciała by zachęcić do osiedlenia się. W porównaniu do innych gmin, Gmina Łłowa jest w tym obszarze jest mniej konkurencyjna. Ten trend na obszarze wiejskim gminy może odwrócić działanie na rzecz innych niż instytucjonalna, form opieki.

Gmina posiada szkołę podstawową, która zaspokaja potrzeby mieszkańców. Obiekt został częściowo zmodernizowany. Dostosowanie do nowoczesnych standardów nauczania wymaga dalszych inwestycji w jego wyposażenie. Konieczne jest również dostosowanie budynku do współczesnych standardów ekologicznych.

W Raportach o stanie Gminy Łłowa, za rok 2018 oraz 2019, zdawalność egzaminów w odniesieniu do średniej wojewódzkiej są nieco niższe, zarówno w przypadku egzaminu gimnazjalnego jak i egzaminu ósmoklasisty (dane dot. roku 2019). W porównaniu do średniej w powiecie, średnie wyniki egzaminów są wyższe, szczególnie dla egzaminu ósmoklasistów.

Ankieta przeprowadzona wśród mieszkańców wskazała, że w hierarchii ważności obszarów funkcjonowania gminy i spraw istotnych dla mieszkańców, jakość edukacji i powiązanie edukacji z lokalnym rynkiem pracy jest ważna i bardzo ważna dla 79,22 % mieszkańców. Szkolnictwo zawodowe/branżowe pozostaje poza kompetencjami gminy (należy ono do kompetencji starosty), jednak kształtowanie kompetencji kluczowych można kształtować na wczesnych etapach edukacji, zarówno przedszkolnej jak i podstawowej. Brak bezpośrednich kompetencji w obszarze szkolnictwa zawodowego nie wyklucza to również współpracy ze starostwem czy współpracy z lokalnymi przedsiębiorcami. Współpraca z przedsiębiorcami również została wskazana przez mieszkańców jako jeden z ważniejszych obszarów funkcjonowania gminy (69,22% ankietowanych wskazało ten obszar jako ważny lub bardzo ważny).

W zakresie dostępności do usług medycznych na tle grupy porównawczej Gmina Łłowa wypada zadowolająco. Mieszkańcy w ankiecie wskazywali na brak dostępu do lekarzy specjalistów na terenie gminy. W tym obszarze korzystają z usług w większych ośrodkach miejskich. Na terenie gminy dostępna jest opieka ambulatoryjna oraz podstawowa opieka zdrowotna oraz podstacja pogotowia ratunkowego (uruchomiona w roku 2018). Wszystkie podmioty świadczące usługi w gminie

są ulokowane w mieście. Dane GUS wskazują, że liczba udzielanych porad/świadczeń ambulatoryjnych i porad lekarskich zwiększa się, przy niezmiennącej się liczbie placówek/podmiotów. W porównaniu do grupy porównawczej wskaźnik dot. liczby udzielanych porad lekarskich na 1 tys. mieszkańców, jest wyraźnie niższy. Mieszkańcy w ankiecie zwracali uwagę na słabą dostępność usług medycznych.

Pomoc społeczna, obok edukacji, to główna część składowa wydatków budżetowych w Gminie Łłowa.

Instytucją wykonującą zadania w zakresie pomocy społecznej w Gminie Łłowa jest Ośrodek Pomocy Społecznej. Według danych GUS liczba osób objętych pomocą społeczną spada, co należy uznać za pozytywną tendencję. Mieszkańcy w ankiecie w części wskazania słabych stron działania gminy, ogólnie wskazali na występowanie problemów społecznych, jednak bez konkretnych obszarów. W ankiecie pojawiały się odpowiedzi dot. braku żłobka, dostępu do lekarzy specjalistów czy obniżonego poczucia bezpieczeństwa wynikającego z obecności w przestrzeni publicznej miasta osób spożywających alkohol.

W roku 2019 ze środowiskowej pomocy społecznej w gminie korzystało 231 gospodarstw domowych. W porównaniu do roku 2014, w roku 2019 liczba gospodarstw korzystających z tej pomocy uległa zmniejszeniu o 13,55 %. Spada również zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w gminie. Dane statystyczne i dane OPS w Łłowej wskazują na spadek udzielanych świadczeń ze względu na wszystkie przesłanki, w tym ubóstwo czy bezrobocie. W okresie obje tym diagnozą zmienia się struktura potrzeb mieszkańców kierowanych do ośrodka pomocy społecznej. Podstawową potrzebą w tym zakresie jest wsparcie osób starszych związane ze starzeniem się i jego konsekwencjami. Populacja osób w wieku senioralnym na terenie Gminy Łłowa systematycznie wzrasta na co wskazują dane przedstawione w rozdziale poświęconym demografii w gminie. Zgodnie z analizą trendów demograficznych, większa niż w innych gminach skala tego zjawiska niesie za sobą konieczność intensyfikacji działań skierowanych w stronę wsparcia i integracji seniorów. Te potrzeby w większej części będą dotyczyć mieszkańców wsi. Wiąże się to z koniecznością podjęcia działań w celu dostosowania systemu pomocy społecznej do aktualnych i przyszłych potrzeb społecznych, z uwzględnieniem specyficznych potrzeb osób w podeszłym wieku. Szczególnie ważne jest rozwijanie takich rozwiązań jak centra usług opiekuńczych, wolontariat opiekuńczy, czy opieka ze strony grup sąsiedzkich.

10.2 Aktywizacja społeczna seniorów

Seniorzy z Gminy Łłowa swój czas wolny mogą spędzać uczestnicząc w zajęciach oferowanych przez Bibliotekę Kultury w Łłowej. Od 2015 roku w gminie działa Uniwersytet Trzeciego Wieku (jako sekcja Biblioteki Kultury), oferujący swoim członkom i słuchaczom zajęcia, warsztaty, różnorodne aktywności, np.: zajęcia nauki języków obcych, gimnastyka, plastyka, literatura i informatyka. Biblioteka Kultury oferuje również w ramach swojej działalności Klub Seniora. Słabość systemu komunikacyjnego w gminie, w tym wykluczenie komunikacyjne części miejscowości znacznie ogranicza mieszkańcom wsi korzystanie z takich usług zlokalizowanych w Łłowej. Podobnie jak w innych sektorach obszaru usług socjalnych zwraca uwagę wysoki poziom ich instytucjonalizacji przy braku aktywności sektora NGO.

Ankieta przeprowadzona wśród mieszkańców wskazała, że obszar polityki senioralnej jest obszarem ważnym i bardzo ważnym dla 49,99% badanych, zwraca uwagę, że ten obszar jest średnio ważnym dla 28,46%.

11. Turystyka

Gmina dysponuje zasobami dziedzictwa kulturowego potencjalnie mogącymi być wykorzystywanymi dla rozwoju usług turystycznych. Stan techniczny tych obiektów wymaga dużych nakładów, a w obecnym stanie nie nadają się do wykorzystania.

Gmina Łowa leży na terenie Borów Dolnośląskich. To największy w Polsce las o powierzchni ok. 1650 km². Różnorodne formy terenowe, jak śródleśne stawy, torfowiska, bagna czy wydmy śródleśne sprawiają, że jest to nie tylko jeden z najpiękniejszych lasów w Polsce. Można tu trafić na rośliny chronione, np. wawrzynek wilcze łyczo, pióropusznik strusi, widłak cyprysowaty, rosiczka długolistna, ponikło wielołądługowe czy storczyk Fuchsa. Na południe od Łowej, w okolicach Węglińca znajdują się ostatnie w Polsce niżowe stanowiska sosny błotnej, która jest reliktem z okresu polodowcowego. Bory Dolnośląskie to świetne miejsce do uprawiania turystyki aktywnej – jazdy konnej, wycieczek rowerowych, pieszych, spływów kajakowych. Przez Gminę Łowa biegnie np. szlak konny na trasie Bogumiłów– Kliczków, biegnący w sąsiedztwie wsi Borowe. Można też uczestniczyć w spływach kajakowych po Czernej Małej, płynącej przez gminę.

Lubuska Strategia Rozwoju Turystyki do 2020 (LSRT) w części diagnostycznej wskazuje na produkty turystyczne w kilku kategoriach (wydarzenie, szlak, obiekt) wraz z oceną stopnia jego wdrożenia oraz oceną potencjału generowania ruchu turystycznego. Diagnoza dla LSRT do 2020 r. powstała 7 lat temu, ale można w niej znaleźć odniesienia do potencjału turystycznego gmin wchodzących w skład ŻŻOF. W trakcie obowiązywania tej strategii, gminy poczyniły wiele inwestycji na rzecz wzmocnienia swojego, ale nie wspólnego, potencjału turystycznego, przede wszystkim finansowanych ze środków UE. Nie wpłynęło to jednak na znaczące powiększenie się bazy noclegowo-gastronomicznej czy powstanie nowych produktów turystycznych.

Wyróżnione produkty Gminy Łowa:

- Święto Kwitnących Azalii w Łowej
- Krajowa Wystawa Psów Myśliwskich w Łowej
- Letni Festiwal Muzyki Organowej i Kameralnej w Łowej
- Szlak Parków i Ogrodów po obu stronach Nysy (m.in. Łowa)
- Szlak mitów i legend Borów Dolnośląskich (m.in. Konin Żagański)
- Lubuski Szlak Organowy (Łowa)
- Park Dworski w Łowej

Produkty wymienione w LSRT potencjalnie generują ruch turystyczny krajowy oraz międzynarodowy (głównie jednak sezonowy, np. Lubuski Szlak Organowy). W większości jednak mają one znaczenie głównie lokalne i regionalne. Niedostateczny rozwój bazy noclegowej i usług niezbędnych do obsługi ruchu turystycznego ogranicza potencjał tych przedsięwzięć.

Potencjał bazy noclegowej i usług zwianych z turystyką w Gminie Łowa jest niewielki. Liczba podmiotów udzielających usług gastronomicznych i hotelowych jest mała i od lat nie ulega zmianie. Liczba udzielanych noclegów turystom zagranicznym spadła z 3739 w 2014r do 578 w 2019. W tym czasie w skali powiatu żagańskiego nastąpił wzrost liczby udzielanych noclegów o 65%. Powyższe dane pokazują, że turystyka nie ma znaczenia dla gospodarki gminy. Niewielka liczba miejsc noclegowych na terenach wiejskich (m. Czyżówek, Borowe) oraz niewielka liczba udzielanych noclegów w mieście wskazuje na słaby rozwój tego sektora. Pandemia i jej wpływ na ruch turystyczny jest szansą na zmianę w tym zakresie, szczególnie ze względu na rozwijający się trend turystyki lokalnej i skierowanie większego zainteresowania polskich turystów na podróżowanie po Polsce.

12. Usługi w zakresie kultury i sportu

Na terenie Gminy Łowa funkcjonuje Biblioteka Kultury, instytucja kultury, która powstała w roku 2020 z połączenia Centrum Kultury i Biblioteki Publicznej. W ramach swoich zadań posiada również prowadzenie punktu informacji turystycznej. Na obszarze wiejskim gminy, na terenie 10 sołectw jest 8 wyposażonych świetlic wiejskich, które stanowią infrastrukturę zarówno kulturalną, rekreacyjną,

integracyjną w zależności od uroczystości lokalnych, rodzinnych i zajęć artystycznych z dziećmi i młodzieżą. Biblioteka Kultury ocenia wystarczalność swoich zasobów jako dobrą i wystarczającą. Na potrzeby zespołów muzycznych i teatralnych modernizacji i doposażenia wymaga scena w Sali koncertowej. W obszarze kultury gmina działa wyłącznie poprzez swoje struktury instytucjonalne. Sektor NGO's jest całkowicie nieaktywny.

13. Aktywność społeczna mieszkańców

Aktywność obywatelska oraz uczestnictwo w sporcie i kulturze są słabą stroną gminy. Wszystkie wskaźniki, z wyłączeniem jednego, wskazują na niski poziom aktywności mieszkańców. Niski poziom uczestnictwa w kulturze i imprezach sportowych, mała liczba NGO, brak zaangażowania NGO w działania z zakresu pomocy społecznej i kultury. Jedynie wysokość dotacji dla organizacji pożytku publicznego jest znacząco wyższa niż w innych gminach. Dotyczy on prawie wyłącznie (98,5%) sportu, a 40% alokacji jest przeznaczona na koszty utrzymania infrastruktury.

Cały obszar społeczny wydaje się być tą sferą życia gminy, w której są widoczne problemy i należy go bardziej szczegółowo przeanalizować z tej perspektywy.

Poziom i jakość zaspokojenia potrzeb w zakresie edukacji, opieki nad dzieckiem, polityka senioralna, aktywność NGO we wszystkich obszarach, wysokość i celowość przyznawania dotacji to obszary problemowe. Wydatki Gminy Łłowa na dotacje dla organizacji pozarządowych, w porównaniu gmin z grupy porównawczej, są znacznie wyższe. Jednak nie przedkłada się to na wzrost aktywności społecznej, powstawanie nowych organizacji i włączanie się w ich w działania na rzecz gminy. - Działanie nieobligatoryjnych ciał doradczo-opiniujących w Gminie Łłowa, Rady Seniorów i Młodzieżowej Rady Gminy, nie jest widoczna w życiu gminy.

Samorząd konsultuje wszystkie projekty uchwał Rady Miejskiej publikując protokoły z tych konsultacji. Jednak treść protokołów wskazuje, że konsultacje te nie cieszą się popularnością wśród mieszkańców czy interesariuszy.

Sferą, w której gmina jest dobrze rozwinięta jest rozwój instytucjonalny.

W relacji do innych gmin, ujętych w analizach MRL posiada przewagę w zakresie liczby podmiotów i kwalifikacji urzędników. Gmina dokłada starań w zakresie podnoszenia kwalifikacji swoich pracowników. Udział wydatków na szkolenia w wydatkach bieżących gminy jest prawie dwukrotnie większy niż w innych gminach. W ramach przeprowadzonej wśród mieszkańców ankiety, kwestie związane z tym obszarem znalazły się wysoko w hierarchii ważności i znaczenia dla mieszkańców. Zaufanie społeczności lokalnej do samorządu jest ważnym i bardzo ważnym obszarem dla 78,46 % mieszkańców. Kompetencje urzędników, jakość pracy, odpowiedzialność urzędników są ważne i bardzo ważne dla 76,06 % mieszkańców. Współpraca samorządu z mieszkańcami, NGO, biznesem stanowi ważny i bardzo ważny obszar dla 75,38 % mieszkańców. Przepływ informacji i dostęp do informacji (otwartość i przejrzystość) jest oceniany jako ważny i bardzo ważny dla 69,99% mieszkańców. Gmina nie prowadzi systematycznych badań oceny przez mieszkańców jakości swoich usług.

Współpraca z innymi samorządami i uczestnictwo w związkach i stowarzyszeniach przynosiło gminie istotne korzyści. Dzięki udziałowi w Łużyckim Związku Gmin została uregulowana gospodarka odpadami. Projekty wspierane z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) są realizowane m.in. w ramach przynależności gminy do Stowarzyszenia LGD „Bory Dolnośląskie”. W ramach współpracy przygranicznej gmina realizowała projekty współfinansowane z EFRR. Ostatnie większe projekty z tego zakresu były realizowane w latach 2007-2019.

14. Analiza SWOT

Tabela 1 Analiza SWOT

Gospodarka i rynek pracy	
Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> Położenie transgraniczne i dobre położenie w stosunku do sieci dróg krajowych i autostrad wspierające działalność eksportową firm. Duży zasób dostępnych terenów inwestycyjnych dla przedsiębiorstw. Stabilnie funkcjonujące duże przedsiębiorstwa. Duży udział firm usługowych wśród firm małych i mikro przedsiębiorstw. Dobra dostępność terenów budowlanych dla budownictwa mieszkaniowego w gminie. Zarezerwowane tereny pod rozwój energetyki odnawialnej. Możliwość wykorzystania zasobów historycznych i walorów przyrodniczych do rozwoju turystyki weekendowej i tranzytowej. Dobra sytuacja finansowa gminy. 	<ol style="list-style-type: none"> Zmniejszająca się liczba mieszkańców i niekorzystne tendencje zmian struktury demograficznej Mała konkurencyjność płacowa gminy w stosunku do większych ośrodków. Rosnące dysproporcje rozwojowe. pomiędzy obszarami wiejskimi i miastem. Niedostateczna integracja komunikacyjna w ramach ŻŻOF. Wykluczenie komunikacyjne części obszaru wiejskiego gminy. Ograniczony zasób pracowników. Ograniczony zakres wsparcia sektora MŚP przez instytucje wsparcia biznesu i gminy. Zły stan techniczny zasobów dziedzictwa kulturowego i wysokie koszty inwestycyjne w obiektach zabytkowych. Słabo rozwinięty sektor usług gastronomicznych i hotelarskich. Niska jakość gleby na terenach wiejskich.
Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> Preferencje dla wykorzystywania potencjałów endogennych, w tym historyczno-kulturowych w nowej perspektywie programowe funduszy UE Wykorzystanie potencjału współpracy w ramach ŻŻOF w zakresie rozwoju gospodarki, komunikacji, dziedzictwa kulturowego, turystyki. Zagospodarowanie Strefy Aktywności Gospodarczej. Wykorzystanie potencjału przyrodniczego i kulturowego. Zwiększone zainteresowanie turystów wypoczynkiem w Polsce, w mniejszych ośrodkach, wymuszone przez pandemię. Wsparcie imigrantów ekonomicznych zainteresowani stałym pobytem. Wykorzystanie synergii budżetu gminy i środków zewnętrznych w realizacji projektów rozwojowych. 	<ol style="list-style-type: none"> Zmniejszanie się dostępności pracowników. Niski poziom współpracy gmin należących do ŻŻOF i niewielkie doświadczenie w tworzeniu wspólnych projektów rozwojowych. Konkurencja ze strony dużych ośrodków miejskich o pracowników i mieszkańców. Zmniejszanie się dochodów gminy wynikające ze zmian demograficznych.
Obszar społeczny	
Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> Wysokiej jakości edukacja przedszkolna na terenie miejskim gminy. Dobra jakość edukacji szkolnej. 	<ol style="list-style-type: none"> Niewystarczająca dostępność usług stałego i dziennego pobytu dla osób starszych na

<ol style="list-style-type: none"> 3. Zmniejszająca się liczba gospodarstw domowych objętych świadczeniami pomocy społecznej. 4. Zmniejsza się zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej. 5. Dobra jakość oferty kulturalnej na terenie gminy (Biblioteka Kultury i sieć świetlic wiejskich). 6. Dobrze rozwinięta infrastruktura sportowa na terenie gminy. 7. Dobry dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej i ambulatoryjnej oraz usług rehabilitacji na terenie gminy. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. terenie gminy przy prognozowanym zwiększeniu się popytu na tego typu usługi. 2. Brak miejsc integracji i aktywizacji dla osób starszych, co wpływa na aktywność osób starszych, ich integrację i zwiększa zagrożenie wykluczeniem społecznym 3. Wzrastająca liczba osób objętych usługami opiekuńczymi i wzrastający koszt tych usług co jest efektem starzejącego się społeczeństwa 4. Brak instytucjonalnej i pozainstytucjonalnej opieki dla dzieci do lat 3. 5. Niski odsetek dzieci objętych instytucjonalną opieką żłobkową oraz brak innych, pozainstytucjonalnych rozwiązań 6. Niski odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym na obszarze wiejskim/niedopasowanie lokalizacji usług do popytu. 7. Słaby dostęp do specjalistycznej opieki medycznej na terenie gminy. 8. Niska aktywność społeczna mieszkańców. 9. Wysoki poziom instytucjonalizacji usług społecznych/publicznych.
Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Wsparcie dla osiedlania się na terenie gminy. 2. Lepsze dopasowanie usług społecznych do potrzeb obecnych i przyszłych mieszkańców. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pogłębianie się niekorzystnych procesów demograficznych. 2. Pogłębianie się procesu klientelizacji mieszkańców wobec instytucji gminy.
Środowisko, transport i komunikacja	
Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Duża lesistość i atrakcyjność terenów zielonych na obszarze gminy. Położenie na terenie Borów Dolnośląskich. 3. Wysoki poziom wsparcia mieszkańców dla działań proekologicznych. 4. Duże zainteresowanie przedsiębiorców produkcją energii z OZE. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wysoki poziom zanieczyszczenia emisją z przemysłu. 2. Niski poziom efektywności energetycznej zasobów mieszkaniowych oraz obiektów publicznych. 3. Duży udział budynków ogrzewanych węglem w całkowitym zasobie mieszkaniowym gminy. 4. Brak systemu ścieżek rowerowych. 5. Wykluczenie komunikacyjne części terenów wiejskich. 6. Niedostateczny udział komunikacji publicznej w mobilności mieszkańców. 7. Niski poziom wykorzystanie OZE. 8. Słabe przygotowanie do zmian klimatu. 9. Niski poziom skanalizowania terenów wiejskich. 10. Wadliwy system kanalizacyjny w Łłowej. 11. Niski poziom gazyfikacji obszarów wiejskich.

Szansy	Zagrożenia
1. Przewidywana duża dostępność środków UE na wsparcie zmniejszania niskiej emisji. 2. Wykorzystanie współpracy w ramach ŻŻOF do rozwiązania problemów komunikacyjnych.	1. Słabo rozwinięty system monitoringu zanieczyszczeń powietrza. 2. Mały wpływ gminy na emitentów zanieczyszczeń przemysłowych. 3. Narastanie wykluczenia komunikacyjnego oraz brak alternatywy dla komunikacji indywidualnej samochodami osobowymi. 4. Ograniczenie dostępności zasobów rynku pracy do rozwijającej się strefy gospodarczej.
Smart city	
Mocne strony	Słabe strony
1. Duże zainteresowanie mieszkańców nowymi usługami z zakresu smart city.	1. Niewielki zakres e-usług świadczonych przez JST i ich jednostki organizacyjne. 2. Ograniczony zasięg Internetu mobilnego i przewodowego.
Szansy	Zagrożenia
1. Konieczność zmian w funkcjonowaniu usług publicznych wynikająca z epidemii COVID-19. 2. Pozytywne nastawienie mieszkańców wspiera rozwój usług smart city.	1. Utrzymujące się ograniczenia w dostępie mieszkańców do Internetu.

Źródło: opracowanie własne

II. Wizja rozwoju Gminy Łłowa

Gmina Łłowa dobrze wykorzystuje swoje atuty. Położenie względem głównych szlaków komunikacyjnych i dostępność terenów inwestycyjnych przyniosło sukces gospodarczy. W gminie osiedlają się nowi mieszkańcy. Dobrze przyjmowani są nowi mieszkańcy, beneficjenci programu Zamieszkać w Łłowej oraz imigranci, dzięki którym nie odczuwa się braku pracowników. Gmina zapewniła wszystkim mieszkańcom dobry dostęp do usług publicznych. Zasoby przyrodnicze i kulturowe gminy stały się podstawą do rozwoju usług turystycznych. Wsparciem rozwoju gminy stała się współpraca z gminami sąsiadującymi i partnerami komercyjnymi. Synergia działań gminy i jej najbliższych sąsiadów poprawiła dostępność usług oraz ograniczyła wykluczenie komunikacyjne mieszkańców wsi. Gmina Łłowa stała się przykładem dobrych praktyk w wykorzystaniu zielonej energii dla ograniczenia wpływu niskiej emisji oraz zmniejszenia kosztów energii w sferze publicznej, gospodarce i mieszkalnictwie. Mieszkańcy chętnie uczestniczą w życiu gminy w formie zorganizowanej – organizacji pozarządowych i grup nieformalnych. Wykorzystanie szans rozwojowych i konsekwentna realizacja założonych celów w porozumieniu z mieszkańcami poprawiło pozycję konkurencyjną gminy i dało jej status lokalnego lidera rozwoju.

III. Cele strategiczne i operacyjne Strategii Rozwoju Gminy Łłowa na lata 2021-2028

1. Cele -schemat

Cel strategiczny 1: Konkurencyjna i atrakcyjna gmina oferująca powszechnie dostępne i wysokiej jakości usługi dla mieszkańców

Cele operacyjne:

- 1.1. Wysoka jakość i pełna dostępność usług społecznych i edukacyjnych.
- 1.2. Zmniejszanie wykluczenia komunikacyjnego mieszkańców gminy poprzez zapewnienie wysokiej jakości i dostępnego transportu publicznego oraz poprawę stanu dróg gminnych.
- 1.3. Dostępne zasoby dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego.

Cel strategiczny 2: Zielona Łtowa - Dobra jakość środowiska podnosząca atrakcyjność gminy dla obecnych i nowych mieszkańców

Cele operacyjne:

- 2.1. Powszechnie dostępne i przyjazne środowisku systemy odprowadzania ścieków.
- 2.2. Poprawa jakości powietrza w gminie (wraz z energooszczędnym oświetleniem).
- 2.3. Przygotowanie gminy do zmian klimatu.

Cel strategiczny 3: Konkurencyjna gospodarka o oddziaływaniu ponad gminnym

Cele operacyjne:

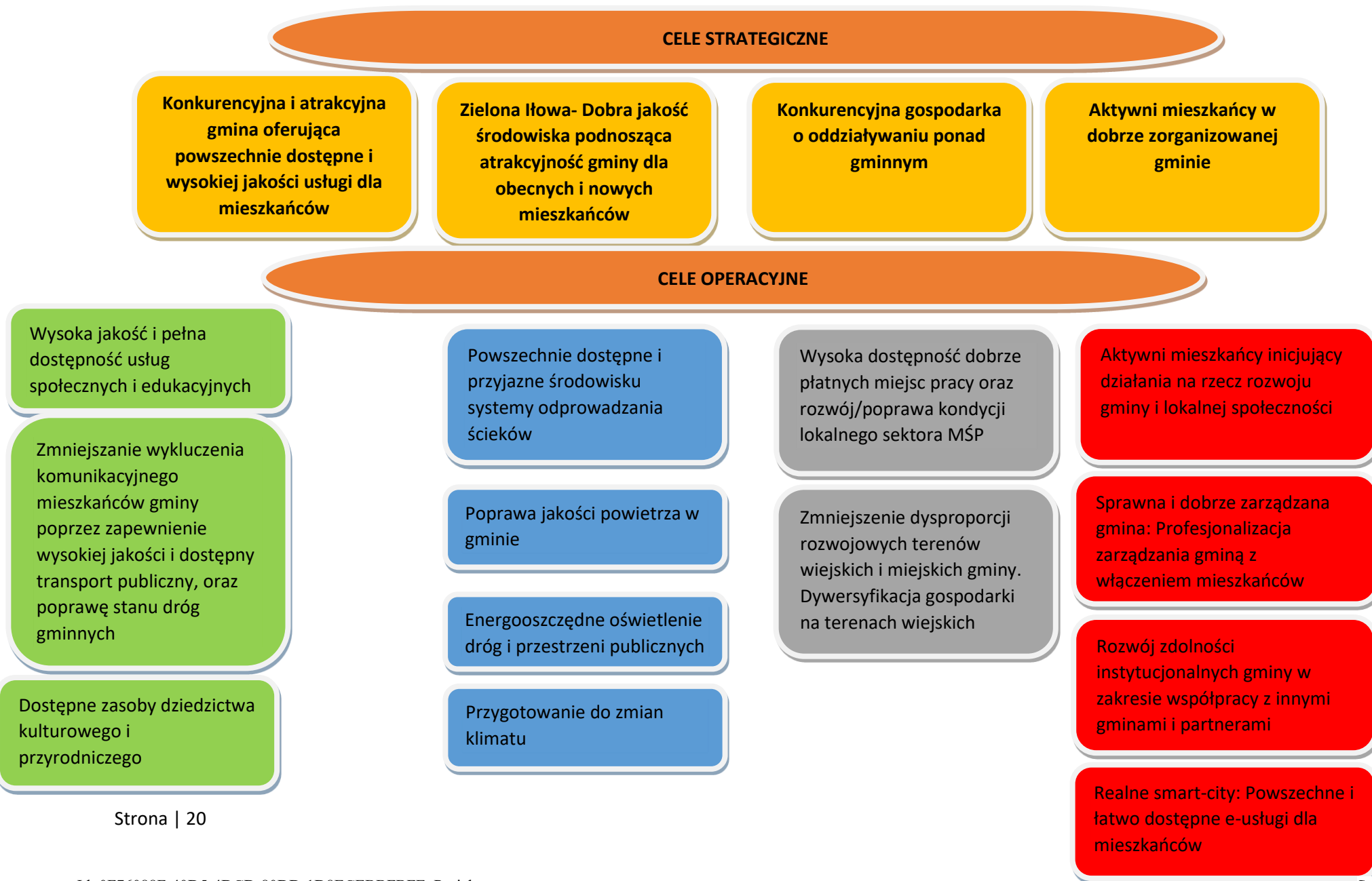
- 3.1. Wysoka dostępność dobrze płatnych miejsc pracy oraz rozwój/poprawa kondycji lokalnego sektora MŚP.
- 3.2. Zmniejszenie dysproporcji rozwojowych terenów wiejskich i miejskich gminy. Dywersyfikacja gospodarki na terenach wiejskich – agroturystyka i rolnictwo ekologiczne.

Cel strategiczny 4: Aktywni mieszkańcy w dobrze zorganizowanej gminie

Cele operacyjne:

- 4.1. Aktywni mieszkańcy inicjujący działania na rzecz rozwoju gminy i lokalnej społeczności
- 4.2. Sprawna i dobrze zarządzana gmina: Profesjonalizacja zarządzania gminą z włączeniem mieszkańców
- 4.3. Rozwój zdolności instytucjonalnych gminy w zakresie współpracy z innymi gminami i partnerami.
- 4.4. Realne smart-city: Powszechne i łatwo dostępne e-usługi dla mieszkańców.

Rysunek 1: Cele strategiczne i operacyjne dla Programu Rozwoju Gminy Iłowa 2021-2028

2. Powiązanie Strategii Rozwoju Gminy Łłowa na lata 2021-2028 z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

Strategia Rozwoju Gminy Łłowa jest zgodna i spójna z celami innych dokumentów strategicznych, zarówno obowiązujących i przyjętych przez Gminę jak i na poziomie powiatu, regionu czy kraju. Tabele poniżej odzwierciedlają te powiązania, na poziomie celów głównych/strategiczných wszystkich istotnych dokumentów. W styczniu 2020 r. Gmina Łłowa przystąpiła do porozumienia z 4 gminami w ramach Źarsko-Źagańskiego Obszaru Funkcjonalnego. Gminy z tego obszaru przygotowują dokument o charakterze strategicznym (Plan Działań ŹŹOF), który uwzględni wspólne wyzwania, cele i potrzeby tego obszaru.

Spójność Strategii Rozwoju Gminy Łłowa z dokumentami strategicznymi, lokalnymi, regionalnymi oraz ponadregionalnymi/krajowymi, potwierdza właściwie wybrane kierunki rozwoju i kierunki działań zaplanowane do realizacji w najbliższych latach.

Tabela 2 Powiązanie celów Strategii Rozwoju Gminy Łłowa z celami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Łłowa 2020-2030

Lp.	Strategia Rozwoju Gminy Łłowa	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Łłowa 2020-2030
Cele główne/ strategiczne		
1.	Cel 1: Konkurencyjna i atrakcyjna gmina oferująca powszechnie dostępne i wysokiej jakości usługi dla mieszkańców.	Obszar: wsparcie osób niepełnosprawnych Cel 1: Zapewnienie warunków służących możliwie pełnej integracji osób niepełnosprawnych oraz zwiększenie dostępności do usług opiekuńczych i pielęgnacyjnych Obszar: Aktywność i integracja seniorów Cel2: Zapewnienie warunków możliwie pełnego i adekwatnego wsparcia dla osób starszych umożliwiające funkcjonowanie w środowisku lokalnym Obszar: Problem przestępczości Cel 1: Zwiększenie bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej oraz w miejscu zamieszkania
2.	Cel 2: Zielona Łłowa- Dobra jakość środowiska podnosząca atrakcyjność gminy dla obecnych i nowych mieszkańców	-
3.	Cel 3: Konkurencyjna gospodarka o oddziaływaniu ponad gminnym	Obszar: Promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu Cel 1: Aktywizacja społeczna i zawodowa osób bezrobotnych, a także zwiększanie szans na podjęcie lub utrzymanie zatrudnienia mieszkańców.
4.	Cel 4: Aktywni mieszkańcy w dobrze zorganizowanej gminie.	Obszar: Aktywność i integracja seniorów Cel 1: Wspieranie rozwoju aktywności i integracji społecznej seniorów Obszar: Rewitalizacja społeczna Cel1: Odbudowa więzi społecznych i aktywizacja mieszkańców do realizacji w partnerstwach inicjatyw lokalnych, zintegrowanie mieszkańców, a także zapobieganie i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, ograniczenie patologii społecznych i poprawa bezpieczeństwa

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3 Powiązanie celów Strategii Rozwoju Gminy Iłowa z celami Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego do 2030 roku

Lp.	Strategia Rozwoju Gminy Iłowa	Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego do 2030 roku
Cele główne/ strategiczne		
1.	Cel 1: Konkurencyjna i atrakcyjna gmina oferująca powszechnie dostępne i wysokiej jakości usługi dla mieszkańców.	Cel 2 Region silny w wymiarze społecznym oraz bliski obywatelowi
2.	Cel 2: Zielona Iłowa- Dobra jakość środowiska podnosząca atrakcyjność gminy dla obecnych i nowych mieszkańców	Cel 3 Integracja przestrzenna regionu
3.	Cel 3: Konkurencyjna gospodarka o oddziaływaniu ponad gminnym	Cel 1 Inteligentna, zielona gospodarka regionalna Cel 3 Integracja przestrzenna regionu
4.	Cel 4: Aktywni mieszkańcy w dobrze zorganizowanej gminie.	Cel 2 Cel 2 Region silny w wymiarze społecznym oraz bliski obywatelowi Cel 4 Region atrakcyjny, efektywnie zarządzany i otwarty na współpracę

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 4 Powiązanie celów Strategii Rozwoju Gminy Iłowa z celami Strategii Odpowiedzialnego Rozwoju 2020 (2030)

Lp.	Strategia Rozwoju Gminy Iłowa	Strategia Odpowiedzialnego Rozwoju 2020 (2030) roku
Cele główne/ strategiczne		
1.	Cel 1: Konkurencyjna i atrakcyjna gmina oferująca powszechnie dostępne i wysokiej jakości usługi dla mieszkańców.	II. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony (obszary: Spójność społeczna, Rozwój zrównoważony terytorialnie)
2.	Cel 2: Zielona Iłowa- Dobra jakość środowiska podnosząca atrakcyjność gminy dla obecnych i nowych mieszkańców	
3.	Cel 3: Konkurencyjna gospodarka o oddziaływaniu ponad gminnym	
4.	Cel 4: Aktywni mieszkańcy w dobrze zorganizowanej gminie.	

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 5 Powiązanie celów Strategii Rozwoju Gminy Iłowa z celami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 roku

Lp.	Strategia Rozwoju Gminy Iłowa	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030
Cele główne/ strategiczne		
1.	Cel 1: Konkurencyjna i atrakcyjna gmina oferująca powszechnie dostępne i wysokiej jakości usługi dla mieszkańców.	Cel 2.1 Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego Cel 3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych Cel 1.5 Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów
2.	Cel 2: Zielona Iłowa- Dobra jakość środowiska podnosząca atrakcyjność gminy dla obecnych i nowych mieszkańców	Cel 1.5 Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów
3.	Cel 3: Konkurencyjna gospodarka o oddziaływaniu ponad gminnym	Cel 2.1 Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego

		<p>Cel 2.1.3. Zwiększanie zasobów rynku pracy i rozwój kapitału społecznego</p> <p>2.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym</p> <p>2.2.1. Usługi Instytucji Otoczenia Biznesu dla MŚP</p> <p>2.2.2. Wsparcie dla biznesu</p> <p>2.2.3. Wsparcie dla lokalizacji inwestycji zewnętrznych</p>
	<p>4. Cel 4: Aktywni mieszkańcy w dobrze zorganizowanej gminie.</p>	<p>Cel 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie</p> <p>3.1. Wzmacnianie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem</p> <p>3.2 Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym</p>

Źródło: Opracowanie własne

3. Kierunki działań i przedsięwzięć określone w ramach celów strategicznych i operacyjnych

Tabela 6 Kierunki działań i planowanych przedsięwzięć w ramach Strategii Rozwoju Gminy Łłowa na lata 2021-2028

Cele strategiczne i operacyjne:	
Cel strategiczny 1	Konkurencyjna i atrakcyjna gmina oferująca powszechnie dostępne i wysokiej jakości usługi dla mieszkańców.
I	<p>Cele operacyjne</p> <p>1.1 Wysoka jakość i pełna dostępność usług społecznych i edukacyjnych. 1.2 Zmniejszanie wykluczenia komunikacyjnego mieszkańców gminy poprzez zapewnienie wysokiej jakości i dostępny transport publiczny. 1.3 Dostępne zasoby dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego</p>
1.1.1	Kierunki działań
	Atrakcyjne warunki do osiedlania się na terenie gminy
	Rozwijanie oferty wsparcia dla seniorów -Atrakcyjna polityka senioralna Gminy Łłowa
	Rozwijanie oferty wsparcia dla osób niepełnosprawnych i ich opiekunów
	Rozwijanie oferty opieki nad dziećmi na terenie gminy
	Wysoka jakość infrastruktury i atrakcyjna oferta edukacyjna
	Rozwijanie i tworzenie infrastruktury sportowej, rekreacyjnej i kulturalnej w gminie również z wykorzystaniem zasobów wodnych
	Przyjazna i dobrze zagospodarowana przestrzeń publiczna
1.1.2	Stworzenie sieci ścieżek rowerowych na terenie gminy
	Bezpieczna Łłowa - Rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej na terenie gminy

	Komunikacja publiczna dla mieszkańców gminy	
1.1.3	Atrakcyjna oferta turystyczno-kulturalna z wykorzystaniem zasobów lokalnego dziedzictwa	
	Rewitalizacja obszarów zdegradowanych i udostępnianie ich w celach kulturalnych, turystycznych, społecznych, gospodarczych, edukacyjnych	
Cel strategiczny 2		Zielona Łłowa- Dobra jakość środowiska podnosząca atrakcyjność gminy dla obecnych i nowych mieszkańców.
II	Cele operacyjne	2.1. Powszechnie dostępne i przyjazne środowisku systemy odprowadzania ścieków. 2.2. Poprawa jakości powietrza w gminie (wraz z energooszczędnym oświetleniem) 2.3. Przygotowanie do zmian klimatu.
Kierunki działań		
2.1.1	Rozbudowa i modernizacja odcinków sieci wodociągowej na terenie gminy	
	Rozwiązanie problemów gospodarki ściekowej na terenie gminy (budowa/rozbudowa kanalizacji sanitarnej oraz budowa przydomowych oczyszczalni ścieków)	
2.2.2.	Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej	
	Rozbudowa energooszczędnej sieci oświetleniowej	
	Rozwój OZE na terenie Gminy	
	Rozbudowa sieci gazowniczej na terenie gminy	
	Upowszechnianie i rozwój elektro mobilności na terenie gminy	
2.3.1	Uporządkowanie gospodarki melioracyjnej	
	Uporządkowanie kanalizacji deszczowej	

	Prowadzenie pełnego monitoring jakości powietrza wraz z archiwizacją i dostępem do danych historycznych	
	Programy edukacyjne dla mieszkańców dotyczące zmian klimatycznych	
	Eko Łłowa- Programy wspierania mieszkańców w zakresie finansowania działań proekologicznych w powiązaniu z krajowymi i europejskimi źródłami finansowania	
Cel strategiczny 3		Konkurencyjna gospodarka o oddziaływaniu ponad gminnym.
III	Cele operacyjne	<p>3.1. Wysoka dostępność dobrze płatnych miejsc pracy/ poprawa kondycji lokalnego sektora MŚP.</p> <p>3.2. Zmniejszenie dysproporcji rozwojowych terenów wiejskich i miejskich gminy. Dywersyfikacja gospodarki na terenach wiejskich – agroturystyka i rolnictwo ekologiczne.</p>
	Kierunki działań	
3.1.1	Efektywne wykorzystanie terenów inwestycyjnych na terenie gminy– w szczególności poszerzenie istniejących terenów SAG /Uzbrajanie terenów inwestycyjnych	
	Rozwijanie wyspecjalizowanych kadr dla gospodarki gminy i ŻŻOF/Centrum Rozwoju Kadr Ponadlokalnej Gospodarki	
	Ponadlokalna, ponadregionalna i międzynarodowa promocja gospodarcza gminy	
	Wsparcie rozwojowe dla lokalnego sektora MŚP	
3.2.1	Rozwój lokalnej turystyki (agroturystyka, turystyka weekendowa, tematyczna)	
	Rozwój rolnictwa ekologicznego na terenie gminy	
	Wsparcie dla lokalnych producentów	

Cel strategiczny 4		Aktywni mieszkańcy w dobrze zorganizowanej gminie
IV	Cele operacyjne	4.1. Aktywni mieszkańcy inicjujący działania na rzecz rozwoju gminy i lokalnej społeczności 4.2. Sprawna i dobrze zarządzana gmina: Profesjonalizacja zarządzania gminą z włączeniem mieszkańców 4.3. Rozwój zdolności instytucjonalnych gminy w zakresie współpracy z innymi gminami i partnerami. 4.4. Realne smart-city: Powszechne i łatwo dostępne e-usługi dla mieszkańców.
		Kierunki działań
4.1.1	Aktywizowanie mieszkańców Gminy Iłowa do podejmowania działań nieformalnych oraz wolontariatu na rzecz społeczności lokalnej	
	Rozwijanie działalności organizacji młodzieżowych i seniorskich	
	Wsparcie dla inkubacji organizacji pozarządowych oraz grup nieformalnych na terenie Gminy Iłowa	
4.2.1	Rozwój partnerskiej współpracy gmin w ramach ŻŻOF oraz innych organizacji ponadgminnych	
	Podnoszenie kompetencji pracowników gminy w zakresie współpracy z mieszkańcami i aktywnego włączania ich w zarządzanie gminą	
	Nowe narzędzia komunikacji z mieszkańcami oraz konsultacji społecznych w gminie	
4.3.1	Rozwój kompetencji kadry urzędniczej w Gminie Iłowa w zakresie współpracy instytucjonalnej z partnerami gospodarczymi, samorządowymi i rządowymi	
4.4.1	Smart city – poprawa jakości życia w mieście	
	Powszechne i łatwo dostępne e-usługi dla mieszkańców gminy	

Źródło: Opracowanie własne

4. Oczekiwane rezultaty planowanych kierunków działań i przedsięwzięć oraz wskaźniki ich osiągnięcia

Tabela 7 Oczekiwane rezultaty i wskaźniki realizacji celów Strategii Rozwoju Gminy Łłowa na lata 2021-2028

Cele strategiczne i operacyjne oraz wskaźniki służące ich realizacji					
I	Cel strategiczny 1	Konkurencyjna i atrakcyjna gmina oferująca powszechnie dostępne i wysokiej jakości usługi dla mieszkańców.			
I.1	Cele operacyjne	1.1 Wysoka jakość i pełna dostępność usług społecznych i edukacyjnych. 1.2 Zmniejszanie wykluczenia komunikacyjnego mieszkańców gminy poprzez zapewnienie wysokiej jakości i dostępny transport publiczny oraz poprawę stanu dróg gminnych. 1.3 Dostępne zasoby dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego.			
	Spodziewane rezultaty	- Wzrost jakości życia mieszkańców - Podniesienie jakości usług publicznych w Gminie Łłowa - Wzrost jakości i dostępności zasobów kultury, dziedzictwa, turystyki, rekreacji oraz sportu na terenie gminy Łłowa - Lepsza jakość oferty w obszarze kultury i turystyki oraz sportu - Wzrost atrakcyjności turystycznej Gminy Łłowa			
Wskaźniki produktu	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Źródło informacji nt. wskaźnika	Częstotliwość pomiaru	Oczekiwany trend
	Liczba nowych miejsc opieki dziennej dla osób starszych	sztuka	OPS w Łłowej	corocznie	wzrost
	Długość wybudowanych lub wyremontowanych dróg gminnych	kilometr	UM w Łłowej	co dwa lata	wzrost
	Liczba nowych i przebudowanych obiektów sportowo-rekreacyjnych oraz kulturalnych na terenie gminy (w tym infrastruktura na obszarach wiejskich)	sztuka	UM w Łłowej	corocznie	wzrost
	Długość wybudowanych ścieżek rowerowych	kilometr	UM w Łłowej	co dwa lata	wzrost

	Liczba imprez kulturalnych organizowanych przez centra, domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice	sztuka	GUS	corocznie	wzrost
Wskaźniki rezultatu	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Źródło informacji nt. wskaźnika	Częstotliwość pomiaru	Oczekiwany trend
	Liczba osób korzystających z oferty kulturalnej	osoba	Biblioteka Kultury w Łłowej	co dwa lata	wzrost
	Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach/wartość przekazanego dofinansowania dla rodziców dzieci do lat 3	%/PLN	GUS/UM w Łłowej	co dwa lata	wzrost
	Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	%	GUS	co dwa lata	wzrost
	Liczba miejscowości objętych regularną komunikacją publiczną	sztuka	UM w Łłowej	co dwa lata	wzrost
	Liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy dla budynków mieszkalnych	sztuka	UM w Łłowej	co dwa lata	wzrost
	Liczba miejscowości dostępnych ścieżkami rowerowymi	sztuka	UM w Łłowej	co dwa lata	wzrost
II	Cel strategiczny 2	Zielona Łłowa - Dobra jakość środowiska podnosząca atrakcyjność gminy dla obecnych i nowych mieszkańców.			
II.2	Cele operacyjne	2.1. Powszechnie dostępne i przyjazne środowisku systemy odprowadzania ścieków. 2.2. Poprawa jakości powietrza w gminie (wraz z energooszczędnym oświetleniem). 2.3. Przygotowanie gminy do zmian klimatu.			
	Spodziewane rezultaty	- Poprawa stanu środowiska naturalnego oraz ochrona dziedzictwa przyrodniczego na terenie Gminy Łłowa - Zmniejszenie zanieczyszczeń powietrza - Zwiększenie dostępu mieszkańców do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej			

		<ul style="list-style-type: none"> - Zwiększenie poziomu wykorzystania energii odnawianej - Zwiększenie poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców - Przygotowanie gminy i mieszkańców do zmian klimatycznych i ich skutków/wzrost bezpieczeństwa mieszkańców w zakresie skutków zmian klimatycznych - Wzrost jakości życia mieszkańców 			
Wskaźniki produktu	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Źródło informacji nt. wskaźnika	Częstotliwość pomiaru	Oczekiwany trend
	Długość wybudowanej lub zmodernizowanej sieci kanalizacji sanitarnej	kilometr	UM w Iłowej	co dwa lata	wzrost
	Liczba instalacji OZE w obiektach publicznych	sztuka	UM w Iłowej	corocznie	wzrost
	Liczba gospodarstw, które skorzystały z programów EKO gmina	sztuka	UM w Iłowej	corocznie	wzrost
	Liczba zintegrowanych systemów monitorowania powietrza na terenie gminy	sztuka	UM w Iłowej	na koniec realizacji Strategii	wzrost
	Liczba inteligentnych systemów oświetlenia w gminie (w tym drogi i przestrzeń publiczna)	sztuka	UM w Iłowej	na koniec realizacji Strategii	wzrost
	Liczba wymienionych (węglowych) źródeł ciepła	sztuka	UM w Iłowej	co dwa lata	wzrost
	Liczba przeprowadzonych akcji/programów edukacyjnych i informacyjnych w zakresie ekologii/ochrony środowiska naturalnego	sztuka	UM w Iłowej	co dwa lata	wzrost
	Liczba budynków użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji	sztuka	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Iłowej	co dwa lata	wzrost

Wskaźniki rezultatu	Moc produkcji energii elektrycznej z instalacji OZE wybudowanych w ramach klastrów energetycznych	MW	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Łłowej	co dwa lata	wzrost
	Udział obiektów zmodernizowanych energetycznie z udziałem OZE w liczbie gminnych obiektów użyteczności publicznej	%	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Łłowej	co dwa lata	wzrost
	Liczba zainstalowanych punktów ładowania pojazdów elektrycznych	sztuka	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Łłowej	co dwa lata	wzrost
	Liczba nowych instalacji OZE, IOS, wymienionych źródeł ciepła wspartych w ramach programów finansowanych z budżetu Gminy Łłowa i innych źródeł finansowania (Program Eko Łłowa)	sztuka	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Łłowej	co dwa lata	wzrost
	Korzystający z sieci wodociągowej w ogólnej liczbie ludności miasto / obszar wiejski [%]	%	GUS	co dwa lata	wzrost
	Korzystający z sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie ludności miasto / korzystający z przydomowych oczyszczalni ścieków na obszarze wiejskim [%]	%	GUS/UM w Łłowej	co dwa lata	wzrost
III	Cel strategiczny 3	Konkurencyjna gospodarka o oddziaływaniu ponad gminnym.			
III.3	Cele operacyjne	3.1. Wysoka dostępność dobrze płatnych miejsc pracy oraz rozwój/poprawa kondycji lokalnego sektora MŚP. 3.2. Zmniejszenie dysproporcji rozwojowych terenów wiejskich i miejskich gminy. Dywersyfikacja gospodarki na terenach wiejskich – agroturystyka i rolnictwo ekologiczne.			
	Spodziewane rezultaty	- Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej Gminy Łłowa - Wzrost liczby miejsc pracy na terenie gminy - Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich Gminy Łłowa - Poprawa jakości otoczenia biznesu na terenie gminy, w tym usług świadczonych na rzecz lokalnych MŚP			

		- Poprawa jakości życia mieszkańców			
Wskaźniki produktu	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Źródło informacji nt. wskaźnika	Częstotliwość pomiaru	Oczekiwany trend
	Liczba nowych miejsc pracy na terenie SAG	sztuka	UM w Łłowej	corocznie	wzrost/stabilizacja
	Liczba MSP otrzymujących wsparcie doradcze i inwestycyjne	sztuka	UM w Łłowej/OPZL/ZIPH, inne lokalne/regionalne IOB	corocznie	wzrost/stabilizacja
	Powierzchnia (ha) terenów przeznaczonych pod budownictwo usługowe i przemysłowe	hektar	UM w Łłowej	corocznie	wzrost/stabilizacja
	Liczba gospodarstw agroturystycznych	sztuka	UM w Łłowej	corocznie	wzrost/stabilizacja
Wskaźniki rezultatu	Odsetek zagospodarowanej powierzchni terenów inwestycyjnych	%	UM w Łłowej	co dwa lata	wzrost/stabilizacja
	Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (wg klas wielkości)	sztuka	GUS	co dwa lata	wzrost/stabilizacja
	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wg sekcji PKD	sztuka	GUS	co dwa lata	wzrost/stabilizacja
IV	Cel strategiczny 4	Aktywni mieszkańcy w dobrze zorganizowanej gminie.			
IV.4	Cele operacyjne	4.1. Aktywni mieszkańcy inicjujący działania na rzecz rozwoju gminy i lokalnej społeczności 4.2. Sprawna i dobrze zarządzana gmina: Profesjonalizacja zarządzania gminą z włączeniem mieszkańców 4.3. Rozwój zdolności instytucjonalnych gminy w zakresie współpracy z innymi gminami i partnerami. 4.4. Realne smart-city: Powszechne i łatwo dostępne e-usługi dla mieszkańców.			
	Oczekiwane rezultaty	- Wzrost aktywizacji mieszkańców na rzecz poprawy jakości życia w Gminie Łłowa - Poprawa jakości świadczenia usług administracyjnych, w tym zwiększenie liczby usług dostępnych w formie elektronicznej - Wzrost partycypacji społecznej w Gminie Łłowa - Wzrost jakości życia mieszkańców			

		- Wzrost liczby			
Wskaźnik produktu	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Źródło informacji nt. wskaźnika	Częstotliwość pomiaru	Oczekiwany trend
	Liczba zadań publicznych realizowanych przez organizacje pozarządowe	sztuka	UM w Iłowej	corocznie	wzrost
	Liczba usług dla mieszkańców dostępnych w formie elektronicznej	sztuka	UM w Iłowej	corocznie	wzrost
	Liczba przeprowadzonych konsultacji społecznych w gminie	sztuka	UM w Iłowej	corocznie	wzrost
Wskaźniki rezultatu	Kwota wydatków w ramach budżetu gminy przeznaczona na zadania publiczne realizowane przez organizacje pozarządowe	PLN	UM w Iłowej	co dwa lata	wzrost
	Liczba osób korzystających z usług publicznych dostępnych w formie elektronicznej	sztuka	UM w Iłowej	co dwa lata	wzrost
	Poziom zadowolenia mieszkańców z jakości pracy UM i jednostek podległych	%	UM w Iłowej	co dwa lata	wzrost
	Odsetek mieszkańców uczestniczących w konsultacjach społecznych	%	UM w Iłowej	co dwa lata	wzrost
	Liczba partnerskich inicjatyw w ramach ŻŻOF oraz innych partnerstw, w których uczestniczy Gmina Iłowa	sztuka	UM w Iłowej/Plan Działania ŻŻOF	co dwa lata	wzrost

Źródło: opracowanie własne

IV. Model funkcjonalno-przestrzenny Gminy Łowa

Założenia struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy w kontekście ustaleń Strategii Rozwoju Gminy Łowa na lata 2021-2028

Gmina miejsko – wiejska Łowa położona jest w południowo – zachodniej części województwa lubuskiego. Powierzchnia obszaru gminy to 15303 ha, to jest 153 km² (dla miasta Łowa odpowiednio: 918 ha i 9,2 km²), co stanowi 13,52 % powierzchni powiatu żagańskiego oraz 1,09 % powierzchni województwa lubuskiego.

Graniczy z gminami:

- Żary (gmina wiejska) – od północy;
- Żagań (gmina miejska) – od północnego – wschodu;
- Żagań (gmina wiejska) – od wschodu;
- Osiecznica – od południowego – wschodu;
- Węgliniec – od południa;
- Gozdnicza – od południowego – zachodu;
- Wymiarki – od zachodu.

Gminnym centrum administracyjnym jest położone w centralnej części gminy miasto Łowa. W skład gminy wchodzi 10 sołectw: Borowe, Czerna, Czyżówek, Jankowa Żagańska, Klików, Konin Żagański, Kowalice, Szczepanów, Wilkowisko i Żaganiec.

Hierarchia ośrodków:

- **Ośrodek gminny głównego poziomu obsługi**

Łowa -miasto pełni funkcję administracyjną, stanowi ośrodek koncentracji mieszkalnictwa i usług dla ludności oraz obsługi rolnictwa i leśnictwa. Dodatkowo posiada dobrze rozwinięte funkcje przemysłowe. Tym samym Łowa pełni funkcję lokalnego centrum rozwoju, które jest istotnym czynnikiem wzrostu i kumuluje usługi oraz inne działalności gospodarcze w skali umożliwiającej społeczny i ekonomiczny rozwój sąsiadujących z nim miejscowości. Funkcjami rozwojowymi Łowej są przede wszystkim funkcje produkcyjne oraz usługi rynkowe i nierynkowe.

- **wieś elementarna – miejscowości wiejskie w Gminie:**

Ośrodki pośredniego poziomu obsługi z poszerzonym programem usługowym, współpracujące z ośrodkiem gminnym – wsie:

- Borowe,
- Czerna,
- Czyżówek,
- Jankowa Żagańska,
- Konin Żagański,
- Szczepanów

Są to ośrodki stanowiące etap pośredni w kompleksowym systemie obsługi ludności, szczególnie w zakresie handlu oraz innych usług, w tym publicznych (Konin Żagański i Szczepanów), o odpowiednio dużej liczbie ludności w rejonie obsługi. Funkcjami rozwojowymi tych miejscowości są funkcje: mieszkalnictwo, działalności produkcyjne, rolnictwo, a także usługi rynkowe.

Pozostałe ośrodki (wsie elementarne), o funkcjach typowo rolniczych i leśnych, obsługujące ludność w podstawowym zakresie usług (większość nawet ich pozbawiona). Zaliczono do nich wsie:

- Klików,
- Kowalice,
- Wilkowisko,
- Żaganiec.

Funkcjami rozwojowymi tych miejscowości są funkcje: mieszkalnictwo, leśnictwo i rolnictwo, a także usługi rynkowe w postaci turystyki i rekreacji.

Położenie gminy w regionie jest korzystne. Wpływ na to mają szczególnie walory krajobrazowe oraz bezpośrednia bliskość do większych miast południowej części województwa lubuskiego (Żagań, Żary), a także przebieg ważnych szlaków transportowych i komunikacyjnych.

Strategia Rozwoju Gminy Łłowa oraz Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego obowiązujące na terenie Gminy Łłowa stanowią dokumenty wskazujące kierunki polityki rozwoju w aspekcie społeczno-gospodarczo-środowiskowym i przestrzennym. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego określa model rozwoju struktury funkcjonalno-przestrzennej dla Gminy Łłowa. Oba dokumenty są spójne i stanowią podstawę prowadzenia polityki rozwoju przez samorząd.

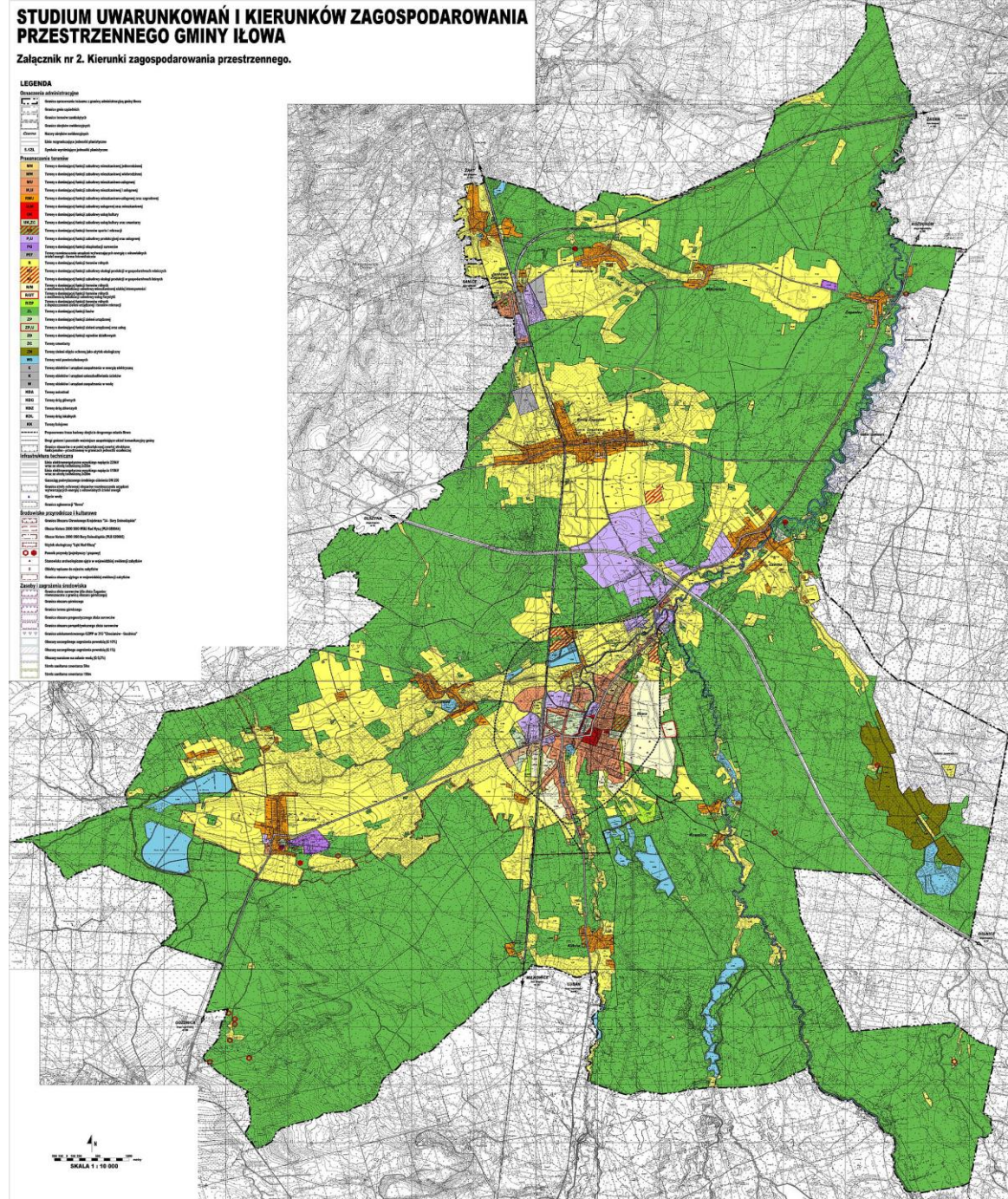
Tabela 8 Założenia Strategii Rozwoju Gminy Łłowa w odniesieniu do wymiaru przestrzennego.

Cele strategiczne i operacyjne	Zakres planowanych działań w odniesieniu do wymiaru przestrzennego
<p>CS: Konkurencyjna i atrakcyjna gmina oferująca powszechnie dostępne i wysokiej jakości usługi dla mieszkańców</p> <p>CO:</p> <p>1.1 Wysoka jakość i pełna dostępność usług społecznych i edukacyjnych.</p> <p>1.2 Zmniejszanie wykluczenia komunikacyjnego mieszkańców gminy poprzez zapewnienie wysokiej jakości i dostępny transport publiczny oraz poprawę stanu dróg gminnych.</p> <p>1.3 Dostępne zasoby dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • modernizacja i budowa dróg gminnych, a także infrastruktury pieszej i rowerowej • budowa ścieżek rowerowych i spajanie ich w sieć, również w wymiarze ponadlokalnym (na obszarze ŻŻOF); • realizacja działań związanych ze wsparciem rozwoju odnawialnych źródeł energii oraz wymiany źródeł ciepła realizowana będzie w przestrzeni całej gminy; • działania na rzecz dostępu do komunikacji publicznej na terenie całej gminy, ze szczególnym uwzględnieniem jej wiejskiego obszaru; • organizacja (budowa i/lub adaptacja) obiektów służących osobom starszym (predysponowane są do tego także wiejskie rejony gminy Łłowa); • stworzenie gminnego żłobka (adaptacja istniejącej infrastruktury); • modernizacja i rozbudowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej (w tym: place zabaw i siłowni zewnętrznych/ budowa ośrodka sportowo-rekreacyjnego, boisk wielofunkcyjnych); • rozwój budownictwa mieszkaniowego; • zagospodarowanie istniejących zbiorników wodnych na potrzeby usług sportowo-rekreacyjnych i turystycznych; • rewitalizacja zdegradowanej przestrzeni (wytyczonej na podstawie Programu Rewitalizacji Gminy Łłowa na lata 2017-2023 oraz jego aktualizacji po 2023 r.) i nadanie jej nowych funkcji i/lub przywrócenie utraconych funkcji społecznych/gospodarczych/edukacyjnych/kulturalnych); • rozwój transportu publicznego;
<p>CS: Zielona Łłowa - Dobra jakość środowiska podnosząca atrakcyjność gminy dla obecnych i nowych mieszkańców</p> <p>CO:</p> <p>2.1 Powszechnie dostępne i przyjazne środowisku</p>	<ul style="list-style-type: none"> • uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie gminy (obszar wiejski); • modernizacja oświetlenia ulicznego w przestrzeni całej gminy (w tym energooszczędnego i inteligentnego); • termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej; • inwestycje OZE na terenie gminy (gospodarcze i indywidualne: udostępnianie gruntów pod budowę farm fotowoltaicznych); • rozwój elektromobilności na terenie gminy (podejmowanie działań na rzecz budowy stacji ładowania pojazdów elektrycznych);

<p>systemy odprowadzania ścieków.</p> <p>2.2 Poprawa jakości powietrza w gminie (wraz z energooszczędnym oświetleniem)</p> <p>2.3 Przygotowanie do zmian klimatu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • uporządkowanie gospodarki melioracyjnej na terenie gminy; • działania na rzecz upowszechnienia i wspierania mieszkańców w zakresie gromadzenia/zagospodarowania wód opadowych;
<p>CS: Konkurencyjna gospodarka o oddziaływaniu ponad gminnym</p> <p>CO:</p> <p>3.1 Wysoka dostępność dobrze płatnych miejsc pracy/ poprawa kondycji lokalnego sektora MŚP.</p> <p>3.2 Zmniejszenie dysproporcji rozwojowych terenów wiejskich i miejskich gminy. Dywersyfikacja gospodarki na terenach wiejskich – agroturystyka i rolnictwo ekologiczne.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • działania na rzecz rozwoju SAG, w rejonie miasta Łłowa oraz na terenie pobliskich miejscowości (np.: Czerna i Konin Żagański), w celu lokowania nowych inwestycji; • budowa/rozwój/modernizacja bazy noclegowej (hotele, pensjonaty czy zajazdy z szerokim programem towarzyszącym dla rozwoju turystyki zdrowotnej i rehabilitacyjnej, weekendowej, ośrodki jeździeckie, itp.); • rozwój lokalnej agroturystyki na obszarze wiejskim gminy na bazie zasobów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego; • rozwój ekologicznego rolnictwa (w tym pszczelarstwa).

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łłowa (2017)

Rysunek 2 Uwarunkowania i kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy łłowa.

źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łłowa (2017)

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie Łowa

Tabela 9 Wymiar i zakres działania wskazany w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Łowa

Lp.	Wymiar	Zakres interwencji przedstawiony w SUIKZP
1.	Strefa zabudowy (mieszkaniowej i usługowej) - funkcja osadnicza i usługowa	<p>Funkcja osadnicza</p> <p>W zakresie osadnictwa i budownictwa mieszkaniowego zakłada się:</p> <ul style="list-style-type: none"> • uzupełnienia istniejącej zabudowy; • dopuszczenie przekształceń funkcji pierwotnych (zabudowy zagrodowej) do funkcji usług lokalnych lub zabudowy mieszkaniowej; • uzupełnienie niezbędnego zakresu usług podstawowych. <p>Dla nowo lokalizowanej zabudowy mieszkaniowej oraz mieszkaniowo-usługowej:</p> <ul style="list-style-type: none"> • realizację nowej zabudowy o formie architektonicznej uzasadnionej historycznie, nawiązującej do istniejącej • zabudowy miejscowości, z uwzględnieniem cech charakterystycznych dla lokalnej zabudowy; • realizację obiektów z pokryciem dachu ceramicznym lub z materiałów o fakturze i barwie odpowiadającej • pokryciu ceramicznemu oraz z materiałów naturalnych, kształtowaniem połaci dachowych regularnym, symetrycznym; • realizację zabudowy o zbliżonej kubaturze, wysokości, geometrii dachu oraz układzie względem głównych ciągów komunikacyjnych w obrębie jednostek planistycznych; • ograniczanie możliwości realizacji indywidualnych wjazdów z terenów położonych przy drogach wojewódzkich. <p>Funkcja usługowa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zrównoważony/równomierny rozwój usług publicznych na terenie Gminy Łowa, w szczególności zapewnienie mieszkańcom wiejskiego obszaru gminy do usług publicznych (usługi w zakresie oświaty, kultury, sportu, zdrowia i opieki społecznej i innych usług publicznych) <p>W ramach realizowanych celów zakłada się:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wspomaganie inicjatyw w dziedzinie form alternatywnych rolnictwa - pszczelarstwo, agroturystyka i budowa usług rzemiosła na tej bazie, • stałe zwiększanie dostępu mieszkańców obszarów wiejskich do infrastruktury technicznej, • standardem urbanistycznym jest zespół obiektów tworzących siedlisko tj. dom mieszkalny z budynkami gospodarczymi nawiązujących charakterem każdorazowo do lokalnych tradycji i krajobrazu, • organizacja (budowa i/lub adaptacja) obiektów służących osobom starszym, a optymalnym rozwiązaniem jest tworzenie specjalnych miejsc i stref przeznaczonych wyłącznie dla osób starszych (np.: mieszkania chronione). Optymalną lokalizacją dla tego typu obiektów są rejony zlokalizowane poza obszarami silnie zurbanizowanymi i charakteryzujące się względną ciszą czy otoczeniem terenów zielonych (np.: zespoły pałacowo – parkowe, nieużytkowane ośrodki

		<p>wypoczynkowe, likwidowane placówki szkolne na terenach wiejskich, itp.). Predysponowane są do tego także wiejskie rejony Gminy Łłowa.</p> <ul style="list-style-type: none"> • uregulowanie gospodarki wodno – ściekowej; • prowadzenie gospodarki odpadami w oparciu o założenia planu gospodarki odpadami; • inwestycje związane z budową i modernizacją stacji i linii energetycznych na terenie gminy; • rozwój systemów telekomunikacyjnych. • preferowanie ekologicznych źródeł energii cieplnej. • uregulowanie gospodarki wodno – ściekowej
	Strefa działalności inwestycyjnej/gospodarczej- funkcja gospodarcza	<ul style="list-style-type: none"> • efektywne wykorzystanie istniejących terenów inwestycyjnych • przeznaczenie terenów na potrzeby budowy/tworzenia farm fotowoltaicznych
2.	Strefa obszarów leśnych – funkcja leśna	<p>Ze względu na wysoką lesistość gminy funkcja gospodarki leśnej należy do wiodących funkcji Gminy Łłowa. Powinna stanowić bazę do rozwoju funkcji turystycznej i rekreacyjnej</p>
3.	Funkcja rolnicza	<p>Zagospodarowanie areałów rolnych na użytki zielone. Jako alternatywę dla gospodarstw indywidualnych proponuje się rozwój agroturystyki.</p>
5.	Strefa turystyki, rekreacji i dziedzictwa kulturowego	<p>Funkcja turystyczna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozwój funkcji w oparciu o istniejące walory kulturowe i przyrodnicze, wprowadzanie funkcji turystycznych do obiektów cennych kulturowo, wykorzystanie dolin rzek i terenów leśnych. • ekologiczny rozwój turystyki powinien być głównie nastawiony na budowę małych ośrodków dla turystów poszukujących spokoju i odosobnienia oraz kontaktu z naturą. Ten kierunek, zgodny z ideą ekorozwoju, zakłada unikanie degradacji walorów przyrodniczych. • teren gminy predysponowany jest do rozwoju aktywizacji ekoturystycznej w postaci agroturystyki i turystyki wiejskiej • inwestycje w budowę nowych funkcjonalnych obiektów sportowo – rekreacyjnych; • przygotowanie/modernizacja/rozbudowa bazy noclegowej i gastronomicznej, zwłaszcza w większych wsiach; • dostosowanie zabytków kultury i przyrody do obsługi ruchu turystycznego: urządzenie parkingów, ogrodzenia oraz inne działania zależne od specyfiki miejsca; • dostosować zbiorniki wodne do użytkowania turystycznego; • przygotowanie terenów dla turystów (infrastruktura): pola biwakowe, wiaty, punkty widokowe, stanowiska do łowienia ryb, ambony; • przygotowanie i oznakowanie nowych szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych, konnych oraz ścieżek przyrodniczo – dydaktycznych i powiązanie ich z istniejącą siecią znakowanych tras w sąsiednich gminach (w tym gminach ŻŻOF) • zwiększanie/polepszanie standardu istniejącej infrastruktury turystycznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie SUIKZP Gminy Łłowa

Obszary Strategicznej Interwencji określone w Strategii Województwa Lubuskiego 2030

Tabela 10 Obszary Strategicznej Interwencji w ramach SRWL 2030

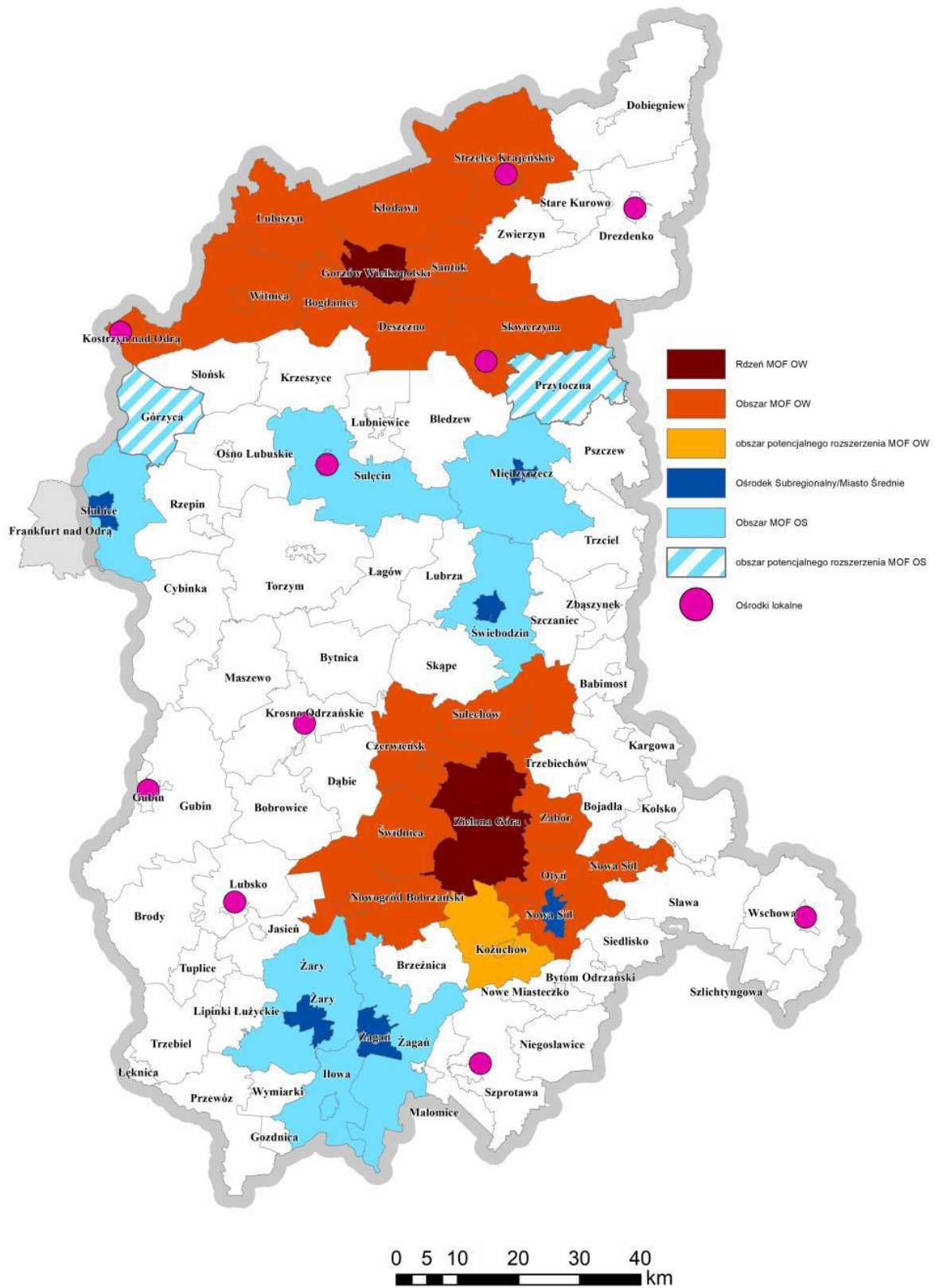
Obszar funkcjonalny w SRWL 2030	Gmina Łłowa	Rekomendacje działań dla obszaru wskazane w SRWL 2030
Miejskie obszary funkcjonalne ośrodków wojewódzkich – Gorzowa Wielkopolskiego i Zielonej Góry	-	-
Miejskie obszary funkcjonalne ośrodków subregionalnych i lokalnych	Gmina Łłowa jest częścią Żarsko-Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego wraz z gminami: gmina wiejska Żary, gmina wiejska Żagań, gmina miejska Żary, gmina miejska Żagań	Interwencja skierowana dla miast subregionalnych i lokalnych powinna obejmować m.in.: <ul style="list-style-type: none"> • rozwój przedsiębiorczości oraz przygotowanie (uzbrojenie) terenów inwestycyjnych, • projekty rewitalizacyjne, • poprawę jakości świadczenia usług publicznych, • inwestycje związane z polepszeniem jakości środowiska naturalnego, • podnoszenie kompetencji i umiejętności mieszkańców, • wspieranie rozwiązań o charakterze smart city, • wspomaganie rozwoju powiązań funkcjonalnych, w tym sąsiadujących ośrodków subregionalnych i lokalnych, • wsparcie infrastruktury mieszkalnictwa.
Obszary wiejskie	Gmina Łłowa ma status gminy wiejsko-miejskiej, jej rdzeń stanowi miasto Łłowa, pozostała część gminy to obszary wiejskie Obszary wiejskie położone w obszarach funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich i subregionalnych zaliczają się do wcześniej opisanych kategorii OSI, dotyczących miejskich obszarów funkcjonalnych. Nie wyklucza to jednak możliwości korzystania przez te obszary ze	Interwencja skierowana do obszarów wiejskich obejmować będzie w szczególności: <ul style="list-style-type: none"> • poprawę dostępu do usług publicznych, w tym dostępności do świadczeń medycznych oraz profilaktyki zdrowotnej, edukacji, usług opiekuńczych oraz kultury i rekreacji, m.in. poprzez współpracę międzygminną, integrującą świadczenie usług i pozwalającą na podnoszenie ich jakości; • uzupełnienie infrastruktury technicznej; • zwiększanie dostępności komunikacyjnej; • podnoszenie kwalifikacji zawodowych mieszkańców i wsparcie lokalnej przedsiębiorczości z wykorzystaniem technologii informacyjnych i komunikacyjnych umożliwiających zdalne nauczanie i świadczenie usług na odległość; • rozwijanie oferty z obszaru turystyki i rekreacji; • wykorzystanie atrakcyjnej przestrzeni województwa dla lokalizowania ośrodków opieki dla osób starszych z Polski i z zagranicy, przy zapewnianiu odpowiedniego standardu usług zdrowotnych i kulturalnych;

	środków na rozwój obszarów wiejskich.	<ul style="list-style-type: none"> wykorzystanie struktur sieciowych w pobudzeniu aktywności gospodarczej i społecznej (m.in. LGD, ODR, izby rolnicze);
Obszary przygraniczne	-	-
Obszary zagrożone powodziami	Na podstawie ogłoszonych przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska 22.10.2020 Map Zagrożenia Powodziowego i Map Rzyka Powodziowego stwierdzono, że na terenie Gminy Łłowa występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią (Q10% i Q1%). Obszary te wyznaczono wzdłuż odcinków rzek Czernej Wielkiej i Czernej Małej przepływających przez obręby: Żaganiec, Czerna oraz miasto Łłowa.	Gmina Łłowa należy do gmin, które objęte są obszarami szczególnego zagrożenia powodzią. Inwestycje przeciwpowodziowe na terenie województwa lubuskiego powinny obejmować w szczególności budowę wałów przeciwpowodziowych, a także innych budowli, takich jak: jazy, przepusty, wały cofkowe, zbiorniki retencyjne.

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030

Gmina Łłowa należy do trzech ww. obszarów, tj. miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków subregionalnych oraz lokalnych, jako część Źarsko-Źagańskiego Obszaru Funkcjonalnego. Obszar wiejskie gminy zaliczyć należy również do OSI obszary wiejskie.

Rysunek 3 Miejskie Obszary Funkcjonalne na terenie regionu lubuskiego

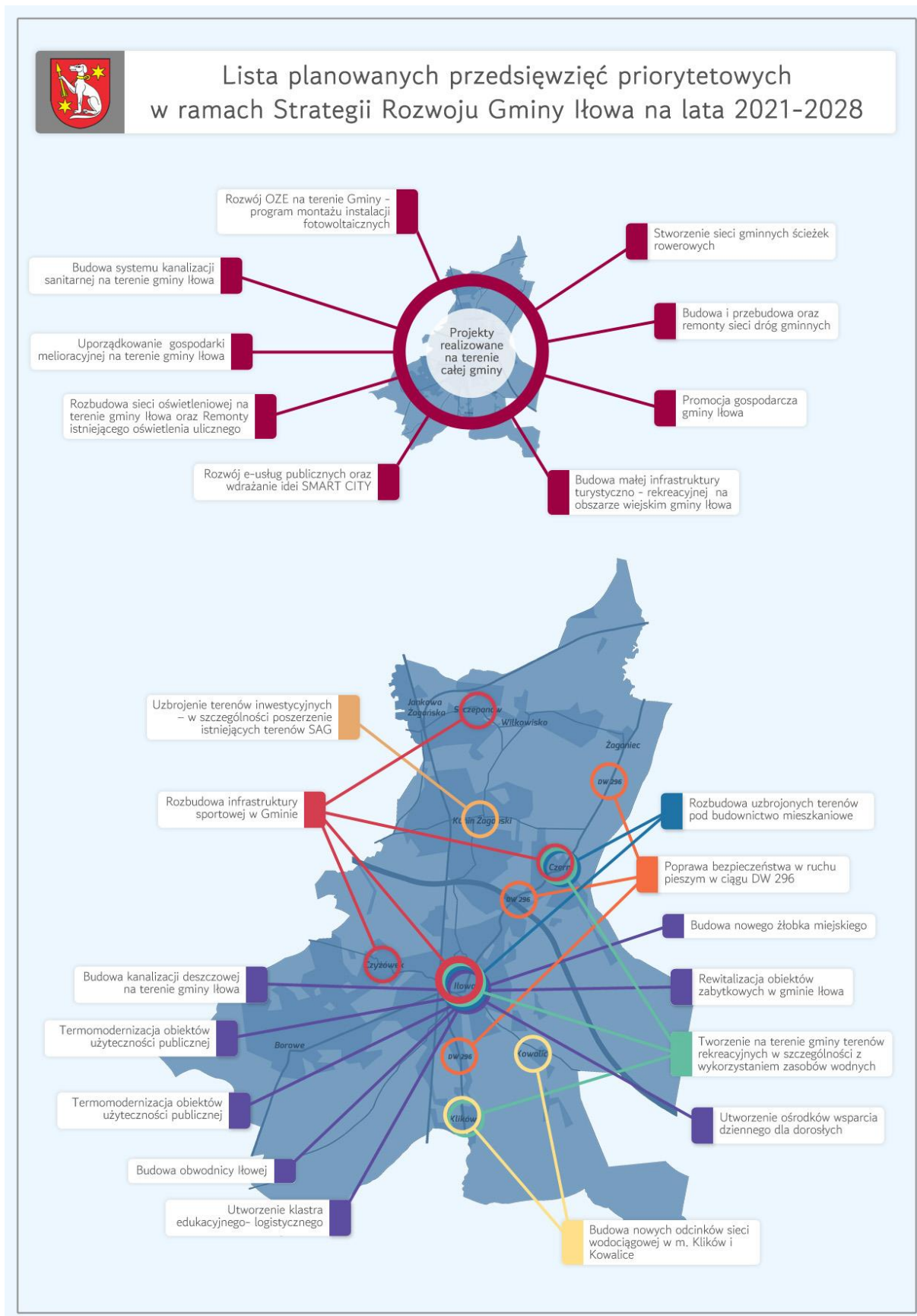

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030

Głównym zadaniem modelu funkcjonalno-przestrzennego gminy Łowa jest wzmocnienie wewnętrznych funkcji gminy, zintegrowanie obszarów o różnych, często przeciwstawnych funkcjach oraz wykorzystanie w planowaniu przestrzennym potencjału gmin zrzeszonych w ŻŻOF:

- potencjał usługowo-gospodarczy – wskazanie atrakcyjnych komunikacyjnie i infrastrukturalnie obszarów aktywności gospodarczej, rozwój SAG w Łowej, rozwój terenów do lokowania farm fotowoltaicznych,
- potencjał mieszkaniowy – kształtowanie zwartych terenów zurbanizowanych poprzez lokalizowanie terenów planowanej urbanizacji,
- potencjał przyrodniczo-rekreacyjny – rozwój bazy turystycznej, skierowany w szczególności na wypoczynek pobytowy i aktywną turystykę na terenie gminy Łowa oraz udostępnianie miejsc cennych kulturowo, przyrodniczo, turystycznie oraz rekreacyjnie.

Rysunek 4 Planowane kierunki inwestycji na terenie gminy Łłowa

Źródło: opracowanie własne

Rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia i polityki przestrzennej w Gminie Łtowa:

- ochrona i poprawa stanu środowiska przyrodniczego zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju,
- wykorzystanie walorów środowiska naturalnego i kulturowego dla rozwoju lokalnej i ponadlokalnej turystyki (również w ramach działań ŻŻOF),
- kształtowanie spójnego przestrzennie systemu powiązań drogowych, umożliwiającego poprawę wewnętrznej i zewnętrznej dostępności gminy, w tym rozwój transportu publicznego, z wykorzystaniem możliwości stwarzanych przez przynależność do ŻŻOF,
- systemy ładowania pojazdów elektrycznych indywidualnych i transportu publicznego
- zaopatrzenie w wodę oraz odprowadzanie ścieków komunalnych na terenach zabudowanych oraz przeznaczonych na rozwój zabudowy poprzez rozwiązania zbiorcze lub grupowe, lub indywidualne systemy oczyszczania ścieków obejmujące szczelne zbiorniki do gromadzenia ścieków z ich wywozem do oczyszczalni,
- planowanie przestrzeni publicznych oraz infrastruktury usług publicznych spełniających wymogi dostępności,
- rozwój przestrzenny obszarów mieszkaniowych i aktywności gospodarczej,
- zachowanie zasobów i zapewnienie wysokiej jakości wód, poprawę stanu powietrza atmosferycznego, ochronę zasobów leśnych,
- planowanie elementów zielonej infrastruktury w przestrzeni publicznej,
- wykorzystanie odnawialnych źródeł energii do zasilania urządzeń wytwarzających energię ciepłą w zakresie rozwiązań indywidualnych i grupowych,
- ochrona i odnowa zasobów dziedzictwa kulturowego z uwzględnieniem ochrony zasobów przyrodniczych,
- tworzenie warunków rozwoju dla działalności gospodarczej (przede wszystkim w ramach SAG).

V. System realizacji Strategii Rozwoju Gminy Łłowa na lata 2021-2028

1. Założenia systemu zarządzania, monitorowania oraz ewaluacji Strategii Rozwoju Gminy Łłowa na lata 2021-2028.

Struktura zarządzania dokumentem-zadania i kompetencje zaangażowanych podmiotów:

- **Rada Miejska:** Zatwierdza dokument i wszystkie jego zmiany (aktualizacje), podejmuje decyzje o rozwoju gminy, nadzoruje prawidłowość jego wdrażania
- **Burmistrz:** organ wykonawczy, właściciel dokumentu; podejmuje decyzje o kierunkach realizacji, zmianach w strategii, w tym związanych z finansowaniem przedsięwzięć; współpracuje z Radą Gminy oraz Radą Monitorowania Rozwoju Gminy Łłowa; jest liderem zmian rozwojowych, odpowiada za realizację strategii i jego efektywne działanie.
- **Rada Monitorowania Rozwoju Gminy Łłowa:** Rada skupiająca mieszkańców, interesariuszy, partnerów. To ciało opiniująco-doradcze w procesie zarządzania dokumentem. Zadaniem Rady jest opiniowanie strategii, jego zmian, rocznych raportów z monitorowania strategii.
- **Koordynator Realizacji Strategii-** sprawuje bieżący nadzór nad realizacją dokumentu. Nadzoruje rzetelną oraz skuteczną realizację dokumentu; nadzoruje realizację przedsięwzięć (również tych powierzonych jednostkom podległym czy partnerom i/lub innym zaangażowanym podmiotom), nadzoruje działania promujące i informujące dot. Strategii (tj. komunikacja dot. strategii z mieszkańcami/interesariuszami). Odpowiada za monitorowanie realizacji Strategii, za przygotowywanie, konsultowanie raportów z monitorowania. W przypadku ewaluacji, nadzoruje jej przebieg oraz wdrażanie rekomendacji z przeprowadzonych ewaluacji. Monitoruje przygotowanie i realizację dokumentów wykonawczych do Strategii.
- **Urząd Miejski w Łłowej oraz jednostki organizacyjne:** do nich należy realizacja przypisanych celów i przedsięwzięć zapisanych w strategii. Realizacja działań włączających mieszkańców oraz pozostałych interesariuszy w proces realizacji strategii. Zarówno Urząd Miejski jak i jednostki podległe odpowiadają za przygotowanie dokumentów wykonawczych do Strategii jak i przegląd ich aktualności. Wszystkie podmioty odpowiedzialne za realizację przedsięwzięć przygotowują ich fiszki oraz fiszki w zakresie monitorowania. Odpowiedzialne są również za wszelkie zmiany w tym zakresie czy identyfikowanie nowych/dodatkových przedsięwzięć oraz związane z nimi uzgodnienia i konsultacje oraz akceptację zgodni e z obowiązującymi procedurami.
- **Partnerzy** - krajowi, ale i zagraniczni w przypadku np. realizacji projektów transgranicznych i międzynarodowych; Partnerzy uczestniczą w realizacji celów strategii w ramach zawartych porozumień/umów partnerskich.
- **Mieszkańcy gminy Łłowa i inni interesariusze (min. organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy)** - najważniejsi interesariusze w procesie realizacji Strategii; biorą udział w monitorowaniu rezultatów Strategii, w tym przedsięwzięć priorytetowych.

Tabela 11 Włączenie mieszkańców oraz pozostałych interesariuszy do monitorowania realizacji Strategii Rozwoju Gminy Łłowa na lata 2021-2028

Lp.	Etap realizacji strategii	Sposób włączenia mieszkańców/interesariuszy
1	Realizacja przedsięwzięć zapisanych w strategii	Włączenie partnerów (np. organizacji pozarządowych) do realizacji (powierzenie zadań); publikowanie bieżących informacji (rocznych) nt. postępów realizacji przedsięwzięć (debaty publiczne, spacery badawcze w terenie, pikniki dla mieszkańców itp.); konsultacje dot. zmian realizowanych przedsięwzięć/formułowania nowych propozycji

		przedsięwzięć; udział w Radzie Monitorującej Rozwój Gminy Łłowa.
2	Monitorowanie celów strategii i ewaluacja realizacji dokumentu	Publikowanie raportów z monitorowania na stronie miasta oraz w BIP; udział w badaniach ewaluacyjnych (za pośrednictwem Rady Monitorowania Rozwoju Gminy Łłowa); publikowanie raportów z badań ewaluacyjnych oraz sposobu wdrożenia rekomendacji.
3	Promocja, informacja, komunikacja	Mieszkańcy i interesariusze są odbiorcami działań promocyjnych, informacyjnych. Jednocześnie kierują informację zwrotną do władz gminy nt. efektów realizacji strategii (np. w formie badań opinii publicznej, debat publicznych, itp.)

Źródło: Opracowanie własne

Monitorowanie realizacji celów Planu Rozwoju Gminy Łłowa

Założenia do systemu celów i wskaźników wskazanych w Strategii Rozwoju Gminy Łłowa odbywa się w systemie:

- **monitorowania bieżącego** (na podstawie informacji w zakresie postępu rzeczowego i finansowego przedstawianych przez podmioty odpowiedzialne za realizację przedsięwzięć, a także informacji nt. pojawiających się problemów, przeszkód wpływających na przebieg realizacji, poziom realizacji wskaźników określających cele, wpływających na poziom ryzyka, itp.)
- **monitorowania rocznego** (raport roczny dot. realizacji celów strategii jest przygotowywany do końca pierwszego kwartału roku w zakresie poprzedniego roku kalendarzowego/roku realizacji strategii)
- **Raporty monitoringowe** dot. strategii są przedstawiona do opiniowania Radzie Monitorującej Rozwój Gminy Łłowa, a także są przedstawiane Radzie Gminy do akceptacji (jako część/element/załącznik Raportu o stanie gminy za dany rok).
- Raporty z monitorowania wraz z uwzględnieniem wartości wskaźników są publikowane na stronie internetowej gminy oraz na BIP.
- Raporty z monitorowania realizacji strategii są również wykorzystywane do ewaluacji dokumentu. Ich analiza posłuży do podejmowania decyzji ws. zmian, aktualizacji i innych decyzji strategicznych.
- Na zakończenie realizacji Strategii Rozwoju Gminy zostanie przygotowany raport końcowy (do końca II kwartału po zakończeniu ostatniego roku wdrażania dokumentu).

Zakres monitorowania strategii jest zarówno ilościowy (pomiar wskaźników oraz postępu finansowego) oraz jakościowy i jest użyteczny dla ewaluacji rezultatów, tj. będzie prowadzony w odniesieniu do zachodzących zmian społeczno-gospodarczych w gminie będących skutkiem realizowanych przedsięwzięć.

W procesie monitorowania biorą udział:

- Burmistrz
- Rada Miejska
- Koordynator Realizacji Strategii
- Rada Monitorowania Rozwoju Gminy Łłowa (rola opiniująco-doradcza)

- Mieszkańcy gminy/pozostali interesariusze/Partnerzy

Ewaluacja w ramach Strategii Rozwoju Gminy Łłowa na lata 2021-2028

Ewaluacja jest prowadzona przez Koordynatora na podstawie raportów z monitorowania. Organizuje ją Koordynator strategii, angażując do jej wykonania wybrane osoby. Do ewaluacji mogą również zostać zaangażowani zewnętrzni eksperci oraz przedstawiciele Rady Monitorującej Rozwój Gminy Łłowa. Raporty z ewaluacji podlegają publikacji na stronie gminy oraz BIP, będą również poddawane opiniowaniu przez Radę Monitorującą i przyjmowane są przez Radę Miejską.

W celu zintegrowania zarządzania rozwojem w gminie, proces monitorowania i ewaluacji zostanie powiązany z system monitorowania pozostałych dokumentów strategicznych i/lub wykonawczych Gminy, jak np. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych 2020-2030.

Organizacja ewaluacji

Za koordynację procesu ewaluacji strategii odpowiada Koordynator. Do ewaluacji zaangażowani są także realizatorzy projektów/przedsięwzięć (pracownicy Urzędu Miejskiego oraz gminnych jednostek podległych i/lub partnerzy), którzy dostarczają informacji dot. przedsięwzięć. Rada Monitorowania Rozwoju Gminy Łłowa pełni też ważną rolę. Jest ciałem doradczym, opiniującym i monitorującym dla realizacji strategii. Reprezentuje mieszkańców oraz innych partnerów.

Najważniejsze kryteria ewaluacji Strategii:

- **Trafność:** w jakim stopniu cele strategii odpowiadają na zdiagnozowane potrzeby i problemy;
- **Skuteczność:** w jakim stopniu rezultaty strategii zostały osiągnięte;
- **Efektywność:** jak mają się nakłady do osiągniętych rezultatów; jak mają się koszty do korzyści;
- **Użyteczność:** w jakim stopniu strategia rzeczywiście przyczyniła się do rozwiązania zidentyfikowanych problemów w gminie Łłowa.

W ramach ewaluacji przewiduje się:

- **Ewaluację on going** prowadzoną w oparciu o roczne raporty z monitorowania strategii.
- **ewaluację ex-post** po zakończeniu wdrażania strategii; Ewaluacja ex post to ewaluacja podsumowująca i oceniająca realizację założeń zapisanych w dokumencie i przedsięwzięć, w tym wpływ na zmianę społeczno-gospodarczą; zostanie ona przeprowadzona po zakończeniu realizacji Strategii.

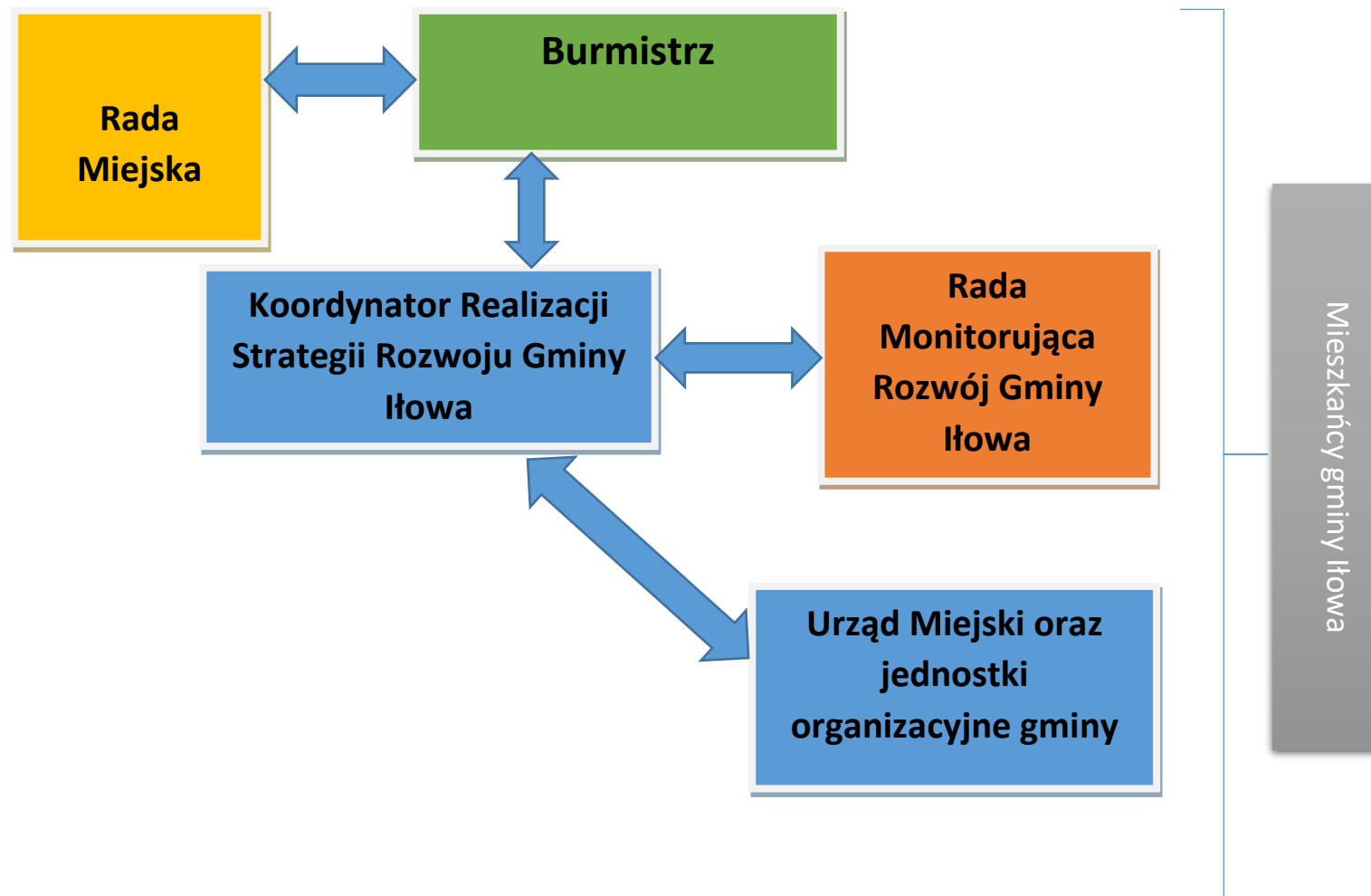
Zmiany i aktualizacja Strategii Rozwoju Gminy Łłowa na lata 2021-2028

Zmiany w dokumencie dot. celów, przedsięwzięć, wskaźników mogą być dokonywane na podstawie analizy raportów z monitorowania. Koordynator ds. realizacji Strategii formułuje propozycje zmian wraz z uzasadnieniem. Wniosek ws. zmiany dokumentu jest kierowany do Rady Monitorującej Rozwój Gminy Łłowa, która go opiniuje. Jej członkowie również mogą proponować zmiany/aktualizacje dokumentu. W tym przypadku kierują swój wniosek w tej sprawie do Zespołu/Koordynatora, a następnie wspólnie ustalają zakres zmiany i zasadność jej wprowadzenia. W obu przypadkach zmiany w dokumencie muszą uzyskać akceptację Rady Gminy.

Jeśli zmiany obejmują kwestie finansowania działań w ramach strategii, raporty z monitorowania bieżącego oraz powstałe rekomendacje dot. kierunków zmian podlegają opiniowaniu Skarbnika gminy.

Zmiany podlegają również otwartym konsultacjom z mieszkańcami.

Rysunek 5 Schemat realizacji Strategii Rozwoju Gminy Iłowa na lata 2021-2028

2. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych do Strategii Rozwoju Gminy Łłowa na lata 2021-2028

Głównym celem opracowania wytycznych dla dokumentów/planów wykonawczych dla Strategii jest uporządkowanie działań prowadzących do skutecznej realizacji celów Strategii Rozwoju Gminy Łłowa 2021-2027, efektywnego wydatkowania środków finansowych oraz ułatwienia monitoringu osiągniętych postępów. Poniżej dokonano przeglądu aktualności dokumentów wykonawczych, w tym branżowych strategii i programów obowiązujących w gminie Łłowa. Tabela zawiera również proponowane rekomendacje w przyjętych obszarach ujętych w strategii.

System realizacji Strategii powinien również obejmować koordynowanie przygotowania i aktualizacji planów/programów wykonawczych, a także ich wdrażania w trakcie realizacji Strategii.

Dokumenty wykonawcze (zarówno te obowiązujące i aktualne jak i planowane do przygotowania) powinny być zgodne z przyjętą Strategia Rozwoju Gminy, powinny zawierać jej najważniejsze ustalenia, cele, kierunki działań oraz przedsięwzięcia określone dla danego obszaru. Każdy z dokumentów wykonawczych powinien mieć również wyznaczonego „właściciela”, tj. jednostkę/podmiot odpowiedzialny za przygotowanie, aktualizację, wdrażanie oraz monitorowanie. Pozwoli na to sprawne zarządzanie i koordynowanie dokumentami i całym systemem rozwoju w gminie. Dokumenty wykonawcze podlegają procesowi monitorowania, który jest spójny z zasadami monitorowania Strategii zawartymi w niniejszym Rozdziale.

Zasady opracowania i przejmowania dokumentów wykonawczych powinny zostać uspójnione na poziomie gminy w zakresie wytyczenia zadań dla podmiotów, które je przygotowują, zasad ich akceptacji, przyjmowania, terminów i narzędzi monitorowania. Obligatoryjnym elementem jest również prowadzenia cyklicznego audytu aktualności dokumentów wykonawczych oraz ich zgodności ze Strategią.

Tabela 12 Obszary objęte wytycznymi dla dokumentów wykonawczych

Lp.	Obszar tematyczny	Wykaz obowiązujących/przyjętych dokumentów wykonawczych na poziomie lokalnym	Uwagi/Rekomendacje
1	Planowanie przestrzenne	<ul style="list-style-type: none"> • Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy • Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego • Program Rewitalizacji dla Gminy Łłowa na lata 2017-2023 	<p>Dokument aktualny w momencie przygotowania Strategii: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Łłowa (uchwała nr 260/7/XXXV/17 Rady Miejskiej w Łłowej z dnia 29 marca 2017 r. w sprawie uchwalenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Łłowa)</p> <p>Gmina Łłowa posiada Program Rewitalizacji na lata 2017-2023; Zgodnie z art. 52 ustawy o rewitalizacji gmina, która obecnie prowadzi działania rewitalizacyjne w oparciu o program rewitalizacji (inny niż GPR), może je kontynuować do 31 grudnia 2023 r. Po tej dacie ustawa przewiduje obowiązek uchwalenia GPR w przypadku, gdy gmina zamierza nadal prowadzić rewitalizację lub dopiero zaczyna jej prowadzenie. Po 31 grudnia 2023 r. gmina, która posiada program rewitalizacji inny niż GPR, uchwalony przed dniem wejścia w życie ustawy, nadal będzie uprawniona do skorzystania z szybciej ścieżki przekształcenia tego programu w GPR (art. 52 ustawy)</p>
2	Energetyka	<ul style="list-style-type: none"> • Rada Miejska w Łłowej przygotowała i przyjęła uchwałę ws. zasad udzielania dotacji celowej na dofinansowanie kosztów inwestycji z zakresu ochrony środowiska do budowy instalacji fotowoltaicznych na potrzeby budynków mieszkalnych w Gminie Łłowa 	<p>Przygotowanie Planu/programu wykonawczego dla obszaru energetyki w zakresie objętym Strategią: m.in. promocji i rozwoju elektromobilności, termomodernizacji obiektów publicznych, zasad finansowania instalacji fotowoltaicznych itp. (plan wykonawczy powinien uwzględniać zasady realizacji kierunków działań i konkretnych projektów, wraz ze sposobem ich finansowania, terminem realizacji i wskazania podmiotów odpowiedzialnych za wdrożenie oraz monitorowanie).</p>
3	Gospodarka komunalna	<ul style="list-style-type: none"> • Regulamin dostarczania wody i odprowadzania ścieków na terenie Gminy Łłowa • Wieloletni programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy Łłowa na lata 2017- 2021 	<p>Dokument traci ważność po roku 2021</p> <p>Rekomendacja: do uwzględnienia w nowym dokumencie/aktualizacji dokumentu –kierunki rozwoju w zakresie wodno-ściekowej ustalone w Strategii Rozwoju Gminy Łłowa lub opracować Plan wykonawczy dla tego obszaru (plan wykonawczy powinien uwzględniać zasady realizacji kierunków działań i konkretnych projektów, wraz ze sposobem ich finansowania, terminem realizacji i wskazania podmiotów odpowiedzialnych za wdrożenie oraz monitorowanie)</p>
4	Ochrona i opieka nad zabytkami oraz zarządzanie	<ul style="list-style-type: none"> • Regulamin korzystania z Parku Dworskiego w Łłowej • Program Rewitalizacji Gminy Łłowa na lata 2017-2023 	<p>Dokument aktualny</p> <p>Zgodnie z art. 52 ustawy o rewitalizacji gmina, która obecnie prowadzi działania rewitalizacyjne w oparciu o program rewitalizacji (inny niż GPR), może je kontynuować do 31</p>

	dziedzictwem		<p>grudnia 2023 r. Po tej dacie ustawa przewiduje obowiązek uchwalenia GPR w przypadku, gdy gmina zamierza nadal prowadzić rewitalizację lub dopiero zaczyna jej prowadzenie. Po 31 grudnia 2023 r. gmina, która posiada program rewitalizacji inny niż GPR, uchwalony przed dniem wejścia w życie ustawy, nadal będzie uprawniona do skorzystania z szybciej ścieżki przekształcenia tego programu w GPR (art. 52 ustawy). W przypadku podjęcia decyzji o przekształceniu dokumentu zgodnie z obowiązującymi przepisami, w aktualizacji LPR/GPR-uwzględnić cele i kierunki rozwoju dot. ochrony dziedzictwa kulturowego w gminie Iłowa zgodnie ze Strategią Rozwoju Gminy Iłowa.</p> <p>W przypadku decyzji o nieprzekształcaniu programu zgodnie z przepisami ustawy o rewitalizacji, rekomenduje się opracowanie i przyjęcie planu wykonawczego dla tego obszaru.</p>
5	Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu	<ul style="list-style-type: none"> • Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Iłowa na lata 2017–2032 • Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Iłowa do roku 2020 (dokument jest nieaktualny; brak przyjętej aktualizacji) • Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Iłowa • zasady udzielania dotacji celowej z zakresu ochrony środowiska na dofinansowanie kosztów budowy przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Iłowa • zasady udzielania dotacji celowej na zadania związane z ochroną powietrza poprzez dofinansowanie do wymiany źródeł ciepła w budynkach mieszkalnych w Gminie Iłowa • zasady udzielania dotacji celowej na dofinansowanie kosztów inwestycji z zakresu ochrony środowiska do budowy instalacji fotowoltaicznych na potrzeby budynków mieszkalnych w Gminie Iłowa 	<p>Rekomendacja: Przygotowanie i przyjęcie planu wykonawczego dla tego obszaru obejmującego cele oraz kierunki działań wytyczone w Strategii.</p>
6	Transport	Brak dokumentów wykonawczych w tym obszarze	<p>Rekomendacje: przygotowanie planu wykonawczego w zakresie zrównoważonej mobilności na terenie gminy obejmującego cele i kierunki działań oraz przedsięwzięcia ujęte w Strategii : m.in. koncepcję rozwoju i budowy ścieżek/dróg rowerowych w gminie Iłowa w powiązaniu z celami i przedsięwzięciami ujętymi w Planie Działania dla Żarsko Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego; poprawa dostępności komunikacyjnej na terenie gminy ze szczególnym uwzględnieniem transportu publicznego na obszarach wiejskich gminy Iłowa.</p> <p>Gmina należy do Związku Powiatowo-Gminnego Powiatu Żagańskiego, który został zawiązany w roku 2016 i podejmuje działania na rzecz poprawy połączeń komunikacyjnych na tym obszarze. Działania Związku będą przekładały się na decyzje gminy w tym zakresie.</p>

7	Polityka społeczna	<ul style="list-style-type: none"> • Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Iłowa na lata 2020-20230 (dokument aktualny, przyjęty przez Radę Miejską w 2020 r.) • Program Rewitalizacji Gminy Iłowa na lata 2017-2023 Lokalny Programu Wspierania Edukacji Uzdolnionych Dzieci i Młodzieży Gminy Iłowa (Uchwalany na dany rok kalendarzowy) • Program Przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie w Gminie Iłowa na lata 2018-2023 • Procedura obsługi osób ze szczególnymi potrzebami w Urzędzie Miejskim w Iłowej • Gminny Programu Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Iłowa (Uchwalany na dany rok kalendarzowy) • Gminny Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dla Gminy Iłowa 	<p>Gmina posiada aktualne dokumenty wykonawcze w tym obszarze. Rekomenduje się utrzymanie tej tendencji i bieżące monitorowanie realizacji obszaru polityki społecznej oraz ewentualne aktualizacje założeń obowiązujących dokumentów.</p>
8	Rozwój lokalny/aktywność społeczna	<p>Program współpracy gminy Iłowa z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Program przygotowywane i przyjmowany na dany rok kalendarzowy)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inicjatywa lokalna (Uchwała Nr 114/6/XI/11 Rady Miejskiej w Iłowej z dnia 29 grudnia 2011 r. w sprawie określenia trybu i szczegółowych kryteriów oceny wniosków o realizację zadania publicznego ramach inicjatywy lokalnej). 	<p>Rekomendacja: Opracowanie i przyjęcie Planu wykonawczego w tym obszarze w zakresie realizacji przedsięwzięć określonych w Strategii; Opracowanie, wspólnie z lokalnymi interesariuszami (przede wszystkim z mieszkańcami), zasady oraz narzędzia konsultacji społecznych oraz zasady partycypacji społecznej mieszkańców i pozostałych interesariuszy w prowadzeniu polityki rozwoju gminy Iłowa</p>
9	Zarządzanie kryzysowe	<p>Plan szkolenia obronnego, zarządzenia kryzysowego, obrony cywilnej.</p>	<p>Plan szkolenia obronnego, zarządzenia kryzysowego, obrony cywilnej.</p>
10	Finanse publiczne	<p>Wieloletnia Prognoza Finansowa dla Gminy Iłowa (na lata 2016-2030) Uchwały budżetowe Rady Miejskiej w Iłowej</p>	<p>Rekomendacja: ujęcie w WPF planowanych przedsięwzięć w ramach Strategii Rozwoju Gminy Iłowa</p>

Źródło: Opracowanie własne

3. Ramy i Źródła finansowania realizacji Strategii Rozwoju Gminy Łłowa na lata 2021-2028

Osiągnięcie celów Strategii zależy od zapewnienia odpowiednich źródeł finansowania planowanych przedsięwzięć. Wskazanie tych źródeł, w kontekście zapewnienia spójności i efektywności realizowanych przedsięwzięć zależy od poziomu ich realizacji i zasięgu oddziaływania (poziom regionalny, krajowy i europejski). Należy wziąć również pod uwagę zaangażowanie i odpowiedzialność wielu różnych instytucji oraz podmiotów.

Dodatkowo, należy wziąć pod uwagę różne formy finansowania przedsięwzięć (dotację, instrumenty finansowe) oraz dodatkowe możliwości jakie daje realizacja przedsięwzięć w formule partnerstwa publiczno-prywatnego.

Proces ten powinien przede wszystkim uwzględniać różnorodności opcji finansowania projektów wynikających ze Strategii (źródła i formy).

Dywersyfikacja, a także ciągłość działań pozwoli na wypracowanie długoterminowego planu finansowego.

Przedsięwzięcia zaplanowane do realizacji w strategii mają szeroki zakres i w związku z tym konieczne jest poszukiwanie i integrowanie różnych źródeł ich finansowania.

Dlatego też realizacja poszczególnych przedsięwzięć wymaga indywidualnego podejścia i analizy możliwości budżetowych gminy w kontekście istniejących źródeł i form finansowania z uwzględnieniem:

- Różnych dostępnych źródeł finansowania, w tym lokalnych, regionalnych, krajowych i europejskich
- Dostępnych i możliwych form finansowania – dotacje oraz instrumenty finansowe (pożyczki, poręczenia, gwarancje itp.)
- Współpraca z instytucjami międzynarodowymi (np. Europejski Bank Inwestycyjny, Bank Światowy, itp.)

Osiągnięcie celów zawartych w Strategii wymaga zaangażowania różnych instytucji, podmiotów i zaplanowania wydatkowania znacznych środków finansowych w perspektywie wieloletniej. Do najważniejszych źródeł na finansowanie przedsięwzięć Strategii należą:

- Środki własne gminy Łłowa.

To kluczowe źródło finansowania inwestycji zapisanych w Strategii. Środki własne stanowią m.in. wkład własny (w przypadku realizacji projektów współfinansowanych ze środków unijnych).

- Środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej przewidziane w programach operacyjnych na poziomie zarówno regionalnym, jak i krajowym (w tym: Fundusze Europejskie dla Województwa Lubuskiego na lata 2021-2027, Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko na lata 2021-2027, Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy na lata 2021-2027, itp.).
- środki z budżetu UE, dostępne w ramach zarządzania bezpośrednio sprawowanego przez Komisję Europejską w zakresie związanym m.in. z kwestiami klimatycznymi w ramach Europejskiego Zielonego Ładu.
- Środki pochodzące z budżetu państwa.
- Środki budżetu Województwa Lubuskiego.
- Środki krajowych i międzynarodowych instytucji finansowych. Do finansowania zadań wynikających ze Strategii mogą być zaangażowane środki pozyskiwane m.in. finansowych instrumentów zwrotnych i bezzwrotnych, uzyskanych za pośrednictwem instytucji finansowych takich jak m.in. Europejski Bank Inwestycyjny, czy też Bank Światowy.
- Środki prywatne.

Ramy czasowe finansowe realizacji strategii wyznacza okres, na jaki dokument został przyjęty. Ponadto Lista przedsięwzięć zaplanowanych w ramach Strategii zawiera ogólne ramy czasowe ich sfinansowania, uzależnione m.in. od źródeł finansowania.

VI. Opis uspołecznienia procesu przygotowania Strategii Rozwoju Gminy Łłowa na lata 2021-2028 oraz zasady włączenia mieszkańców do zarządzania dokumentem

Partycypacja społeczna jest niezbędnym, a nie jedynie koniecznym wymaganiem ustawowym.

Zaangażowanie mieszkańców wspiera działanie władz gminy, legitymizuje je. Partycypacja społeczna oznacza również wzięcie odpowiedzialności mieszkańców za sprawy gminy i jej dalszy rozwój.

Sytuacja epidemiologiczna w kraju związana z pandemią covid-19 wpłynęła na sposób prowadzenia konsultacji społecznych dotyczących Strategii jak również stosowane narzędzia. Zastosowano przede wszystkim formę on-line, która jest najbardziej bezpieczna, uniwersalna i pozwalana szeroką dostępność.

Konsultacje z mieszkańcami i innymi interesariuszami zostały przeprowadzone na podstawie Uchwały Nr 136/5/XIV/08 Rady Miejskiej w Łłowej z dnia 27 marca 2008 r. w sprawie zasad i trybu przeprowadzania konsultacji z mieszkańcami gminy Łłowa, a także na podstawie Zarządzeń Burmistrza Łłowej (nr 324.2021 z dnia 26 marca 2020 r.; nr 340.2021, 341.2021 z 23 kwietnia 2021 r.). Konsultacje opisane w Tabeli 13 były prowadzone przed przystąpieniem do opracowania projektu Strategii, na etapie przygotowania diagnozy.

Tabela 13 Partycypacja społeczna na etapie przygotowania dokumentu

Lp.	Etap przygotowania dokumentu	Rodzaj/narzędzia partycypacji	Termin	Dostępność
1	Diagnoza społeczno-gospodarcza	Ankieta wśród mieszkańców (on-line, wersja papierowa) Ankieta skierowana do mieszkańców dotyczyła najważniejszych problemów, potrzeb oraz wyzwań w gminie. Wyniki ankiety zostały włączone do diagnozy społeczno-gospodarczej. Zostały opublikowane na stronie gminy.	Lipiec- grudzień 2020; uzupełnienie w lutym 2021	Zastosowano przede wszystkim standard dostępności cyfrowej. Formularz ankiety był dostępny był w dwóch formach, elektronicznej oraz papierowej. Udostępniono go na stronie gminy, udostępniali go również softysi we wszystkich miejscowościach. Formularz mógł zostać złożony osobiści, nie tylko on-line.

		Konsultacje on-line dot. przeprowadzonej diagnozy wśród mieszkańców oraz pozostałych interesariuszy. Diagnoza została udostępniona na stronie gminy wraz z formularzem zgłaszania uwag. 29 kwietnia została opublikowany protokół z przeprowadzonych konsultacji oraz przekazano go Radzie Gminy Łłowa. W trakcie konsultacji nie zgłoszono żadnych uwag.	Marzec-kwiecień 2021	Forma on-line została podyktowana warunkami epidemiologicznymi panującymi w kraju i licznymi obostrzeniami. Był to jedyny bezpieczny sposób na komunikowanie się z mieszkańcami. Zastosowano standard cyfrowy.
2	Cele/kierunki działań	Cele i potrzeby zostały poddane konsultacjom z mieszkańcami oraz interesariuszami w formie on-line, za pośrednictwem aplikacji/portalu konsultacjejst.	Kwiecień/maj 2021	Forma on-line została podyktowana warunkami epidemiologicznymi panującymi w kraju i licznymi obostrzeniami. Był to jedyny bezpieczny sposób na komunikowanie się z mieszkańcami. Wybrano do konsultacji intuicyjną platformę, dostępna na stronie gminy. Platforma ta pozwala na bieżący podgląd przebiegu konsultacji i zainteresowania ze strony uczestników. Zastosowano standard cyfrowy.
3	Przedsięwzięcia/projekty	Przygotowanie dokumentu obejmuje również stworzenie listy przedsięwzięć odzwierciedlających cele dokumentu. Lista przedsięwzięć powstała w oparciu o pomysły i propozycje zgłaszane przez mieszkańców oraz interesariuszy. Do tego celu wykorzystano	Kwiecień/maj 2021	Forma on-line została podyktowana warunkami epidemiologicznymi panującymi w kraju i licznymi obostrzeniami. Był to jedyny bezpieczny sposób na komunikowanie się z mieszkańcami. Wybrano do

		aplikację/platformę: konsultacjejst.		konsultacji intuicyjną platformę, dostępna na stronie gminy. Platforma ta pozwala na bieżący podgląd przebiegu konsultacji i zainteresowania ze strony uczestników. Zastosowano standard cyfrowy.
4	Konsultacje projektu Strategii Rozwoju Gminy Łłowa na lata 2021-2028	Konsultacje projektu dokumentu zostały ogłoszone 10.12.2021 i trwały do 28.02.2022 r.	Zgłaszanie uwag za pośrednictwem formularza uwag (zarówno papierowo jak i w formie elektronicznej)	Najważniejsze wnioski i ustalenia z konsultacji zostały zawarte w przygotowanym i opublikowanym podsumowaniu.
5	Konsultacje projektu Strategii Rozwoju Gminy Łłowa na lata 2021-2028	Spotkanie konsultacyjne z mieszkańcami gminy	19 stycznia 2022 r.	Najważniejsze wnioski i ustalenia z konsultacji zostały zawarte w przygotowanym i opublikowanym podsumowaniu.

Źródło: Opracowanie własne

Gmina Łłowa w styczniu 2020 r. przystąpiła do porozumienia gmin tworzących Źarsko-Źagański Obszar Funkcjonalny (gmina miejska Źary, gmina miejska Źagań, gmina wiejska Źary oraz gmina wiejska Źagań). W ramach wspólnego porozumienia i budowania planu działań na lata 2021-2027, które będą finansowe z różnych źródeł, w tym z nowego budżetu UE (2021-2027), gminy prowadziły intensywne konsultacje z mieszkańcami, przedstawicielami organizacji pozarządowych, instytucji gminnych, liderami społeczności lokalnej, radnymi miejskimi. Podczas tych konsultacji dyskutowano o programach gminy Łłowa i możliwość ich rozwiązania poprzez wytyczne celów spójnych z celami pozostałych gmin i realizację wspólnych przedsięwzięć, które przyniosą korzyści dla całego obszaru funkcjonalnego.

Tabela 14 Konsultacje społeczne w Łłowej na etapie przygotowania Planu Działania ŹŻOF

Lp.	Diagnoza/cele/potrzeby	Narzędzia	Termin
1	Warsztaty dot. diagnozy-Tematyka warsztatów: analiza problemów oraz potrzeb w ramach obszarów diagnostycznych: gospodarka i rynek pracy oraz środowisko naturalne, transport i komunikacja publiczna, dojazdy do pracy.	Warsztaty moderowane/praca grupowa	09.06.2021 r.
2	Warsztaty dot. diagnozy i określania celów. Uczestnicy warsztatów pracowali w dwóch grupach nad dwoma obszarami: turystyka i dziedzictwo kulturowe/przyrodnicze oraz sprawy społeczne: wychowanie, edukacja, polityka senioralna.	Warsztaty moderowane/praca grupowa	23.06.2021 r.

Źródło: opracowanie własne

Etap realizacji Strategii Rozwoju Gminy Łowa uwzględnia udział partnerów/interesariuszy, w tym przede wszystkim mieszkańców. W Rozdziale III w Tabeli 12 wskazano udział interesariuszy na etapie monitorowania realizacji Strategii ich udziału w ocenie efektów. Ponadto interesariusze będą, w wybranych przypadkach, podmiotami/realizatorami przedsięwzięć, a także ich inicjatorami. Będą brali udział w procesie wyłaniania kolejnych przedsięwzięć kluczowych (zgłaszanie propozycji, konsultowanie propozycji Koordynatora Strategii).

Partycypacja społeczna na etapie realizacji Strategii Rozwoju Gminy Łowa na lata 2021-2028

Zatwierdzenie przez Radę Miejską w Łowej Strategii jest początkiem kolejnego etapu włączenia mieszkańców, partnerów, innych interesariuszy do realizacji dokumentu. Mieszkańcy oraz inni interesariusze są głównymi odbiorcami realizowanych przedsięwzięć. Będą uczestniczyć w ich realizacji. Uczestnictwo w Radzie Monitorującej Rozwój Gminy Łowa daje mieszkańcom możliwość stałego monitorowania postępów w realizacji dokumentu, ale też zgłaszania propozycji zmian czy wyrażania własnej opinii w stosunku do przebiegu realizacji dokumentu, przedsięwzięć czy sposobu monitorowania. Aktywny udział mieszkańców to również ich zaangażowanie w ramach prowadzonych badań sondażowych, zbieranie opinii, debat z władzami miasta, itp.

Ważnym elementem partycypacji jest dobra komunikacja i informacja.

Promocja i informacja w ramach Strategii Rozwoju Gminy Łowa (komunikacja dot. realizacji dokumentu)

Grupy docelowe działań informacyjnych oraz komunikacyjnych:

- mieszkańcy gminy Łowa/powiatu/regionu,
- partnerzy samorządowi, rządowi
- partnerzy samorządowi z Żarsko- Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego,
- partnerzy społeczni,
- przedsiębiorcy.

Najważniejsze narzędzia i metody w ramach działań informacyjno-promocyjnych dot. prowadzonych działań oraz ich rezultatach:

- spotkania bezpośrednie mieszkańcami i innymi interesariuszami (np. debaty publiczne)
- relacje na stronie internetowej i FB
- bieżące informacje o stanie realizacji przedsięwzięć PRG na stronie internetowej gminy i FB
- artykuły w mediach lokalnych,
- wywiady/rozmowy z interesariuszami oraz władzami miasta nt. realizowanych przedsięwzięć oraz efektów
- filmy/spoty reklamowe
- pikniki plenerowe/spacery badawcze dot. projektów jako narzędzie informacji i badania opinii publicznej (ankiety, wywiady focusowe), itp.
- kampanie informacyjne, promocyjne i edukacyjne dla mieszkańców oraz pozostałych interesariuszy w zakresie obszarów ujętych w Strategii, celów, efektów, planowanych do realizacji przedsięwzięć.

VII. Ocena Oddziaływania na Środowisko Strategii Rozwoju Gminy Łłowa na lata 2021-2028

Na podstawie art. 48 pkt 7 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowiska (Dz.U. 2021 poz. 247), zwanej dalej OOS, Burmistrz Łłowej odstąpił od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Zgodnie z art. 48 ust. 1 i ust. 2 ustawy OOS, Burmistrz Łłowej wystąpił do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska, Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego, PGW Wody Polskie, i po przeprowadzonych uzgodnieniach odstąpił od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu dokumentu pod nazwą **Strategia Rozwoju Gminy Łłowa na lata 2021-2028** (Obwieszczenie Burmistrza Łłowej o odstąpieniu od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu Strategii Rozwoju Gminy Łłowa na lata 2021-2028, 23.03.2022 r., znak: OŚP-I.6220.8.2022; (pismo dyrektora RDOŚ z dnia 29.12.2021 r., znak: WZS.411.179.2021; pismo PWIS z dnia 14.01.2022 r., znak: NZ.9022.593.2021/2022.JZ).

Podejmując decyzję dot. możliwości odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wzięto pod uwagę uwarunkowania określone w art. 49 Ustawy OOS:

1. Charakter działań przewidzianych w dokumencie.
2. Rodzaj i skalę oddziaływania na środowisko.
3. Cechy obszaru objętego oddziaływaniem na środowisko.

Biorąc pod uwagę charakter strategii należy stwierdzić, że realizacja jego ustaleń nie powinna spowodować znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko. Rodzaj działań ujętych w przedmiotowym dokumencie wskazuje, że większość z nich nie będzie wyznaczała ram dla przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz.U. 2019 poz. 1839), a jedynie część z nich może być rozpatrywana, po szczegółowym określeniu ich zakresu, jako przedsięwzięcia mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko (np. przedsięwzięcia dot. infrastruktury drogowej, ścieżek rowerowych, infrastruktury wodno-kanalizacyjnej). W przypadku, gdy działania inwestycyjne będą wymagały przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko, zostaną one poddane wymaganej procedurze. W wyniku realizacji założeń Strategii nie wystąpią znaczące oddziaływania na środowisko, ponieważ będzie ona realizowana zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, z poszanowaniem środowiska przyrodniczego. Nie przewiduje się znaczącego oddziaływania na obszary o szczególnych właściwościach naturalnych lub posiadające znaczenie dla dziedzictwa kulturowego. Celem realizacji dokumentu jest poprawa stanu środowiska, m.in. poprzez rozwój energii odnawialnej, transportu oraz rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej.

VIII. Załączniki:

Załącznik 1: Diagnoza strategiczna

Załącznik 2: Lista przedsięwzięć priorytetowych w ramach Strategii Rozwoju Gminy Iłowa na lata 2021-2028

Załącznik 3: Fiszka przedsięwzięcia priorytetowego w ramach Strategii Rozwoju Gminy Iłowa na lata 2021-2028

Załącznik 4: Fiszka monitorowania przedsięwzięć/celów w ramach Strategii Rozwoju Gminy Iłowa na lata 2021-2028

Spis tabel

Tabela 1 Analiza SWOT	16
Tabela 2 Powiązanie celów Strategii Rozwoju Gminy Iłowa z celami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Iłowa 2020-2030	21
Tabela 3 Powiązanie celów Strategii Rozwoju Gminy Iłowa z celami Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego do 2030 roku	22
Tabela 4 Powiązanie celów Strategii Rozwoju Gminy Iłowa z celami Strategii Odpowiedzialnego Rozwoju 2020 (2030)	22
Tabela 5 Powiązanie celów Strategii Rozwoju Gminy Iłowa z celami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 roku	22
Tabela 6 Kierunki działań i planowanych przedsięwzięć w ramach Strategii Rozwoju Gminy Iłowa na lata 2021-2028	24
Tabela 7 Oczekiwane rezultaty i wskaźniki realizacji celów Strategii Rozwoju Gminy Iłowa na lata 2021-2028	28
Tabela 8 Założenia Strategii Rozwoju Gminy Iłowa w odniesieniu do wymiaru przestrzennego.	35
Tabela 9 Wymiar i zakres działania wskazany w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Iłowa	38
Tabela 10 Obszary Strategicznej Interwencji w ramach SRWL 2030	40
Tabela 11 Włączenie mieszkańców oraz pozostałych interesariuszy do monitorowania realizacji Strategii Rozwoju Gminy Iłowa na lata 2021-2028	46
Tabela 12 Obszary objęte wytycznymi dla dokumentów wykonawczych	52
Tabela 13 Partycypacja społeczna na etapie przygotowania dokumentu	56
Tabela 14 Konsultacje społeczne w Iłowej na etapie przygotowania Planu Działań ŻŻOF	58

Spis rysunków

Rysunek 1: Cele strategiczne i operacyjne dla Programu Rozwoju Gminy Iłowa 2021-2028	20
Rysunek 2 Uwarunkowania i kierunki zagospodarowania przestrzennego Gminy Iłowa.	37
Rysunek 3 Miejskie Obszary Funkcjonalne na terenie regionu lubuskiego	42
Rysunek 4 Planowane kierunki inwestycji na terenie Gminy Iłowa	44
Rysunek 5 Schemat realizacji Strategii Rozwoju Gminy Iłowa na lata 2021-2028	50

Diagnoza do Strategii Rozwoju Gminy Iłowa na lata 2021-2028

Spis treści

1. Metody przeprowadzenia analiz	3
Źródła danych w diagnozie	3
Analizy porównawcze	3
2. Charakterystyka Gminy Iłowa	4
Położenie	4
Historia	4
3. Demografia	5
Przyrost naturalny	9
Ruchy migracyjne	10
Małżeństwa i rozwody	12
4. Gospodarka	14
Położenie w obszarze przygranicznym, dobre skomunikowanie z rynkiem niemieckim i europejskim	14
Przedsiębiorczość	14
Tereny inwestycyjne	17
Sektor przedsiębiorstw na tle gmin należących do ŻŻOF	18
Wynagrodzenia	19
Gospodarka i rynek pracy Gminy Iłowa w odniesieniu do grupy porównawczej według MRL	20
Możliwości finansowania rozwoju z budżetu gminy	26
Struktura wydatków inwestycyjnych i jej wpływ na potencjał rozwojowy gminy.	30
Wsparcie przedsiębiorczości	30
5. Rolnictwo	31
Jakość gruntów rolnych	31
6. Komunikacja i dojazdy do pracy	33
Komunikacja publiczna	33
Transport rowerowy	34
Drogi gminne	34
7. Środowisko	35
Gospodarka odpadami	35
Gospodarka wodno-ściekowa	35

Stan powietrza atmosferycznego	35
Energia odnawialna	36
Zanieczyszczenia przemysłowe	36
Planowanie przestrzenne	37
Tereny pod zabudowę.....	37
8. Opieka na dziećmi do lat 3 na terenie gminy miejsko-wiejskiej Łłowa.....	38
9. Edukacja w gminie miejsko-wiejskiej Łłowa	40
Edukacja przedszkolna	40
Edukacja szkolna.....	42
10.Ochrona zdrowia	44
11.Pomoc społeczna w Gminie Łłowa.....	46
12.Turystyka i sport.....	51
Atrakcyjność turystyczna Gminy Łłowa.....	51
Wykorzystanie turystycznych obiektów noclegowych.....	52
Sport i rekreacja	54
13.Dziedzictwo kulturowe i kultura oraz zasoby przyrodnicze	56
Zabytki w Gminie Łłowa	56
Zasoby i walory przyrodnicze na terenie Gminy Łłowa.....	59
Atrakcyjność turystyczna Gminy Łłowa w Lubuskiej Strategii Rozwoju Turystyki do 2020.	60
Rewitalizacja obszarów zdegradowanych na obszarach Gminy Łłowa.....	61
Dostęp do kultury na obszarze Gminy Łłowa.....	61
14.Aktywność społeczna mieszkańców.....	64
15.Rozwój instytucjonalny w Gminie Łłowa	71

1. Metody przeprowadzenia analiz

Źródła danych w diagnozie

W przygotowaniu diagnozy wykorzystano dane statystyczne pochodzące z Banku Danych Lokalnych GUS, Urzędu Miasta w Łowej (oraz jej jednostek organizacyjnych) a także wykorzystano narzędzie Związku Miast Polskich - Monitor Rozwoju Lokalnego.

Na potrzeby diagnozy została przeprowadzona, w okresie od września do grudnia 2020 r., wśród mieszkańców gminy ankieta internetowa. Mieszkańcy oceniali w niej jakość życia w gminie oraz ważne obszary problemowe, silne i słabe strony gminy. W ankiecie wzięło udział 137 osób, 60,8% respondentów to kobiety.

W strukturze wiekowej respondentów dominują mieszkańcy w wieku produkcyjnym.

33,1% to osoby w wieku 31-40 lat, 26,2% to osoby w wieku 41-50 lat, 21,5% to osoby w wieku 21-30 lat, 10% - 51-60. Mieszkańcy w wieku powyżej 60 lat stanowią 6,2% a najmłodszy, w wieku 15- 20 to 3,1%.

Wyraźnie widoczny jest rozdźwięk pomiędzy strukturą wiekową mieszkańców gminy, a strukturą wiekową respondentów. Tę ostatnią grupę zdominowali mieszkańcy w wieku produkcyjnym, przy relatywnie niskiej reprezentatywności seniorów. Ankieta zatem w największym stopniu odzwierciedla poglądy mieszkańców w wieku produkcyjnym 31-50 lat.

43,1% respondentów pracuje w przedsiębiorstwach prywatnych, 31,5% w przedsiębiorstwie państwowym, bezrobotni, uczniowie i studenci, osoby prowadzące własną działalność gospodarczą i emeryci uczestniczyli w ankiecie w takim samym stopniu (studenci i uczniowie 6,9%, pozostali 6,2%).

Niekorzystnie z perspektywy reprezentatywności przedstawia się udział respondentów z terenów miasta i wsi. 82,3% uczestników to mieszkańcy miasta. Stąd, w większości odpowiedzi na pytania otwarte pojawiają się problemy związane z miastem, przy niewielkiej liczbie dotyczących terenów wiejskich.

Analizy porównawcze

Analiza została przeprowadzona przy pomocy narzędzia Monitor Rozwoju Lokalnego (MRL). To narzędzie pozwalające na syntetyczną ocenę potencjału społeczno-ekonomicznego gminy w czasie i w relacji do innych gmin o podobnej funkcji w strukturze osiedleńczej kraju zostało przygotowane przez Związek Miast Polskich. Nie jest to zatem ocena w kategoriach bezwzględnych – a zawsze w porównaniu z tym co dzieje się w jednostkach samorządu terytorialnego, stanowiących grupę porównawczą.

Dla Gminy Łowa przeprowadzono analizę w relacji do dwóch punktów odniesienia.

W stosunku do ogólnej Grupy porównawczej A wygenerowanej przez narzędzie:

1. Gminy Miejsko-Wiejskie: Gospodarka ekstensywna (J3) Liczba JST w grupie: 63; Liczba JST w makroregionie: 22; Liczba JST w województwie: 6; Liczba JST w podregionie:4
2. Grupa porównawcza B - gminy z podregionu zielonogórskiego: Kargowa, Nowogród Bobrzański, Jasień. Grupa została wybrana ze względu na największe podobieństwo do Gminy Łowa.

2. Charakterystyka Gminy Łowa

Położenie

Gmina Łowa jest położona na Nizinie Śląsko-Łużyckiej na wysokości 122–125 m n.p.m., wśród Borów Dolnośląskich, nad Czarną Małą, Czarną Wielką i Czernicą. Historycznie leży na pograniczu Dolnego Śląska i Górnych Łużyc. Komunikacyjnie powiązana z siecią europejską drogą DK 18 (E36), obecnie przebudowywaną do standardu autostrady. Z Żaganiem połączona drogą wojewódzką nr 296.

Historia

Łowa powstała w X wieku jako osada leśna, na rozstajach szlaków handlowych prowadzących z Żagania do Zgorzelca i z Legnicy do Gubina. W roku 1000 przez okolicę Łowej przechodził orszak cesarza niemieckiego Ottona III, zdążający na spotkanie z Bolesławem Chrobrym, by połączyć się i wspólnie udać na Zjazd Gnieźnieński. Za czasów panowania Piastów Śląskich miasto nie odgrywało większej roli politycznej. Natomiast w roku 1241 mieszkańcy brali udział w bitwie z Tatarami pod Legnicą. W okresie rozbitcia dzielnicowego Łowa przeszła pod panowanie czeskie. W roku 1567 ówczesny właściciel, Baltazar Kotowicz, sprzedał miasto i okoliczne lasy, radcy czeskiemu Krzysztofowi von Schellendorf. W roku 1679 Łowa uzyskała prawa miejskie i z tego okresu pochodzi aktualny herb miasta. Wszystkie elementy herbu wywodzą się z rodowego herbu Promnitzów, gdyż hrabia Baltazar von Promnitz z Żar, wykupił Łowę i spowodował rozkwit miasta.

Pałac w Łowej zbudowano w 1626 roku. Najpierw była to renesansowa, czterokondygnacyjna budowla z wieżą, którą rozbudowano o barokowe dwukondygnacyjne skrzydło. Obecnie służy mieszkańcom jako siedziba Zespołu Szkół Ponadpodstawowych. W 1902 roku właścicielem miasta został Friedrich von Hochberg. Przyczynił się do modernizacji pałacu i założenia parku w stylu angielskim, francuskim i japońskim. Do dzisiaj rosną tutaj liczne okazy wielowiekowych drzew, krzewów ozdobnych i rododendronów. Zachował się układ ścieżek, zatoka i wyspy. Hrabia był wielkim miłośnikiem psów różnych ras. Dla nich wybudował tor wyścigowy oraz założył cmentarz z licznymi epitafiami.

W 1939 roku w Łowej odbyła się wystawa dali. Oprócz tysiąca odmian kwiatów, zaprezentowano osiągnięcia ogrodnictwa jak i uprawy winorośli, brzoskwiń oraz innych owoców i warzyw. Po zajęciu miasta pod koniec lutego 1945 roku, radzieckie władze wojskowe oddały władzę administracyjną w ręce polskie. Z braku ludności wynikającego z działań wojennych Łowa zaszeregowana została do miana wsi. Pierwszym polskim wójtem w Łowej był Stefan Urbański, były robotnik przymusowy wracający z Niemiec. Po zakończeniu wojny do Łowej przyłączona została wieś Saat (obecna część Łowej – Żaków) oraz wschodnia część wsi Charlottenhof (obecnie część miasta nosząca nazwę Karolinów). W 1962 roku Łowej przywrócono prawa miejskie.

3. Demografia

Na terenie Gminy Iłowa zachodzą zmiany demograficzne zbieżne z ogólnopolskimi trendami demograficznymi. Poniższe tabele wskazują wyraźnie na:

- zmniejszanie się liczby mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym,
- zwiększanie się liczby osób w wieku poprodukcyjnym i ujemne saldo migracji,
- niekorzystne saldo migracji.

Tabela nr 1. Liczba mieszkańców z podziałem na płeć - Iłowa

Wyszczególnienie	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2019	Zmiana (%)
Stan ludności ogółem w tym:	7 009	6 990	6 964	6 931	6 882	6 842	-2,38%
mężczyźni	3 401	3 390	3 388	3 378	3 341	3 322	-2,32%
kobiety	3 608	3 600	3 576	3 553	3 541	3 520	-2,44%

Opracowanie własne. Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych

Tabela nr 2. Liczba ludności Gminy Iłowa w podziale na tereny wiejskie i miasto

Liczba ludności	2013	2016	2017	2018	2019	Zmiana (%)
Tereny wiejskie	3 000	2 964	2 984	2 970	2 968	- 1,06
Miasto	3 964	3 964	3 947	3 912	3 874	- 2,27

Opracowanie własne. Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych

Tabela nr 3. Przekrój statystyczny Gminy Iłowa

Wyszczególnienie	31.12. 2014 r.	31.12. 2015 r.	31.12. 2016 r.	31.12. 2017 r.	31.12. 2018 r.	31.12. 2019 r.	Zmiana w %
Liczba ludności w tym:	7 009	6 990	6 964	6 931	6 882	6 842	-2,38
w miastach	3 996	3 978	3 964	3 947	3 912	3 874	-3,05
na wsi	3 013	3 012	3 000	2 984	2 970	2 968	-1,49
w wieku przedprodukcyjnym	1 240	1 227	1 203	1 206	1 205	1 181	-4,76
w miastach	674	666	663	670	686	672	-0,30
na wsi	566	561	540	536	519	509	-10,07
w wieku produkcyjnym	4 490	4 465	4 432	4 359	4 253	4 200	-6,46

w miastach	2 542	2 522	2 506	2 465	2 389	2 356	-7,32
na wsi	1 948	1 943	1 926	1 894	1 864	1 844	-5,34
w wieku poprodukcyjnym	1 279	1 298	1 329	1 366	1 424	1 461	14,23
w miastach	780	790	795	812	837	846	8,46
na wsi	499	508	534	554	587	615	23,25
saldo migracji na 1000 osób	-3,0	0,0	0,4	-5,3	-4,1	0,4	
Saldo migracji wewnętrznych	-35	-20	2	-37	-34	3	
W tym kobiety	28	-11	-2	-29	-6	-4	
Saldo migracji zewnętrznych	4	0	1	0	6	0	
W tym kobiety	4	0	0	0	6	-4	

Opracowanie własne. Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych

Dane GUS wskazują na dużą nierównomierność zmian demograficznych zachodzących na terenach miejskich i wiejskich gminy. O ile całkowita liczba mieszkańców zmienia się w podobnej skali – cała gmina -2,38%, tereny miejskie -3,05%, tereny wiejskie -1,49%, to struktura demograficzna zmienia się inaczej. Ludność w wieku przedprodukcyjnym w gminie zmniejszyła się o 4,76%, w tym w mieście o 0,30%, a na terenach wiejskich o 10,07%. Liczba ludności w wieku produkcyjnym zmienia się dość równomiernie. W gminie obniżyła się o 6,46%, w tym w mieście o 7,32% a na terenach wiejskich o 5,34%. Znaczna różnica jest w grupie mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. Na obszarze całej gminy wzrost wyniósł 14,23% z tego w mieście 8,46% a na terenach wiejskich aż 23,25. Powyższe dane wskazują, że niekorzystne tendencje zmian w strukturze wiekowej mieszkańców dotyczące całej gminy, w znacznie większym stopniu dotyczą terenów wiejskich.

W ankiecie przeprowadzonej przez Gminę Łłowa w ramach przygotowania diagnozy na pytanie dot. ewentualnej zmiany miejsca zamieszkania 65,4% odpowiedziało zdecydowanie nie (30,8%) i raczej nie (34,6%). Raczej tak (2,3%) i zdecydowanie tak (3,1%) oraz „rozważam” (21,5%) zadeklarowało 26,9% badanych. 7,7% badanych do grupa, która nie zastanawiała się nad tym problemem. Bardzo znaczący

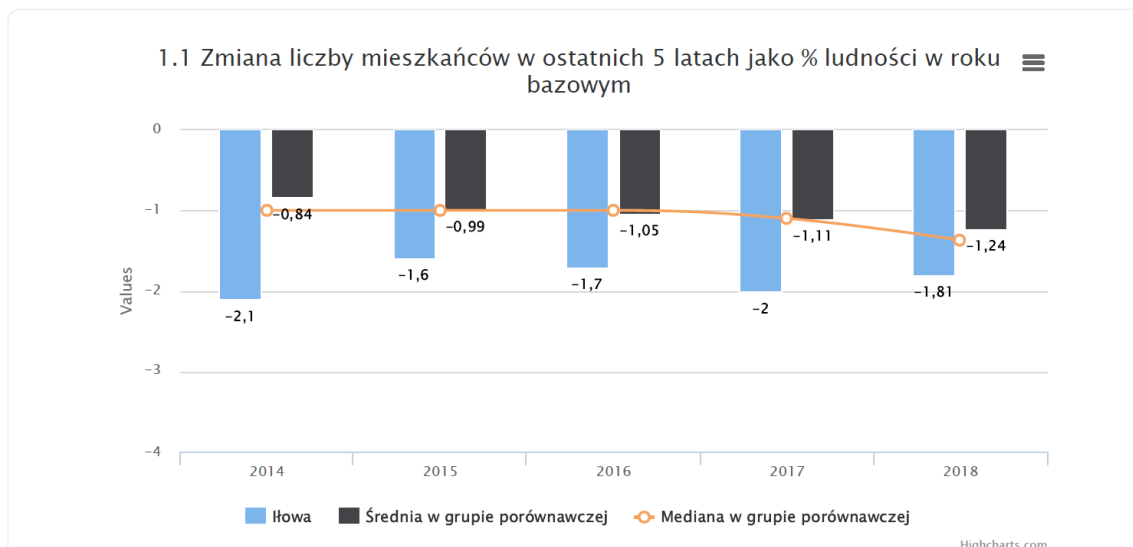
odsetek osób, które mogą opuścić gminę (26,9%, z tego 3,1% zdecydowanie chce wyjechać) wskazuje, że poziom migracji może się jeszcze zwiększyć. Zgodnie ze strukturą wiekową respondentów ankiety należy przypuszczać, że dotyczy to ludzi aktywnych zawodowo.

Analiza porównawcza tendencji demograficznych w Gminie Iłowa w odniesieniu do innych gmin. Analiza została przeprowadzona przy pomocy narzędzia Monitor Rozwoju Lokalnego (MRL).

Analizy relacji z grupą A:

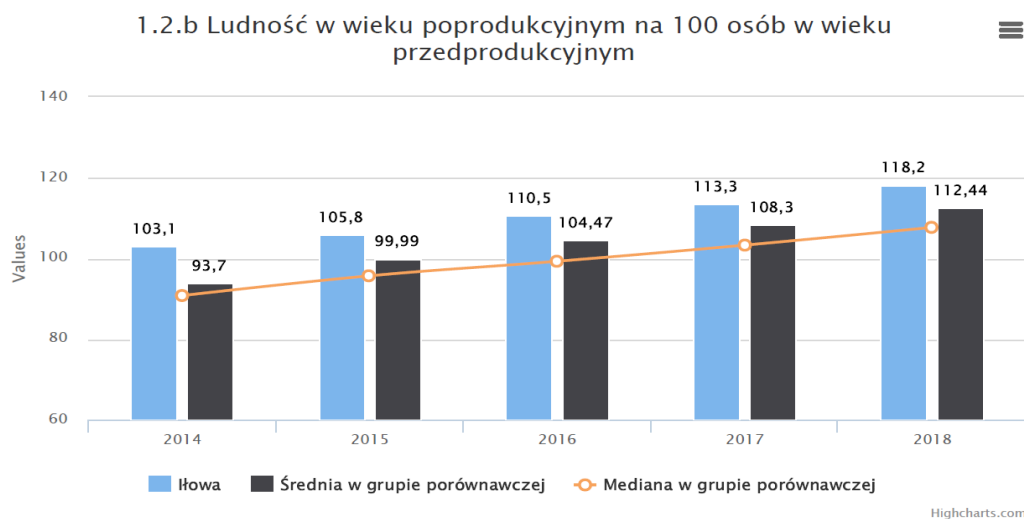
Wykres nr 1. Liczba i struktura wieku mieszkańców

1. Liczba i struktura wieku mieszkańców

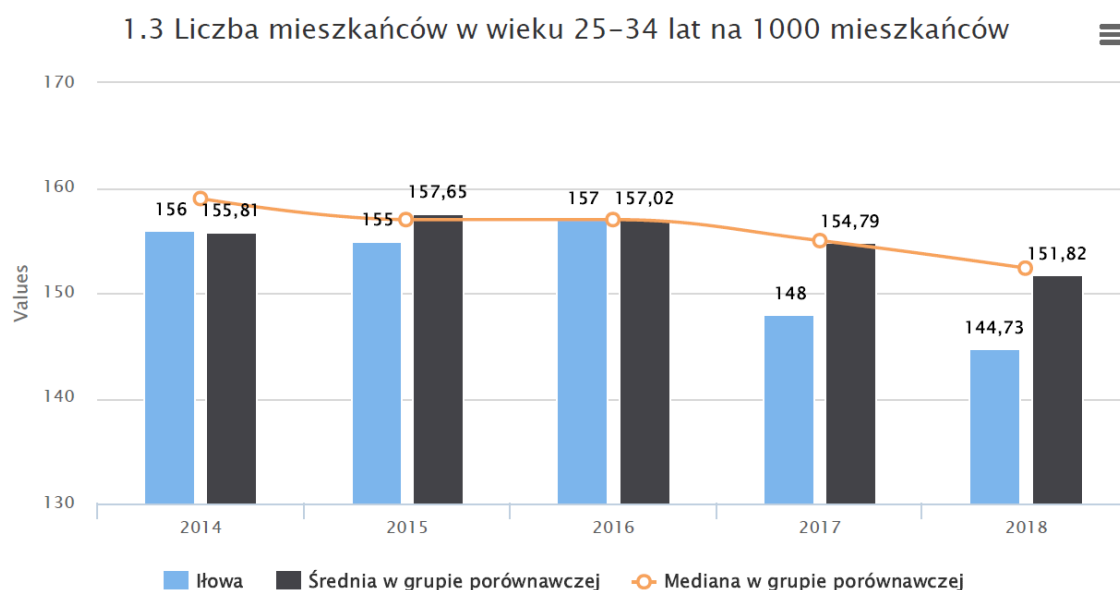
Źródło: systemanaliz.pl - Monitor Rozwoju Lokalnego

Wykres nr 2.

Źródło: systemanaliz.pl - Monitor Rozwoju Lokalnego

Wykres nr 3.

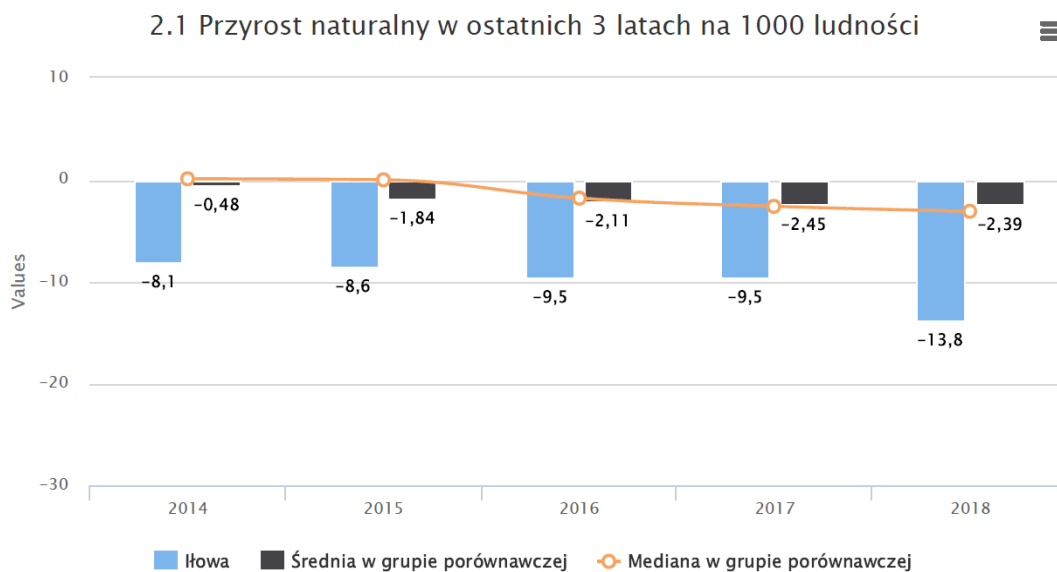

Źródło: systemanaliz.pl - Monitor Rozwoju Lokalnego

Liczba i struktura wiekowa mieszkańców gminy w odniesieniu do grupy gmin A zmienia się niekorzystnie. We wszystkich aspektach zakres zmian negatywnych jest większy niż w grupie odniesienia, a negatywne tendencje wzmacniają się w okresie analizy. Wykres nr 1 pokazuje, w jak dużym stopniu zmniejsza się ludność gminy wobec podobnych zmian w grupie odniesienia. W całym okresie 5 lat zmiana liczby ludności w Gminie Łowa jest większa niż średnia i mediana spadku ludności w grupie odniesienia. Również przyrost ludności w wieku poprodukcyjnym – wykres nr 2 - jest większy niż w grupie odniesienia. Znacząco mniejszy jest za to współczynnik liczby mieszkańców w wieku 25-34 lata na 1000 mieszkańców – wykres nr 3. Udział ludzi młodych w populacji gminy zmniejsza się z każdym rokiem. Spada ze 156 osób/1000 w 2014 r. do 144,73 w 2018 r. Zmiana o -7,22% jest znacznie większa od zanotowanego w tym samym okresie spadku liczby ludności w gminie ogółem, który wyniósł -1,8%. Pokazuje to, że w perspektywie kolejnych lat znacząco zmniejszy się konkurencyjność gminy w zakresie dysponowania zasobami ludzkimi na rynku pracy przy jednoczesnym zwiększeniu wydatków związanych z usługami dla seniorów i przystosowaniem gminy do zwiększającej się liczby osób z niepełnosprawnościami. Pokazuje również, że wśród ludzi młodych jest najsilniejsza skłonność do migracji.

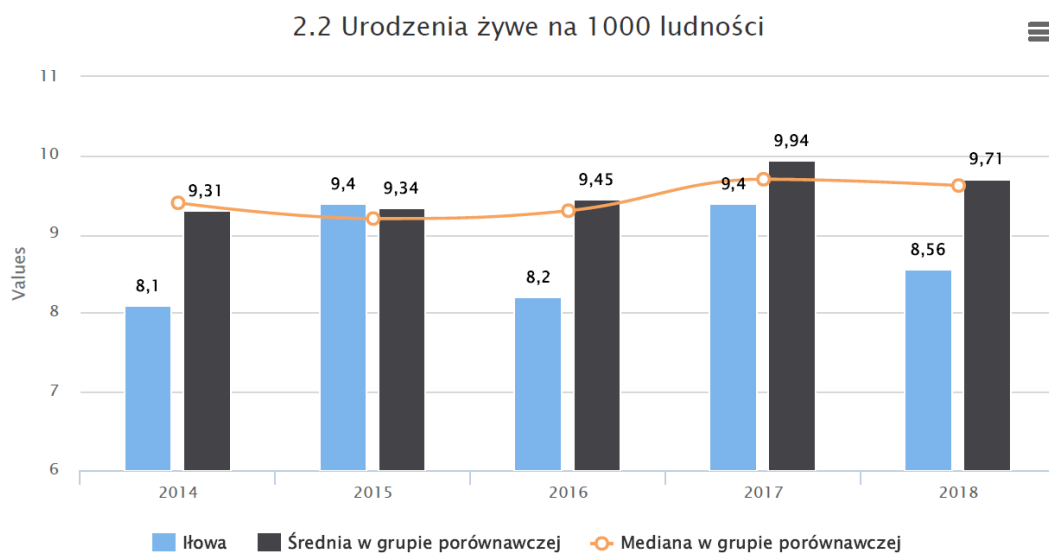
Przyrost naturalny

Wykres nr 4

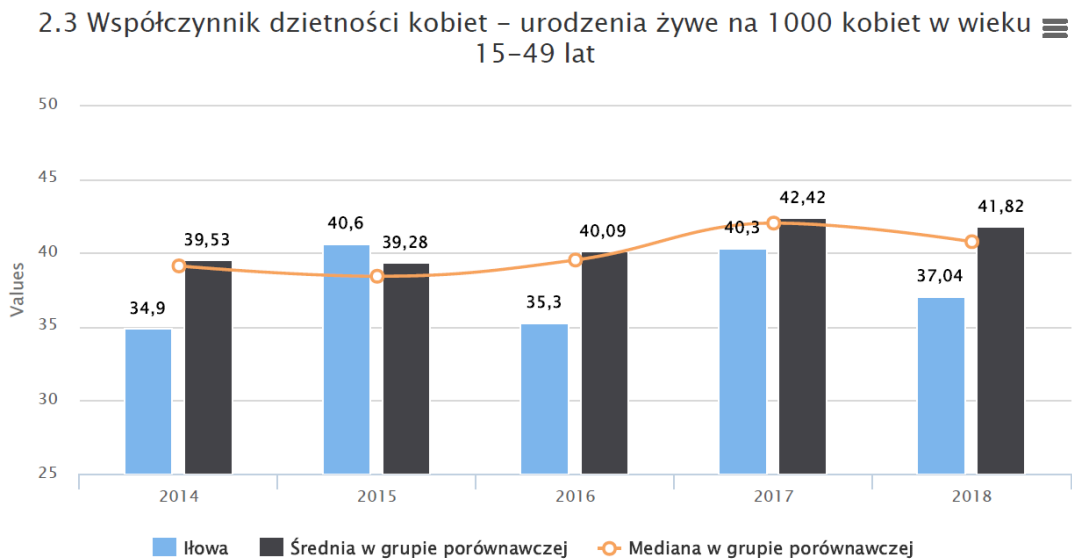
Źródło: systemanaliz.pl - Monitor Rozwoju Lokalnego

Wykres nr 5

Źródło: systemanaliz.pl - Monitor Rozwoju Lokalnego

Wykres nr 6

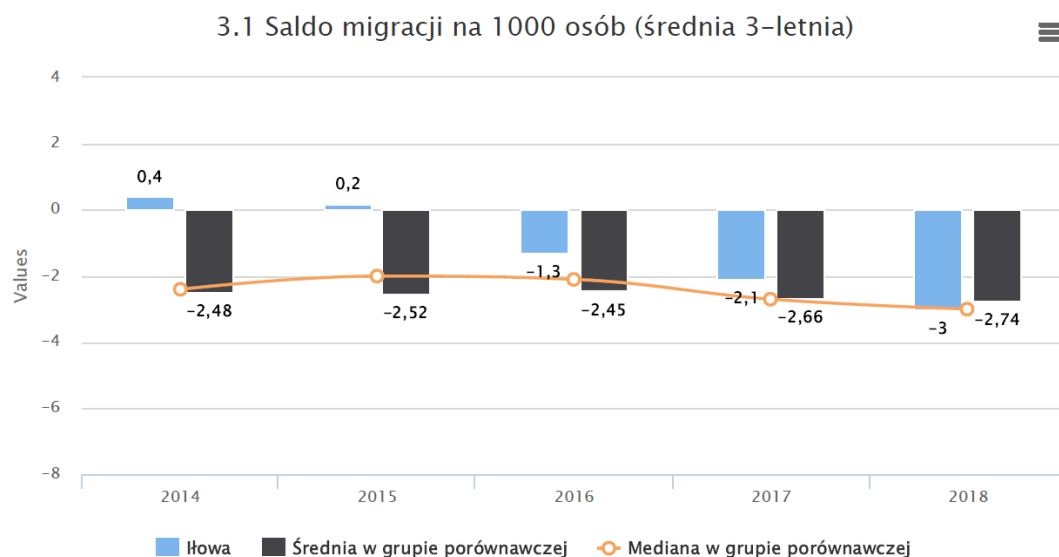

Źródło: *systemanaliz.pl - Monitor Rozwoju Lokalnego*

Prezentowane powyżej dane dotyczące przyrostu naturalnego, urodzeń i dzietności kobiet pokazują, że w stosunku do grupy odniesienia sytuacja gminy będzie się pogarszać. Te dane wskazują na to, że negatywne tendencje zmian struktury wiekowej mieszkańców będą się wzmacniać i coraz silniej odbiegać od sytuacji w innych gminach.

Ruchy migracyjne

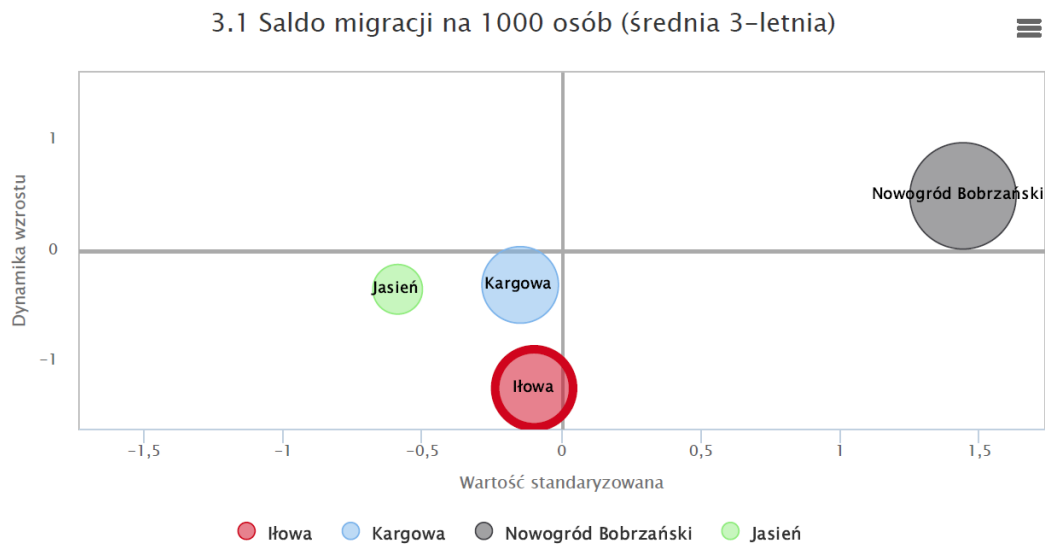
Wykres nr 7

Źródło: *systemanaliz.pl - Monitor Rozwoju Lokalnego*

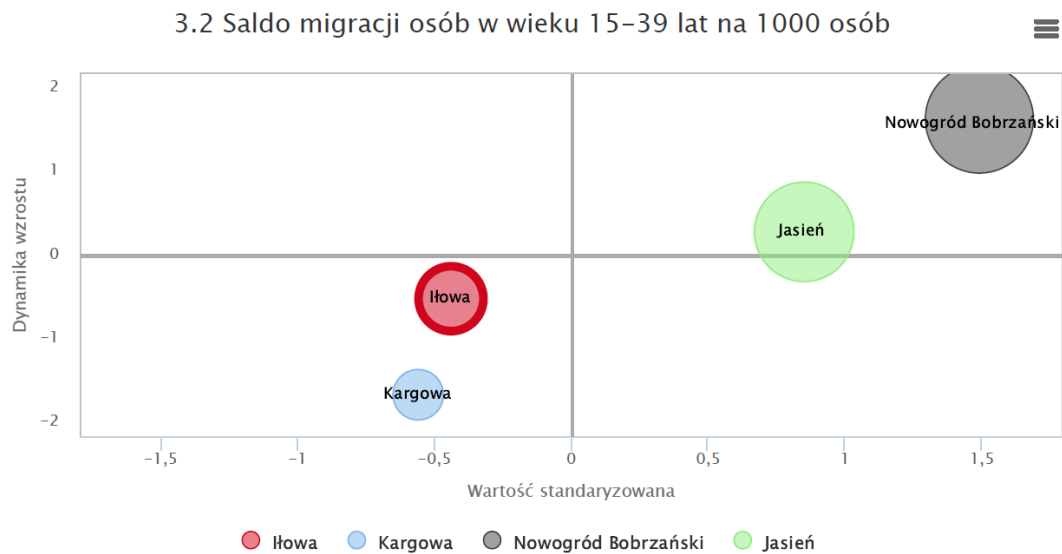

Wykres nr 8

Źródło: systemanaliz.pl - Monitor Rozwoju Lokalnego

Wykres nr 9

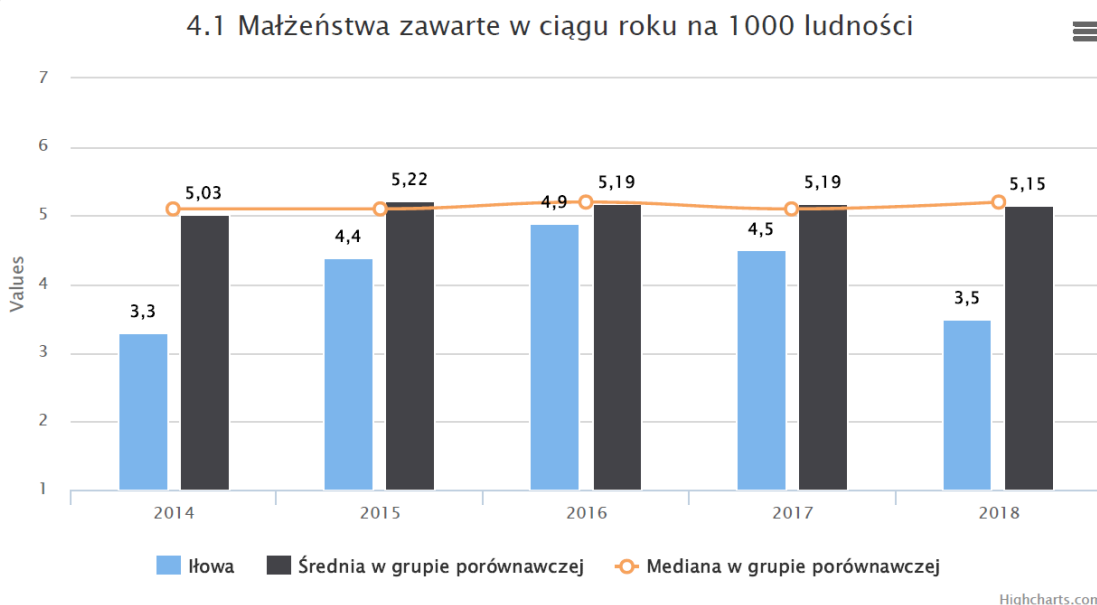

Nazwa JST	Wartość nominalna	Wartość standaryzowana	Dynamika
Iłowa	-9	-0.44	-0.52
Kargowa	-9.54	-0.56	-1.67
Nowogród Bobrzański	-0.3	1.49	1.63
Jasień	-3.18	0.85	0.28

Źródło: systemanaliz.pl - Monitor Rozwoju Lokalnego

Małżeństwa i rozwody

Wykres nr 10

Źródło: systemanaliz.pl - Monitor Rozwoju Lokalnego

Wykres nr 11

Źródło: systemanaliz.pl - Monitor Rozwoju Lokalnego

Analiza wskazuje na negatywne tendencje demograficzne znacznie głębsze niż we wszystkich gminach będących punktem odniesienia. Należy podkreślić, że te zmiany nie zachodzą równomiernie na terenie gminy. W znacznie większym stopniu dotyczą obszary wiejskie pogłębiając już istniejący stan nierównowagi. Występują we wszystkich zbadanych aspektach. Zarówno saldo migracji jak i przyrost

naturalny pokazują tendencje wyludniania się gminy. Tendencje migracyjne są zbliżone do gmin z grupy porównawczej. Należy tu jednak zwrócić uwagę na przytoczone wcześniej wyniki ankiety dla mieszkańców. Wskazują one na wyraźne tendencje migracyjne. Na pytanie dotyczące zamiaru opuszczenia gminy „raczej tak” (2,3%) i „zdecydowanie tak” (3,1%) oraz „rozważam” (21,5%) zadeklarowało łącznie 26,9% badanych. Należy podkreślić, że w grupie respondentów zdecydowanie dominowali ludzie w wieku produkcyjnym. Te wyniki oraz niska liczba małżeństw i wyższa niż w grupie porównawczej liczba rozwodów pokazuje na podtrzymanie tej tendencji w przyszłości.

Struktura demograficzna gminy jest ważnym czynnikiem jej konkurencyjności i determinuje możliwości rozwojowe. Wynikające z analizy porównawczej wnioski pokazują, że w stosunku do gmin z grup porównawczych perspektywiczne możliwości rozwoju gminy będą gorsze niż w gminach konkurencyjnych.

Dotyczy to z jednej strony zmniejszania się zasobów ludzkich na rynku pracy w stopniu większym niż w innych gminach, z drugiej strony, zwiększania się potrzeb specyficznych grupy mieszkańców w wieku senioralnym.

W przełożeniu na sytuację budżetu gminy będzie to oznaczać zmniejszanie się wpływów do budżetu z podatku PIT oraz zwiększanie się wydatków związanych z dużym wzrostem kosztów przystosowania infrastruktury do potrzeb seniorów oraz wydatków na bezpośrednią opiekę nad tą grupą.

4. Gospodarka

Położenie w obszarze przygranicznym, dobre skomunikowanie z rynkiem niemieckim i europejskim

Gmina jest dobrze skomunikowana z rynkiem niemieckim i Unii Europejskiej. Położenie w obszarze przygranicznym tuż przy DK18 (węzeł autostradowy w odległości ok. 3 km od centrum Łłowej) obecnie przebudowywanej do standardu autostrady jest ważnym czynnikiem wspierającym rozwój gminy. Odległości od granicy państwa: Przewóz (DK27) – 24 km, Jędrzychowice (A4) – 45 km, Zgorzelec (DK94) – 49 km, Łęknica – (DK12) – 42 km, Olszyna (DK18) – 40 km. To położenie również zapewnia dobre połączenie z siecią dróg krajowych. W Łłowej znajduje się przystanek kolejowy Łłowa Żagańska. Przez miasto przebiega czynna od roku 1846 linia kolejowa nr 282 Jasień-Miłkowice, której odcinek Żary-Węgliniec (przebiegający przez gminę) zamknięto dla ruchu pasażerskiego w 2002. Od 10 grudnia 2006 roku linia otwarta ponownie; obsługiwana lubuskimi oraz dolnośląskimi spalinowymi zespołami trakcyjnymi. Mieszkańcy w odpowiedziach na ankietę przeprowadzoną przez gminę podkreślają również wagę położenia gminy na terenie Borów Dolnośląskich. Gmina Łłowa jest położona na terenie Powiatu Żagańskiego.

Przedsiębiorczość

Miasto Łłowa pełni rolę lokalnego ośrodka przemysłowego. Zakłady przemysłowe zlokalizowane są przede wszystkim w centralnej (ul. Żagańska) i zachodniej (ul. Traugutta) części miasta. Dominującym profilem działalności jest przemysł chemiczny i elektroniczny. Natomiast na terenach wiejskich, ze względu na znaczną powierzchnię obszarów leśnych oraz użytków rolnych w strukturze zagospodarowania terenu, gospodarka związana jest przede wszystkim z sektorem leśnym i rolniczym. Działalności produkcyjne w postaci niewielkich zakładów (budownictwo, drobne przetwórstwo przemysłowe, rzemiosło produkcyjne) pełnią tu jedynie funkcję uzupełniającą i zlokalizowane są głównie na terenie największych miejscowości.

Do największych zakładów przemysłowych w Łłowej należą:

- **Ciech Vitrosilicon SA** – produkcja pozostałych podstawowych chemikaliów nieorganicznych. Ciech Vitrosilicon SA należy do dużej polskiej Grupy „Ciech”, jednego z liderów europejskiego rynku chemicznego. Jest producentem wyrobów pochodzących z wytopu szkła oraz produktów chemicznych (opakowania szklane typu słoje i lampiony do zniczy, szklitych krzemianów sodu i potasu, szkła wodnego, sodowego i potasowego). Ciech Vitrosilicon jako Spółka powstał w 1988 roku na bazie prywatyzacji Żagańskich Hut Szkła, które były trzecią co do wielkości hutą szkła opakowaniowego w Polsce, działającą nieprzerwanie od końca II wojny światowej. W Łłowej, gdzie mieści się siedziba Zarządu firmy, produkowane są opakowania szklane i szkło wodne. Zakład zatrudnia około 500 osób i pod względem liczby pracujących jest największym pracodawcą sektora produkcyjnego w całym powiecie żagańskim.
- **Feryster Sp. z o.o. Sp.k. Barbara i Zdzisław Sobków** – produkcja elementów elektronicznych. Firma Feryster powstała w 1991 roku i działa w branży elektronicznej. Wyroby firmy można znaleźć prawie we wszystkich urządzeniach elektronicznych. Głównymi produktami firmy są induktry (elementy indukcyjne). Wśród nich możemy wyróżnić: dławiki, cewki i transformatory impulsowe. Zakład zatrudnia blisko 100 osób.
- **Intra S.A.** - zajmuje się transportem międzynarodowym materiałów sypkich luzem. Zatrudnia ponad 300 osób.

Tabela nr 4. Liczba przedsiębiorstw według wielkości zatrudnienia – Gmina Iłowa

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	zmiana w %
ogółem	494	504	503	518	518	549	11,1
0 - 9	473	482	480	494	495	526	11,2
10 - 49	17	18	18	20	19	19	11,8
50 - 249	2	2	3	2	2	2	0,0
250 - 999	2	2	2	2	2	2	0,0
Liczba przedsiębiorstw wg. wielkości zatrudnienia - Gmina Iłowa tereny wiejskie							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	zmiana w %
ogółem	158	156	154	167	164	172	8,9
0-9	155	153	151	163	160	168	8,4
10-49	3	3	3	4	4	4	33,3
Liczba przedsiębiorstw według zatrudnienia – Iłowa miasto.							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	zmiana w %
ogółem	336	348	349	351	354	377	12,2
0-9	318	329	329	331	335	358	12,6
10-49	14	15	15	16	15	15	7,1
50 - 249	2	2	3	2	2	2	0,0
250 - 999	2	2	2	2	2	2	0,0

Źródło: Dane według GUS-BDL

Dynamika zmian liczby przedsiębiorstw w poszczególnych kategoriach wielkości ze względu na liczbę zatrudnionych pokazuje wyraźną różnicę pomiędzy miastem i terenami wiejskimi gminy. Widoczna jest również duża różnica w liczbie bezwzględnej przedsiębiorstw na obydwu obszarach, przy podobnej liczbie mieszkańców. Jest ona w przybliżeniu o połowę mniejsza na terenach wiejskich. W widoczny sposób jest to powiązane ze strukturą demograficzną mieszkańców. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym jest większa na terenach wiejskich i w sposób znaczący rośnie szybciej niż w mieście. Dynamika wzrostu liczby firm również jest niższa na terenach wiejskich. Różnica wynosi -3,3 punktu procentowego dla wszystkich firm. Dla firm najmniejszych wynosi -4,2 punktu procentowego. W kategorii firm 10-49 różnica jest na korzyść terenów wiejskich, tam w ciągu 5 lat przybyła jedna firma podczas gdy w mieście jest o jedną mniej. Duża różnica procentowa powstaje ze względu na niewielką ogólną liczbę firm w tej kategorii. Firmy średnie i duże są tylko w mieście i ich liczba utrzymuje się na stałym poziomie. Dość duży wzrost statystyczny tworzony jest przez sektor najmniejszych firm. Liczba firm średnich i dużych nie ulega zmianie.

Tabela nr 5. Podmioty gospodarcze według klasyfikacji PKD.

		2014	2015	2016	2017	2018	2019	Zmiana w %
ogółem	-	494	504	503	518	518	549	11,1
Sekcja A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	29	28	28	26	21	21	-27,6
Sekcja C	Przetwórstwo przemysłowe	38	36	33	37	41	43	13,2
Sekcja D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1	1	1	1	1	1	0,0
Sekcja E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	2	2	2	2	2	3	50,0
Sekcja F	Budownictwo	50	49	55	59	63	72	44,0
Sekcja G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	147	150	148	147	139	136	-7,5
Sekcja H	Transport i gospodarka magazynowa	15	17	16	19	19	24	60,0
Sekcja I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	21	24	23	21	21	22	4,8
Sekcja J	Informacja i komunikacja	7	3	4	5	6	6	-14,3
Sekcja K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	10	9	7	7	9	10	0,0
Sekcja L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	74	73	74	75	76	79	6,8
Sekcja M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	16	19	17	17	17	18	12,5
Sekcja N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	9	10	13	17	19	23	155,6
Sekcja O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	5	5	6	6	6	6	20,0
Sekcja P	Edukacja	14	15	13	13	14	16	14,3
Sekcja Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	14	16	17	19	18	20	42,9
Sekcja R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	10	11	12	12	13	13	30,0
Sekcje S i T	Pozostała działalność usługowa	32	36	34	35	33	36	12,5

Źródło: Dane według GUS- Bank Danych Lokalnych

W sektorach przedsiębiorstw według klasyfikacji PKD najwidoczniejsze wzrosty nastąpiły w sektorze:

- Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca :155,6%
- Transport i gospodarka magazynowa: 60%
- Budownictwo:44%.

Najwięcej podmiotów gospodarczych jest zarejestrowanych w sektorach:

- Budownictwo -72 (13,1% wszystkich zarejestrowanych)
- Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle – 136.(24,7% wszystkich zarejestrowanych).

Największy spadek liczby firm zanotowano w:

- Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo:27,6%
- Informacja i komunikacja:14,3%.

Liczba podmiotów prowadzących działalność powiązaną z rynkiem turystycznym (działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi) wynosi 22 i od 2014 r. utrzymuje się na tym samym poziomie. Dane nie obejmują skutków pandemii dla tego rodzaju usług.

Tereny inwestycyjne

Gmina Łłowa dysponuje znaczącym zasobem przygotowanych do zagospodarowania terenów inwestycyjnych. Na terenie gminy funkcjonuje podstrefa Łłowa Legnickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Od grudnia 2007 r. w Łłowej funkcjonuje Strefa Aktywności Gospodarczej, z której w 2015 r. wydzielono część terenów i utworzono Podstrefę Łłowa Legnickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Tym samym przedsiębiorcy planujący inwestycję w regionie zyskali dodatkowy argument za lokalizacją swojej inwestycji właśnie tutaj. Strefa zlokalizowana jest przy węźle autostradowym Łłowa. Obejmuje działki przeznaczone pod działalność przemysłową o łącznej powierzchni 52 ha. Obecnie część strefy jest zagospodarowana. Inwestorzy decydujący się na rozwijanie swojego biznesu w Łłowej mogą liczyć na zwolnienia podatkowe i inne formy pomocy publicznej. Podstawową formą pomocy publicznej jest zwolnienie z podatku dochodowego od dochodów uzyskanych z prowadzenia działalności gospodarczej na terenie strefy. Maksymalny poziom pomocy publicznej wynosi 35% kosztów inwestycji dla dużych przedsiębiorstw, 45% dla średnich przedsiębiorstw oraz 55% dla małych przedsiębiorstw. Alternatywnie przedsiębiorca może uzyskać pomoc publiczną w formie pokrycia dwuletnich kosztów pracy nowo zatrudnionych pracowników.

Nowoczesny park przemysłowo-biznesowy na terenie Strefy Aktywności Gospodarczej w Łłowej wybuduje Grupa CTP Invest, jeden w największych developerów w Europie. Teren w Łłowej jest strategicznie zlokalizowany zarówno w skali mikro (doskonała widoczność, docelowe skomunikowanie, infrastruktura techniczna oraz położenie w obrębie specjalnej strefy ekonomicznej), jak i makro (strategiczny szlak komunikacyjny Berlin-Wrocław, przygraniczny obszar polsko-niemiecki), który w naszej ocenie może powtórzyć sukces terenów inwestycyjnych Polski północno-zachodniej. Firma CTP Invest zakupiła ponad 20 hektarów, na których zrealizuje swoją inwestycję. Kolejny deweloper jest w trakcie finalizowania zakupu kolejnych działek. Do sprzedaży pozostaje ok. 10 hektarów, które będą promowane jako tereny dobrze skomunikowane i wyposażone w bogatą infrastrukturę techniczną.

Strefa Aktywności Gospodarczej w Łłowej jest ważnym czynnikiem, który może wesprzeć rozwój gminy i oddziaływać na cały obszar Żarsko-Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Tabela nr 6. Dynamika zmian liczby firm w gminach ŻŻOF

Firmy	Żary	Żagań	Gmina Iłowa	Gmina wiejska Żary	Gmina wiejska Żagań
Firmy według zatrudnienia	Dynamika zmian w latach 2014-2019, zmiana w %				
ogółem	1,3	0,4	11,1	19,5	16,0
0 - 9	1,6	0,6	11,2	19,2	16,6
10 - 49	-2,1	-12,0	11,8	27,3	6,3
50 - 249	-13,5	14,3	0,0	0,0	-50,0 ¹
250 - 999	-14,3	Nd.	0,0	100,0 ²	Nd.
1000 i więcej	0,0	Nd.	Nd.	Nd.	

Opracowanie własne. Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych

W ramach ŻŻOF Gmina Iłowa jest ośrodkiem intensywnego rozwoju sektora MŚP, nie jest jednak liderem rozwoju wśród gmin ŻŻOF. Wyższe wskaźniki wzrostu w tym zakresie mają gminy wiejskie Żary i Żagań. Sektor firm średnich i dużych pozostaje w stagnacji.

Podobnie jak na terenie województwa lubuskiego, w Iłowej i w pozostałych gminach ŻŻOF jest niski udział firm z sektora kreatywnego. Również sektor usług powiązanych z działalnością na rynku obsługi turystów w latach 2014-2019 ulegał ograniczeniu. Ze względu na niewielki udział sektora w gospodarce ŻŻOF nie wpływa to na jej ogólny stan. Ponieważ jednak pandemia najdotkliwiej uderzyła w ten sektor, jego słabość będzie stanowić istotną barierę w rozwoju oczekiwanej przez gminy dywersyfikacji gospodarki i wykorzystania posiadanych zasobów kulturowych i przyrodniczych dla rozwoju gospodarczego obszaru.

Nowym trendem jest rozwój instalacji do produkcji energii odnawialnej. W Gminie Iłowa w ostatnim roku wydano dziesięć decyzji o warunkach zabudowy dla instalacji fotowoltaicznych o mocy do 1 MW i jedną dla instalacji o mocy do 30MW. Pod tym względem konkuruje z Iłową gmina Żary.

Konkurencją dla Strefy Aktywności Gospodarczej w Iłowej są tereny inwestycyjne innych gmin z obszaru ŻŻOF. Takie tereny są dostępne w gminie wiejskiej Żary i w Żaganiu. Tereny dla rozwoju MŚP znajdują się w Żarach.

Poziom bezrobocia w Iłowej jest niski i wynosił 7% na koniec 2019 r. We wszystkich gminach ŻŻOF były notowane niskie wskaźniki bezrobocia, od ok. 3% w Żarach do 7% w gminie wiejskiej Żagań i gminie Iłowa. Przedsiębiorstwa odczuwały brak pracowników, często posiłkując się imigrantami zza wschodniej granicy, w największej mierze z Ukrainy. Nigdzie nie stworzono jednak mechanizmów wspierających osiedlanie się imigrantów zarobkowych na stałe.

Stopa bezrobocia dla województwa lubuskiego na koniec 2019 roku osiągnęła poziom 4,9%, czyli o 0,9 punktu procentowego mniej niż rok wcześniej. Jednocześnie była ona o 0,3 punktu procentowego

¹ Spadek z 2 do 1.

² Wzrost z 0 do 1.

niższa niż stopa bezrobocia w kraju. We wszystkich powiatach wskaźnik ten był mniejszy niż 10%. Najmniejsza stopa bezrobocia była w powiecie gorzowskim grodzkim (2,2%), zielonogórskim grodzkim i słubickim (po 2,4%). Najwyższa stopa bezrobocia była w powiecie strzelecko-drezdeneckim (9,8%) i międzyrzeckim (9,4%).

Epidemia i załamanie gospodarki w 2020 r. spowodowało wzrost bezrobocia mierzonego na poziomie powiatów z 5% w powiecie żarskim do 6,5% i 8,5% w powiecie żagańskim do 9,1%. Sytuacja na rynku pracy jest dynamiczna i oczekuje się, że po opanowaniu pandemii bezrobocie będzie się zmniejszać. Sytuacja na rynku pracy w dalszym ciągu będzie zależeć głównie od zarysowanych wcześniej negatywnych tendencji demograficznych.

Tabela nr 7. Zmiana stanu bezrobocia w powiatach żarskim i żagańskim w okresie pandemii

Wyszczególnienie	Powiatowy Urząd Pracy	Żary	Żagań	RAZEM Lubuskie
Stopa bezrobocia za sierpień 2020 r.*	9,1	6,5	6,1	Stopa bezrobocia za sierpień 2020 r.*
Bezrobotni zarejestrowani na koniec miesiąca	1865	2052	23138	Bezrobotni zarejestrowani na koniec miesiąca
Bezrobotni zarejestrowani na początku miesiąca	1903	2126	23268	Bezrobotni zarejestrowani na początku miesiąca
Stopa bezrobocia za sierpień 2019 r.*	8,5	5,0	4,9	Stopa bezrobocia za sierpień 2019 r.*
Bezrobotni zarejestrowani na koniec miesiąca	1707	1599	18300	Bezrobotni zarejestrowani na koniec miesiąca
Bezrobotni zarejestrowani na początku miesiąca	1777	1684	18673	Bezrobotni zarejestrowani na początku miesiąca

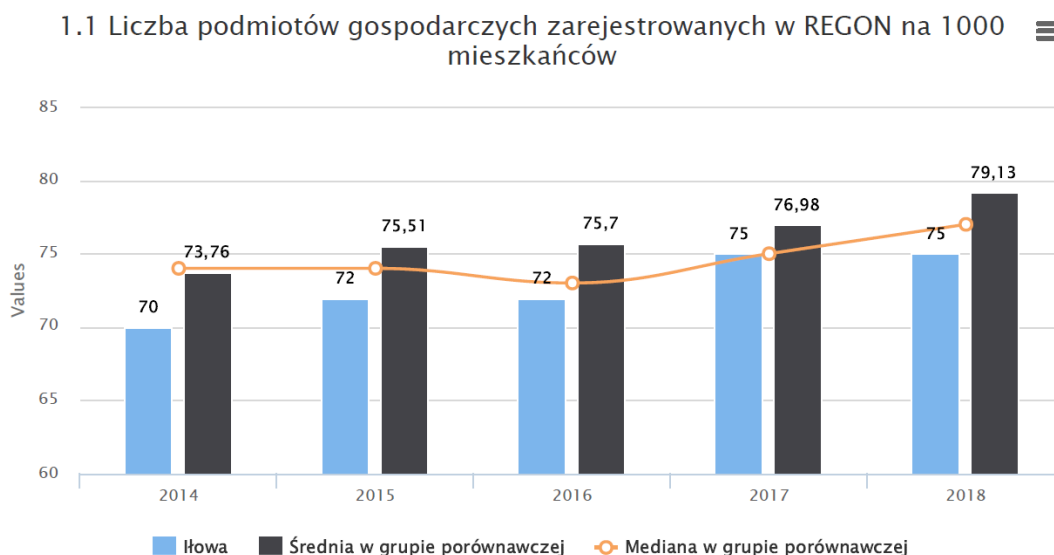
Źródło: Dane według PUP Żagań, PUP Żary.

Wynagrodzenia

Konkurencyjność Gminy Łłowa pod względem oferowanych zarobków (średnio 3843 zł w roku 2018) jest niższa niż w Żarach i gminie wiejskiej Żary, gdzie średnie wynagrodzenie wynosiło 4427 zł i było na poziomie proponowanego w Zielonej Górze (4419zł). W 2018 r. Żagań i gmina wiejska Żagań oferowały zarobki na tym samym poziomie co Gmina Łłowa. W tym czasie we Wrocławiu można było zarobić 5338 zł. Konkurencyjność rynku krajowego pogarsza sytuację Łłowej i gmin ŻŻOF. Należy również brać pod uwagę rynek niemiecki. Budowana obecnie pod Berlinem fabryka samochodów Tesla oferuje najniższe wynagrodzenie w wysokości 2800 EURO (informacja prasowa) i ta oferta cieszy się dużym zainteresowaniem. Zapotrzebowanie na pracowników to ok. 5000 osób.

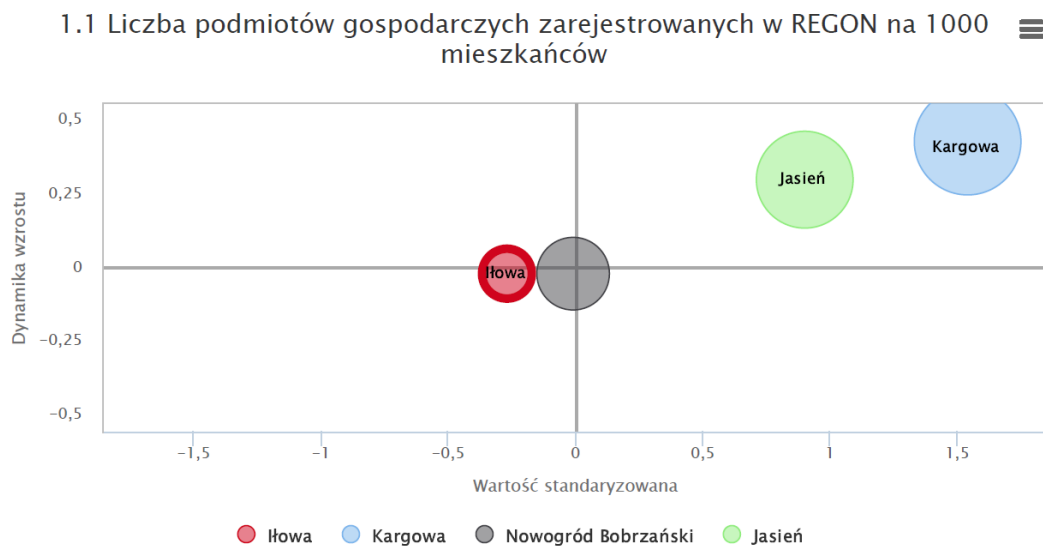
Wykres nr 12

1. Przedsiębiorczość i aktywność mieszkańców

Źródło: systemanaliz.pl- Monitor Rozwoju Lokalnego

Wykres nr 13

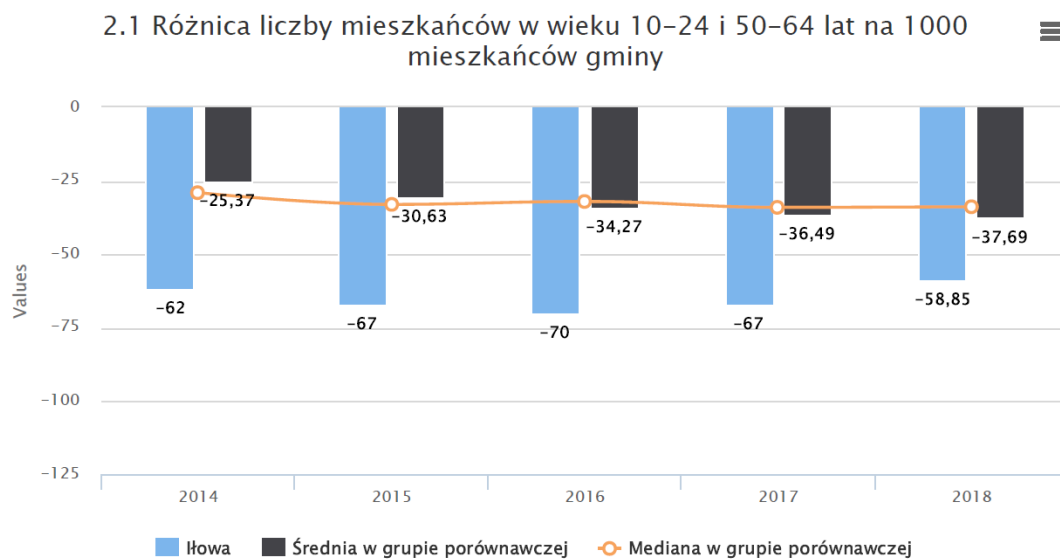
Źródło: systemanaliz.pl- Monitor Rozwoju Lokalnego

Pod względem aktywności gospodarczej mierzonej liczbą podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców Gmina Łłowa nie prezentuje się korzystnie na tle obydwu grup odniesienia. Wskaźnik dla grupy odniesienia A (J63) jest niższy w całym okresie analizy i różnica do średniej w grupie odniesienia zwiększyła się. Również w porównaniu do czterech gmin podregionu zielonogórskiego wskaźnik

aktywności jest najniższy i ma najniższą dynamikę wzrostu. Elementem, który może zmieniać tę perspektywę jest obecność na terenie gminy dużych firm, które zatrudniają ok. połowę pracowników w gminie.

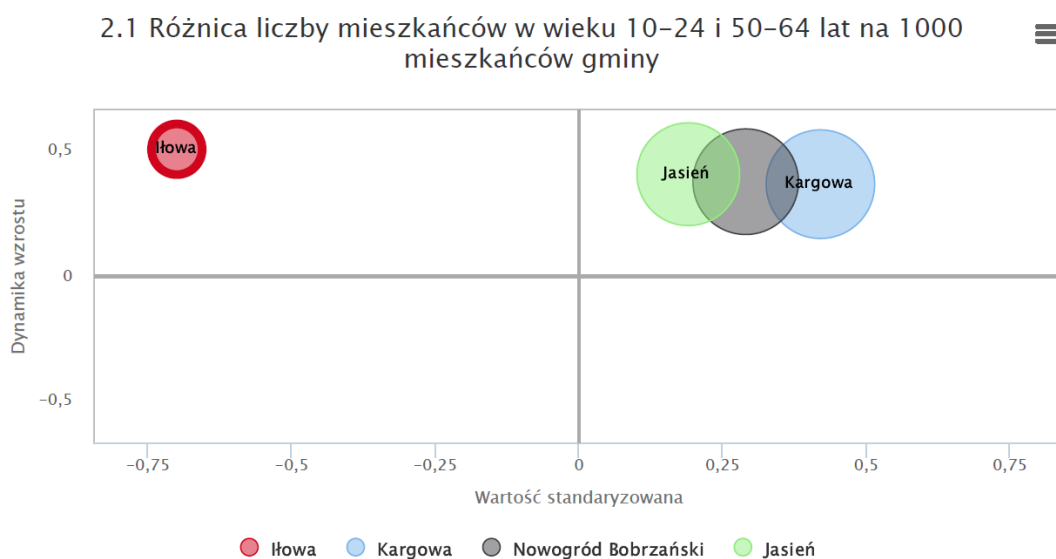
Wykres nr 14

2. Dostępność zasobów niezbędnych do prowadzenia działalności gospodarczej

Źródło: systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego

Wykres nr 15

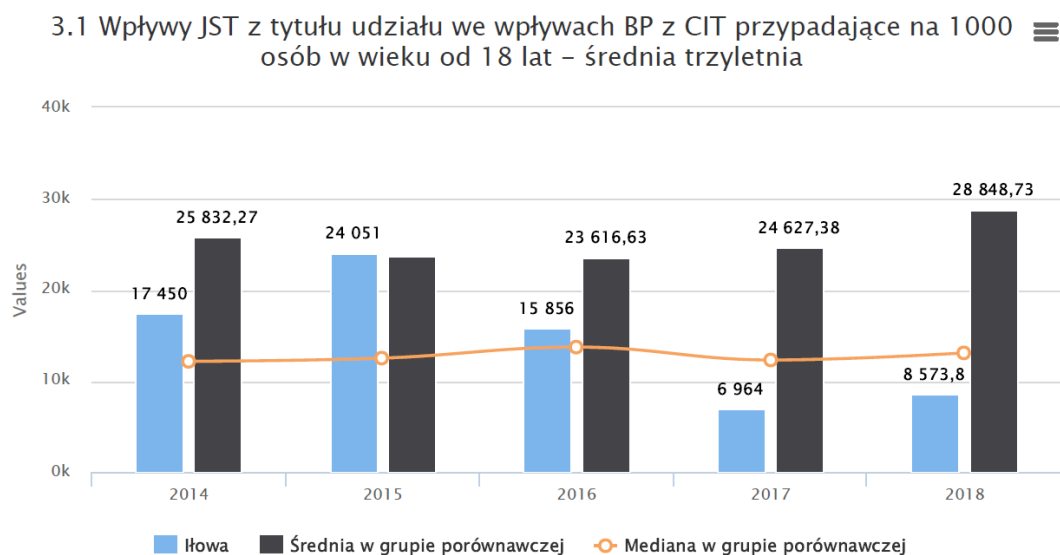

Źródło: systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego

Analiza wskaźników MRL pokazuje, jak silny jest wpływ niekorzystnej struktury i tendencji demograficznej w łowej na konkurencyjność gminy pod względem posiadanych zasobów na rynku pracy. Zarówno w odniesieniu do grupy A (J63) jak i czterech gmin z podregionu zielonogórskiego wskaźnik wygląda bardzo niekorzystnie. Skutkiem takiej sytuacji demograficznej jest brak zastępowalności pokoleniowej na rynku pracy i jego silne osłabienie. Będzie to miało również istotny wpływ na budżet gminy ze względu na zmniejszanie się wpływów do BG z podatku PIT. Dane statystyczne nie pokazują zjawiska, które ma istotne znaczenie dla gminy. Dotyczy ono zwiększającego się udziału imigrantów wśród osób zatrudnionych w lokalnych firmach. Zgodnie z informacjami posiadanymi przez gminę, ok. 130 imigrantów pracuje tylko w jednej z dużych firm na terenie gminy. To zjawisko, pozytywne z perspektywy rynku pracy, nie jest wykorzystywane do poprawy struktury demograficznej stałych mieszkańców. Brakuje działań wspierających osiedlanie się imigrantów na terenie gminy oraz narzędzi wspierających lepsze dopasowanie do potrzeb lokalnego rynku pracy.

Wykres nr 16

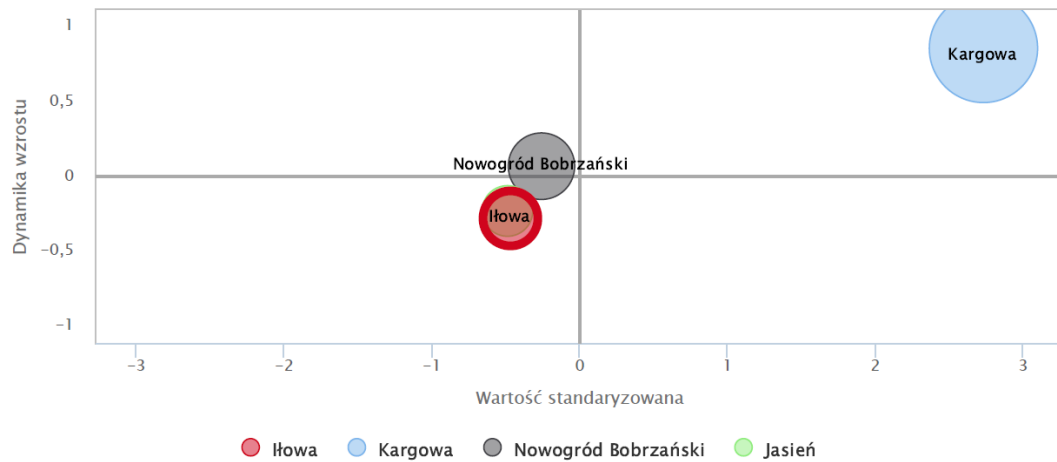
3. Konkurencyjność i zdywersyfikowana struktura podmiotów gospodarczych

Źródło: *systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego*

Wykres nr 17

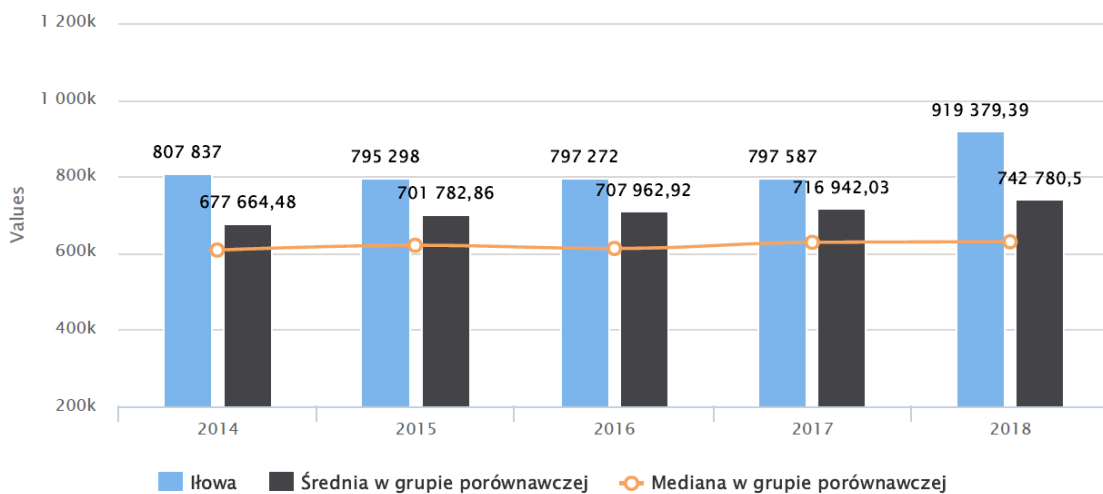
3.1 Wpływy JST z tytułu udziału we wpływach BP z CIT przypadające na 1000 osób w wieku od 18 lat – średnia trzyletnia

Źródło: systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego

Wykres nr 18

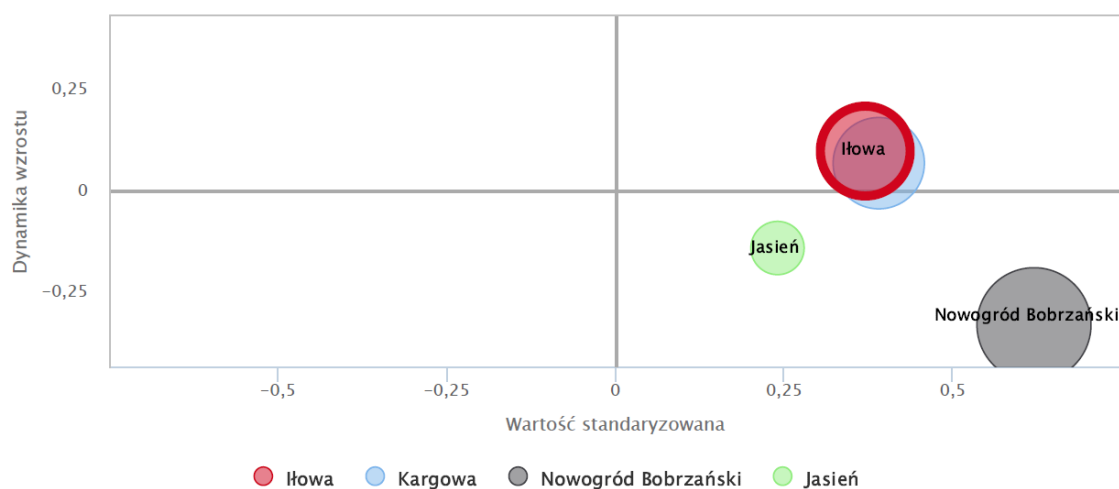
3.2 Dochody z podatku od nieruchomości przypadające na 1000 osób w wieku od 18 lat – średnia trzyletnia

Źródło: systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego

Wykres nr 19

3.2 Dochody z podatku od nieruchomości przypadające na 1000 osób w wieku od 18 lat – średnia trzyletnia

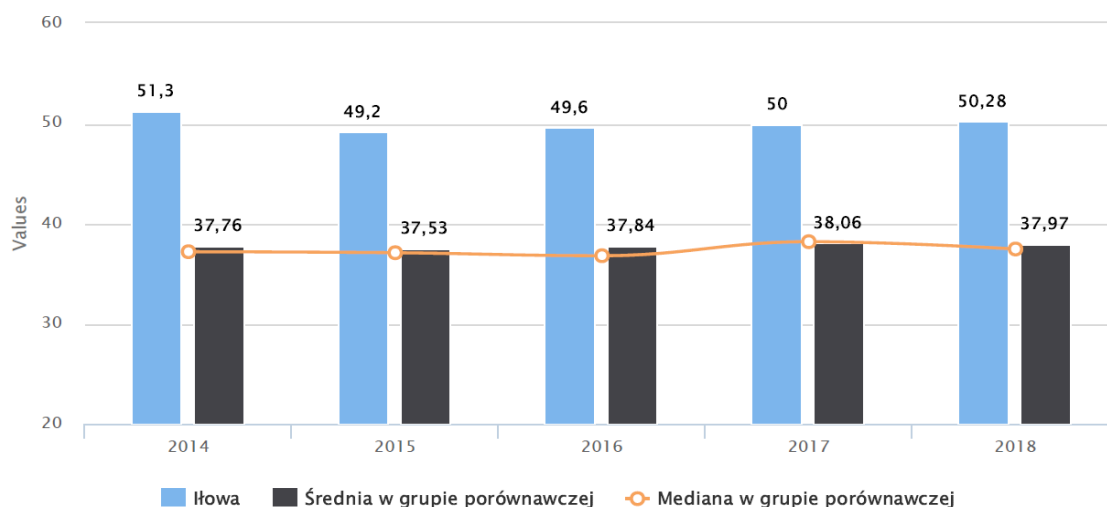

Źródło: *systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego*

Obecność na terenie gminy dużych firm nie jest widoczna we wpływach do BG z tytułu podatku CIT. Ich wysokość znacząco odbiega od średniej dla grupy A (J63) - Iłowa 8573,8zł/osoba powyżej 18 roku życia do -28848,73 dla grupy A). Również w odniesieniu do gmin podregionu zielonogórskiego (grupa B) ten wskaźnik jest najniższy i ma najniższą dynamikę wzrostu. Relacja pomiędzy wpływami z podatku CIT a podatkiem od nieruchomości wskazuje, że efektywność podatkowa nieruchomości w gminie jest niska. Relatywnie mało nieruchomości jest wykorzystywanych do działalności opodatkowanej podatkiem CIT lub jest on płacony w małej wysokości. Może to wiązać się z funkcjonowaniem części firm na obszarze Legnickiej Strefy Ekonomicznej i korzystaniem ze zwolnień podatkowych.

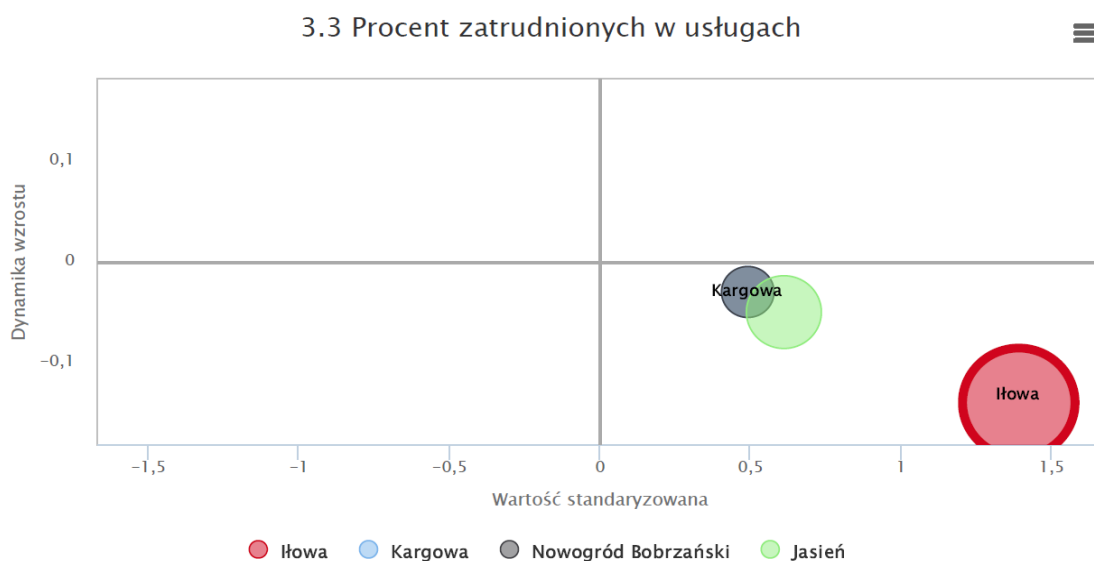
Wykres nr 20

3.3 Procent zatrudnionych w usługach

Źródło: *systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego*

Wykres nr 21

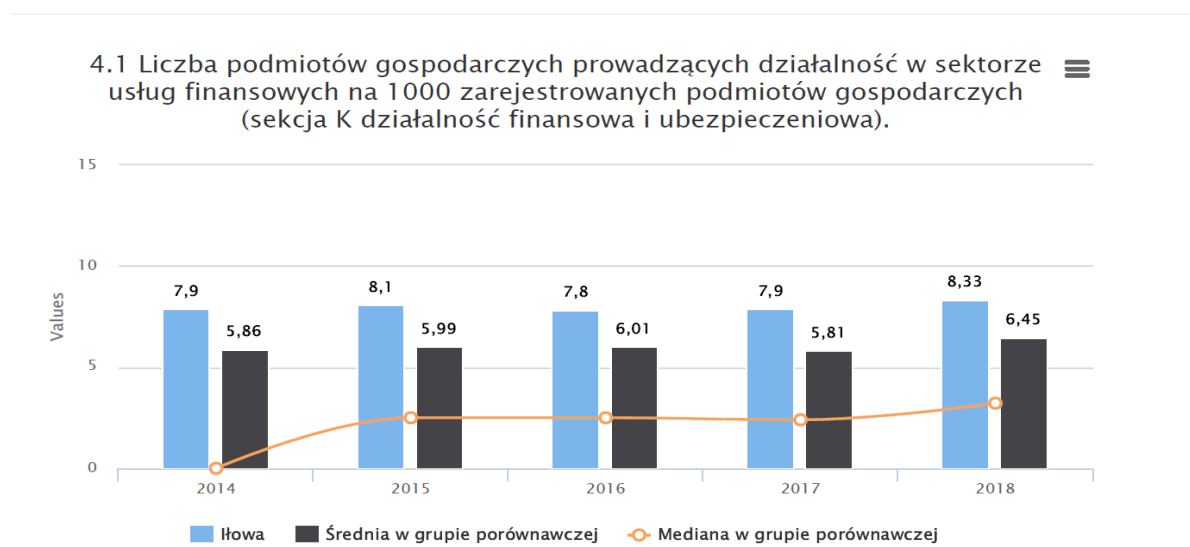

Źródło: *systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego*

Wskaźnik prezentujący procentowy udział osób zatrudnionych w sektorach usługowych pokazuje dwa aspekty tego obszaru. Po pierwsze, jest on znacznie większy niż w innych gminach, zarówno w grupie A (J63) gdzie wynosił 132,4% średniej i mediany dla tej grupy jak i gminach podregionu zielonogórskiego (grupa B). Po drugie, ten wskaźnik ma bardzo niską dynamikę wzrostu, co oznacza, że sektor usługowy nie rozwija się. Nie jest zatem czynnikiem wzrostu gospodarczego gminy. Biorąc pod uwagę, że usługi stanowią segment rynku o dużych możliwościach dostosowawczych do zamieniających się warunków gospodarczych, niska dynamika wzrostu sektora może wpływać negatywnie na rozwój gminy.

Wykres nr 22

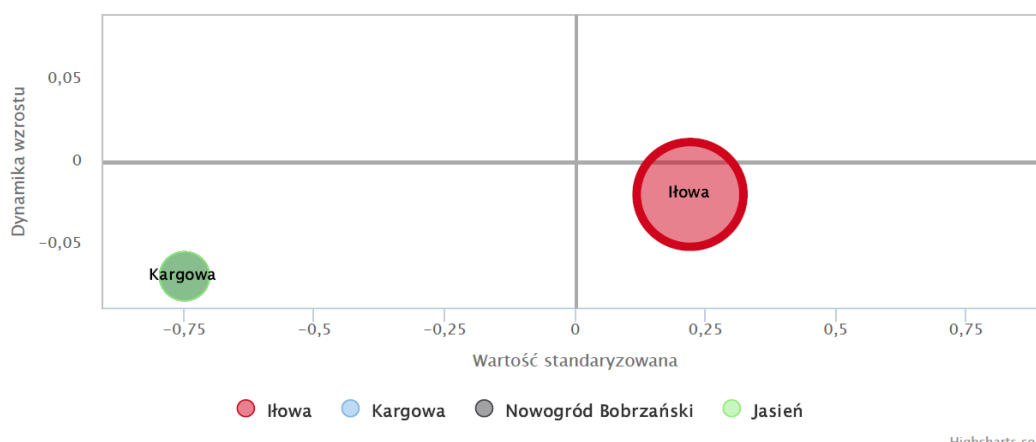
4. Dostępność usług doradczych i finansowych

Źródło: *systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego*

Wykres nr 23

4.1 Liczba podmiotów gospodarczych prowadzących działalność w sektorze usług finansowych na 1000 zarejestrowanych podmiotów gospodarczych (sekcja K działalność finansowa i ubezpieczeniowa).

Źródło: *systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego*

Wysoki udział usług finansowych w dobrze rozwiniętym rynku usług w gminie jest czynnikiem wspierającym możliwości rozwojowe gminy. Podobnie jednak jak cały rynek usług ma on niską dynamikę wzrostu.

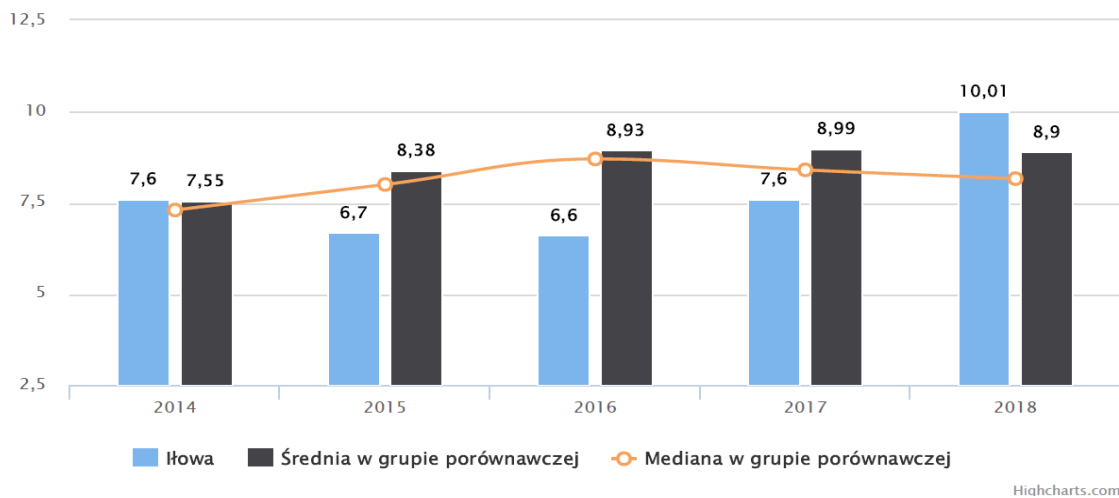
Możliwości finansowania rozwoju z budżetu gminy

Sytuację finansową gminy w zakresie możliwości finansowania z BG projektów rozwojowych przedstawiają dane porównawcze z Monitora Rozwoju Lokalnego. W gminie zwiększyła się do poziomu wyższego od średniej i mediany grupy odniesienia A (J63). Również porównanie z gminami podregionu zielonogórskiego wypada korzystnie. Tylko gmina Kargowa posiada wyższy wskaźnik nadwyżki operacyjnej do kwoty dochodów bieżących w ciągu trzech lat. Świadczy to o tym, że gmina posiada wysoką zdolność do finansowania rozwoju i pod tym względem może skutecznie konkurować z innymi gminami.

Wykres nr 24

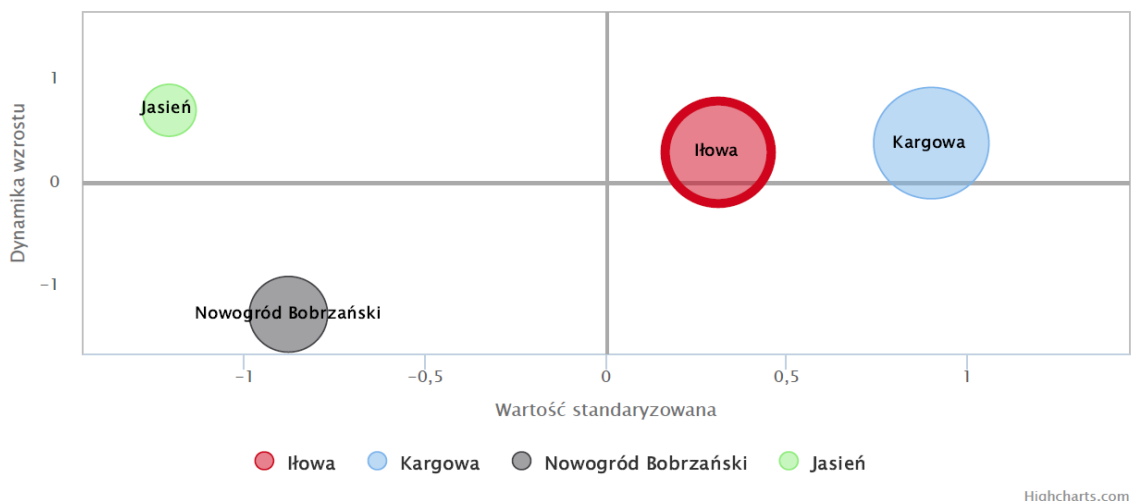
3.1 Relacja kwoty nadwyżki operacyjnej NO do kwoty dochodów bieżących (w %) – średnia trzyletnia

Źródło: systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego

Wykres nr 25

3.1 Relacja kwoty nadwyżki operacyjnej NO do kwoty dochodów bieżących (w %) – średnia trzyletnia

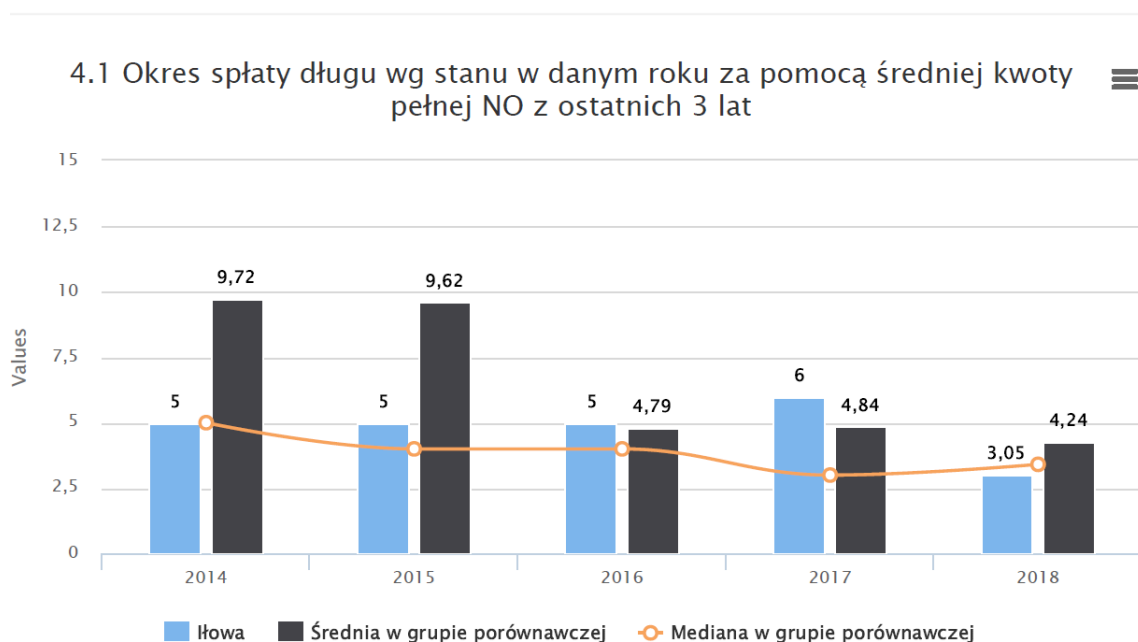

Źródło: systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego

O możliwościach finansowych gminy świadczy również okres spłaty długu ze średniej nadwyżki obrotowej BG. Ten okres jest znacząco krótszy niż średnia i mediana w grupie A (J63) i podobnie jak poprzedni wskaźnik, w grupie gmin B, podregionu zielonogórskiego ustępuje jedynie Kargowej.

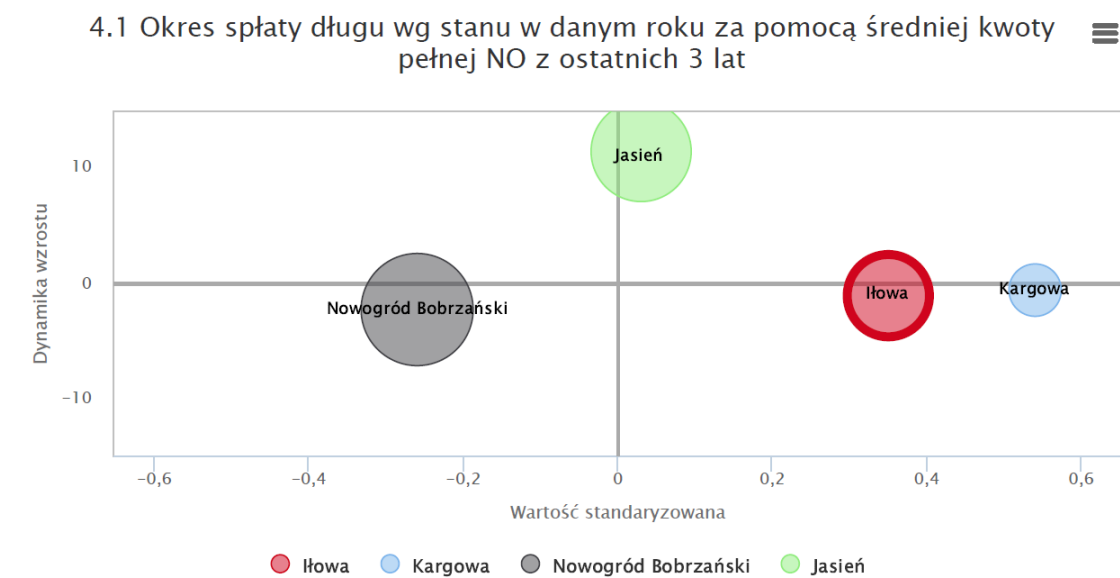
Wykres nr 26

4. Wysokość zadłużenia na koniec roku

Źródło: *systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego*

Wykres nr 27

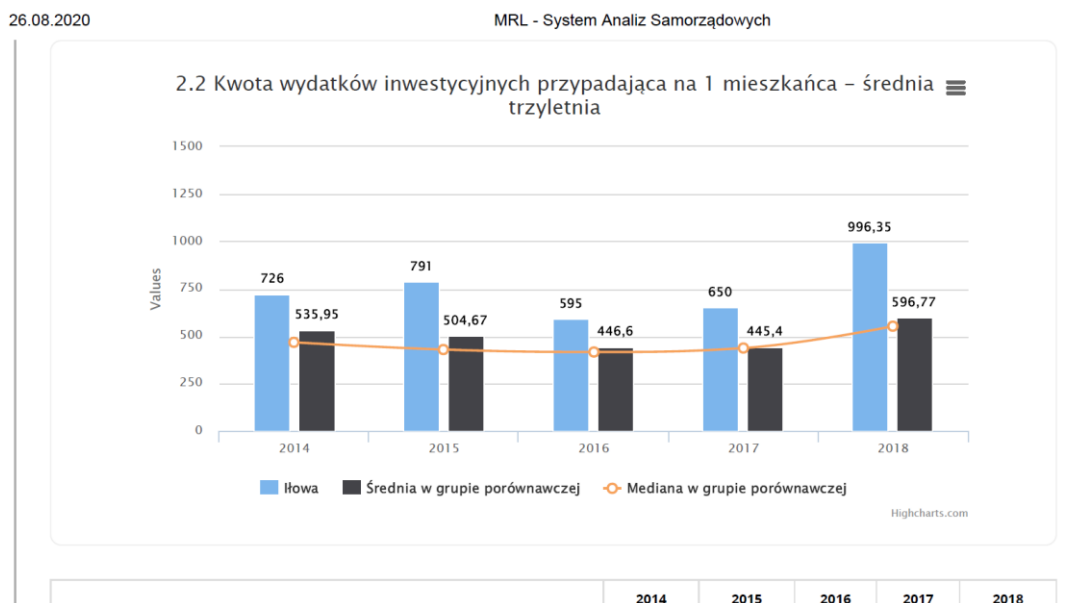
Źródło: *systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego*

Gmina Iłowa miała okres spłaty długu o ponad rok krótszy od gmin z grupy odniesienia A. W grupie B tylko Kargowa miała ten wskaźnik wyższy.

Na silny potencjał finansowy gminy wskazuje poziom wydatków inwestycyjnych. W przeliczeniu na jednego mieszkańca był on o 60% wyższy niż w grupie odniesienia A (J63). Również w stosunku do gmin

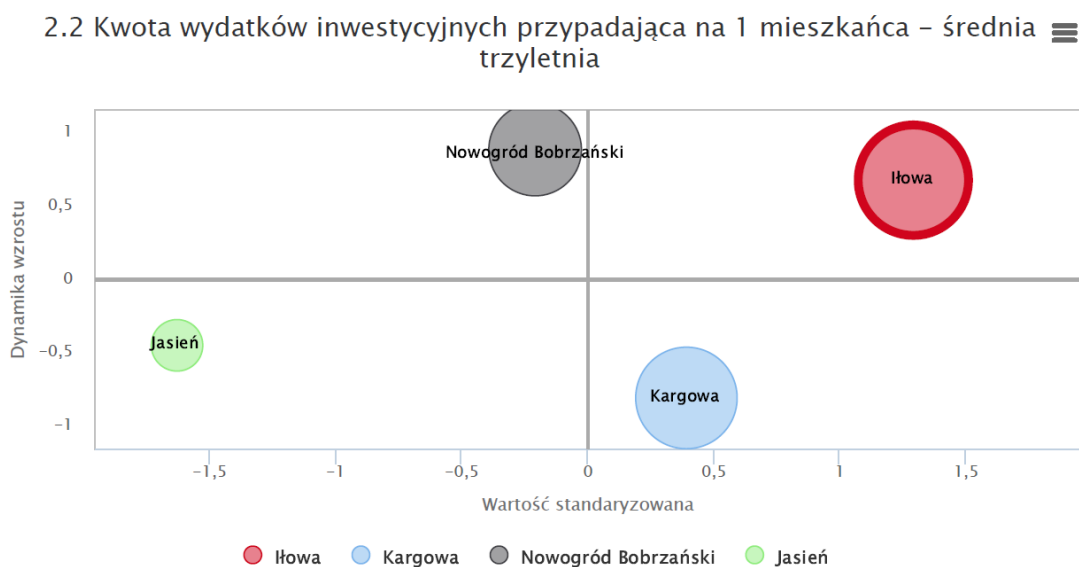
z podregionu zielonogórskiego (grupa B) jest on na najwyższym poziomie i wykazywał wysoką dynamikę wzrostu.

Wykres nr 28

Źródło: systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego

Wykres nr 29

Źródło: systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego

Stan budżetu gminy i zdolność finansowania wydatków inwestycyjnych jest silnym atutem gminy, wyróżniającym ją spośród gmin konkurencyjnych. Również poziom wydatków inwestycyjnych jest znacząco wyższy niż w innych gminach. O skutecznym wykorzystywaniu tego atutu stanowi struktura wydatków inwestycyjnych.

Struktura wydatków inwestycyjnych i jej wpływ na potencjał rozwojowy gminy.

Inwestycje zakończone w latach 2017-2020 dotyczyły modernizacji i w dwóch przypadkach rozbudowy istniejącej infrastruktury. Poprawiana była jakość istniejącej infrastruktury drogowej, podniesiono standard usług społecznych modernizując i rozbudowując obiekty: szkoły, przedszkola i biblioteki. Modernizowano istniejącą infrastrukturę zaopatrzenia w wodę i kanalizacji sanitarnej. Rozbudowany został system oczyszczania ścieków na terenach wiejskich dzięki budowie nowych przydomowych oczyszczalni ścieków. Inwestycje były nastawione na poprawę jakości życia mieszkańców. Nie wprowadziły znaczących zmian w dostępie do usług czy wyrównywania dysproporcji pomiędzy obszarami wiejskimi i miastem. Nie stanowiły również ważnych impulsów dla rozwoju gminy.

Wsparcie przedsiębiorczości

Istotnym czynnikiem wsparcia wzrostu gospodarczego jest otoczenie biznesu, w tym instytucje wspierające. Ośrodkiem, w którym skupiają się główne instytucje wsparcia biznesu są Żary. W mniejszej skali działają również na terenie Żagania. Na terenie Gminy Łowa brak jest instytucji wspierania biznesu.

Gmina prowadzi w tym zakresie własne działania, skupiają się one jednak na nowych inwestycjach, w tym, na posiadanych przez nie terenach inwestycyjnych. Tereny inwestycyjne w Łowej weszły do Legnickiej SSE.

Posiadane uzbrojone tereny inwestycyjne oraz przynależność do SSE to poważny atut gminy, którego wykorzystanie będzie silnym impulsem rozwojowym o zasięgu przekraczającym granice gminy.

Gmina na swojej stronie internetowej udostępnia wiele pożytecznych linków do punktów informacji i obsługi przedsiębiorców prowadzonych przez instytucje, związki przedsiębiorców i administrację rządową i samorządową.

Brak zorganizowanych form wsparcia dla dominujących na terenie gmin małych firm jest, obok słabości rynku pracy, barierą wzrostu której znaczenie będzie się zwiększać. W ankiecie przeprowadzonej przez Urząd Miejski brak wsparcia dla MŚP został zasygnalizowany przez ograniczoną liczbę respondentów (6%).

Na początku stycznia 2018 r. między Gminą Łowa a CTP Invest została zawarta umowa, na mocy której grupa CTP Invest zakupiła ponad 20 hektarów działek w założonej w 2004 r. Strefie Aktywności Gospodarczej w Łowej. Czeska grupa inwestycyjna CTP Invest specjalizuje się w tworzeniu parków przemysłowych łączących cechy przemysłowe, logistyczne i handlowe. W Łowej powstaną dwa budynki produkcyjno-magazynowe o łącznej powierzchni 100 tys. m².

5. Rolnictwo

Jakość gruntów rolnych.

Zgodnie z ustaleniami zawartymi w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Iłowa uchwalonego w 29 marca 2017 r. na terenie Gminy Iłowa nie ma najlepszych gleb zaliczanych do I i II klasy bonitacyjnej. Udział gruntów ornych reprezentujących III klasę bonitacyjną jest śladowy i wynosi zaledwie 2,13 %. Grunty orne średniej jakości, czyli IV klasy bonitacyjnej to 20,90 % ogółu, zaś grunty orne słabe i bardzo słabe V i VI klasy bonitacyjnej stanowią aż 76,97 % ogółu gruntów ornych. Udział użytków zielonych (sady, łąki i pastwiska) będących w III klasie bonitacyjnej jest również śladowy i wynosi zaledwie 1,02 %. Użytki zielone średniej jakości, czyli IV klasy bonitacyjnej to 48,06 % ogółu, zaś użytki zielone słabe i bardzo słabe V i VI klasy bonitacyjnej stanowią 50,92 % ogółu użytków zielonych.

Tabela nr 8 Liczba i wielkość gospodarstw rolnych w Gminie Iłowa w latach 2014-2019

wielkość w ha	2014		2019		2014-2019	
	Liczba rzeczywista	Liczba przeliczeniowa	Liczba rzeczywista	Liczba przeliczeniowa	Zmiana liczby rzeczywistej	Zmiana liczby przeliczeniowej
0-0,5	801	1004	903	1068	102	64
0,5-1	159	104	147	18	-12	-86
1-1,5	89	50	83	49	-6	-1
1,5-2	44	29	45	21	1	-8
2-3	45	29	47	37	2	8
3-5	54	25	53	28	-1	3
5-7	23	16	28	11	5	-5
7-10	18	15	18	10	0	-5
10-15	14	6	13	9	-1	3
15-20	5	3	4	4	-1	1
20-30	17	3	11	2	-6	-1
30-50	11	3	14	4	3	1
50-100	8	1	8	3	0	2
100+	1	1	2	1	1	0

Źródło: Dane wg. Urzędu Miejskiego w Iłowej

W strukturze i liczbie gospodarstw rolnych w latach 2014-2019 zaszły widoczne zmiany. Biorąc pod uwagę gospodarstwa rzeczywiste, ich liczba ogółem zwiększyła się o 87. Całą zmianę tej liczby daje wysoki wzrost liczby gospodarstw najmniejszych 0-0,5 ha których przybyło 102. Pomijając te gospodarstwa, liczba pozostałych zmniejszyła się o 15. W tym, gospodarstw o powierzchni 0,5-10ha o 11 a największych o 4. Biorąc pod uwagę gospodarstwa przeliczeniowe, których wielkość jest ustalana w oparciu o zdolność produkcyjną przekładaną na wysokość płaconego podatku rolnego, całkowita liczba gospodarstw zmniejszyła się o 24, w tym, gospodarstw o powierzchni 0,5-10ha o 94 (gospodarstwa o powierzchni 0,5-1ha o 86). W grupie gospodarstw najmniejszych przybyło 64 a największych przybyło 6.

Tabela nr 9. Podatek rolny w latach 2014-2019

ROK PODATKOWY	PODATNIK	STAWKA PODATKU		DOCHODY
		DLA GOSP. ROLNYCH	DLA NIER. ROLNYCH	
2014	OSOBY FIZYCZNE	140,5000	281,0000	112 964,02 zł
	OSOBY PRAWNE			22 683,00 zł
2015	OSOBY FIZYCZNE	153,4250	306,8500	125 683,32 zł
	OSOBY PRAWNE			24 554,11 zł
2016	OSOBY FIZYCZNE	134,3750	268,7500	115 374,36 zł
	OSOBY PRAWNE			13 403,60 zł
2017	OSOBY FIZYCZNE	131,1000	262,2000	114 394,17 zł
	OSOBY PRAWNE			12 500,89 zł
2018	OSOBY FIZYCZNE	131,2250	262,4500	116 818,38 zł
	OSOBY PRAWNE			13 545,40 zł
2019	OSOBY FIZYCZNE	135,9000	271,8000	120 962,81 zł
	OSOBY PRAWNE			12 573,00 zł

Źródło: Dane wg. Urzędu Miejskiego w Iłowej

Sytuację w rolnictwie odzwierciedlają również wpłaty z tytułu podatku rolnego. Zmiany w strukturze gospodarstw rolnych nie mają widocznego wpływu na nominalną wysokość wpłat z tytułu podatku rolnego. Zmienia się ich struktura. Znacząco spadają wpływy od osób prawnych prowadzących gospodarstwa rolne. Z perspektywy wartości tych wpłat, trzeba zauważyć, że wysoka inflacja znacznie zmniejsza wartość wpłacanych pieniędzy. Obydwa zestawienia pokazują, że rolnictwo w Gminie Iłowa nie należy do sektorów budujących rozwój gminy. Znajduje się ono w najlepszym wypadku w stagnacji. Łącząc te informacje z danymi dotyczącymi przedsiębiorczości, które pokazują, że liczba podmiotów gospodarczych w grupie PKD obejmującej rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo zmniejszyła się o 27,6%, wyraźnie widać słabość tego sektora.

6. Komunikacja i dojazdy do pracy

Iłowa i zlokalizowane tam duże firmy jest silnym generatorem ruchu. Ponadto, skupione w Żarach i Żaganiu usługi dla mieszkańców dwu powiatów są kolejnym czynnikiem zwiększającym mobilność mieszkańców. Brakuje aktualnych danych na ten temat. Można się jedynie oprzeć na wynikach Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 r., który już wtedy pokazał dużą skalę tego ruchu.

Wg. NSP 2011 w województwie lubuskim w grupie gmin z największą przewagą osób dojeżdżających do pracy nad wyjeżdżającymi były: Iłowa i Żary, w których ta relacja wynosiła 2,84 i 2,28. W tym: przyjazdy do Żar -3898 osób, Żagania – 1460 i Iłowej -528. Z Żar wyjeżdżało 1756 osób, Żagania 1859, Gminy wiejskiej Żagań 709.

Przeliczenie tych wartości zgodnie z metodologią przyjętą dla funduszy europejskich (Niebieska księga dla transportu publicznego) wskazuje, że wartości te wzrosły do, odpowiednio: przyjazdy-5125,1919,694 oraz wyjazdy-2309,244,932. Łącznie pokazuje to, że tylko w ramach dojazdów do pracy ten ruch obejmuje ok. 14 000 osób dziennie.

Podstawowym środkiem transportu są samochody osobowe.

W kolejnych latach ich liczba znacznie wzrasta, razem z liczbą przemieszczających się osób. Publiczne środki transportu w tym samym czasie notują zmniejszającą się liczbę pasażerów.

Zmiany liczby pojazdów samochodowych zarejestrowanych na tym obszarze pokazują poniższe tabele:

Tabela nr 10. Liczba pojazdów w powiecie żagańskim w latach 2014-2010.

Pojazdy	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Zmiana (%)
pojazdy samochodowe i ciągniki	56 524	58 667	61 579	63 649	65 995	68 639	21,4
motocykle ogółem	2 815	3 011	3 261	3 392	3 536	3 768	33,9
motocykle o pojemności silnika do 125 cm ³	872	972	1 101	1 145	1 226	1 321	51,5
samochody osobowe	45 085	46 769	49 212	50 916	52 857	54 995	22,0
autobusy ogółem	181	188	187	195	198	200	10,5
samochody ciężarowe	5 263	5 407	5 536	5 695	5 869	6 063	15,2
samochody ciężarowo - osobowe	405	403	399	25	30	33	-91,9
samochody specjalne (łącznie z sanitarnymi)	352	375	411	437	469	488	38,6
ciągniki samochodowe	247	265	265	275	298	311	25,9
ciągniki siodłowe	247	265	265	275	298	311	25,9
ciągniki rolnicze	2 581	2 652	2 707	2 739	2 768	2 814	9,0
motorowery	3 559	3 731	3 831	4 051	4 074	4 160	16,9

Źródło: Dane według GUS-Bank Danych Lokalnych

Skala wzrostu jest bardzo wysoka i wynosi dla samochodów osobowych 22% w powiecie żagańskim. Daje to 696,6 pojazdów 1000 mieszkańców w powiecie żagańskim.

Komunikacja publiczna

Usługi przewozowe w zakresie autobusowej komunikacji publicznej na trasie Iłowa - Żagań wykonują firmy: Feniks V i MKZ Żagań. Feniks V wykonuje w 2021 r. na tej trasie trzy kursy dziennie, MKZ Żagań

– dwa. Autobusy firmy Feniks V docelowo kursują do Żar. Firma Feniks V nie podaje informacji o liczbie przewiezionych pasażerów.

Połączenia z Gminą Łłowa wykonywane przez MZK Żagań ulegało w latach 2017-2019 istotnym zmianom. W tym czasie trzykrotnie zwiększyła się praca przewozowa na liniach łączących Łłową z Żaganiem. Spowodowało to nieproporcjonalnie większe zainteresowanie mieszkańców komunikacją publiczną. Liczba pasażerów zwiększyła się ponad dwunastokrotnie. Z 9455 pasażerów w 2017 r. do 121 976 w 2018. Linie nie osiągnęły wysokiej efektywności (w 2019 -1,20 pasażera na wozokilometr), ale efekt społeczny był bardzo widoczny. Ze względu ograniczenia sanitarne wynikające z pandemii COVID 19 aktualne dane nie są porównywalne z historycznymi.

Najlepiej skomunikowane (obsługiwane przez obydwu przewoźników są: Łłowa, Borowe, Czarna Żaganiec). Komunikacja dociera do Konina Żagańskiego. Pozostałe miejscowości gminy (Jankowa Żagańska, Klików, Kowalice, Szczepanów, Wilkowisko) nie są objęte komunikacją publiczną. Dotyka je wykluczenie komunikacyjne.

Tabela nr 11. Zestawienie ilości przewiezionych pasażerów na liniach komunikacyjnych obsługujących połączenia z Gminą Łłowa w latach 2017 – 2020

Ilość pasażerów na podstawie biletów:	2017 I - XII	2018 I - XII	2019 I - XII	2020 I - IX
Jednorazowe normalne	5 169	5 030	4 879	1 312
Jednorazowe ulgowe	2 536	2 196	1 800	474
Miesięczne normalne	100	10 150	8 700	8 300
Miesięczne ulgowe	1 650	104 600	89 950	44 100
Razem:	9 455	121 976	105 329	54 186

Źródło: MZK Żagań

W Łłowej znajduje się przystanek kolejowy. Obsługiwane przez koleje regionalne połączenie do Żar (4 razy dziennie) zapewnia również (z przesiadką) komunikację z Żaganiem.

Transport rowerowy

Gmina dysponuje bardzo ograniczoną siecią ścieżek rowerowych. Ścieżki rowerowe mają 940m długości.

W ankiecie dla mieszkańców na pytanie dotyczące znaczenia różnych obszarów funkcjonowania gminy, respondenci wskazali, że funkcjonalny i ekologiczny system komunikacji w gminie jest ważny i bardzo ważny dla 82,3% badanych mieszkańców.

Obecny stan sektora mobilności mieszkańców jest niezadawalający i stanowi barierę rozwojową gminy.

Drogi gminne

Sieć drogowa na terenie miasta wynosi 20,525 km dróg gminnych z czego 13,968 km stanowią drogi o nawierzchni bitumicznej. Na terenie pozamiejskim długość dróg gminnych wynosi 31,990 km z czego o nawierzchni bitumicznej 23,775 km.

Stan sieci dróg jest ważny dla 86,15% respondentów ankiety przeprowadzonej przez Urząd Miejski.

7. Środowisko

Gospodarka odpadami

Zakład Zagospodarowania Odpadów w Marszowie powstał w 2015 r. w ramach projektu pt.: „Gospodarka odpadami w obrębie powiatów żarskiego i żagańskiego”. Jego oddziaływanie obejmuje teren Gminy Łłowa. Celem budowy specjalistycznego zakładu zagospodarowania odpadów jest redukcja odpadów deponowanych na składowiskach oraz wzrost poziomu odzysku odpadów także poprzez rozbudowany program selektywnej zbiórki i edukacji ekologicznej. ZZO w Marszowie składa się m. in. z sortowni, kompostowni, punktu demontażu odpadów wielkogabarytowych, stacji kruszenia (recyklingu) odpadów budowlanych, boksów magazynowych paliwa alternatywnego oraz boksów magazynowych surowców wtórnych. Ta nowoczesna instalacja obsługuje wszystkie gminy z terenu ŻŻOF i w perspektywie następnych 15 lat nie wymaga nakładów na rozbudowę.

Gospodarka wodno-ściekowa

Gmina Łłowa posiada sieć kanalizacji sanitarnej na obszarze miasta Łłowa i osiedla Czyżówek o długości 30,7 km. Obszar miasta jest skanalizowany w 97%. W pozostałej części gminy, na obszarach wiejskich funkcjonuje system zbiorników bezodpływowych oraz oczyszczalni przydomowych. Zaplanowana na przyjęcie 1500 m³ ścieków oczyszczalnia wykorzystuje około 1/3 swojej przepustowości. Funkcjonująca oczyszczalnia ścieków nie wymaga rozbudowy, a jej wydajność odpowiada potrzebom mieszkańców i zakładów produkcyjnych. Oczyszczalnia powinna być zmodernizowana pod względem podniesienia jakości procesu oczyszczania ścieków. Modernizacji wymaga również system przepompowni w istniejącej kanalizacji sanitarnej³. Obecna jakość systemu kanalizacyjnego w mieście jest niezadawalająca. Mieszkańcy w swoich odpowiedziach w ankiecie przeprowadzonej przez Urząd Miejski jako jeden z najważniejszych mankamentów wskazują źle funkcjonujący system kanalizacyjny lub jego brak (20% odpowiedzi na pytanie otwarte o słabe strony gminy). Gmina nie dysponuje kanalizacją deszczową. Obecnie gmina nie prowadzi żadnych działań w zakresie zbierania wód opadowych zarówno na potrzeby komunalne jak i nie wspiera mieszkańców w tym zakresie.

Głównymi brakami w tym zakresie są ponadto: niski poziom skanalizowania terenów wiejskich. Ze względu na odległości pomiędzy miejscowościami gminy oraz niewielką liczbę mieszkańców poszczególnych wsi, na obszarach wiejskich gminy budowa sieci kanalizacji sanitarnej jest nieefektywna i nie może być wspierana finansowo ze środków zewnętrznych. Gmina realizuje i wspiera finansowo przy udziale środków zewnętrznych budowę przydomowych oczyszczalni ścieków jednak skala tych działań w odniesieniu do potrzeb nie jest zadawalająca⁴.

W zakresie dostarczania wody mieszkańcom ze względu na stan techniczny zmodernizowano stacje uzdatniania wody w Łłowej i Szczepanowie.

Stan powietrza atmosferycznego

Zagrożenie niską emisją.

Zgodnie z Planem Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Łłowa, stan jakości powietrza na tym terenie kształtowany jest głównie przez:

- rozproszone źródła ciepła;

³ W 2021 r. zmodernizowano SUW w Łłowej oraz w Szczepanowie.

⁴ W ostatnich latach w sumie dofinansowano budowę 183 przydomowych oczyszczalni ścieków

- lokalne kotłownie dla zabudowy wielorodzinnej i usług publicznych i indywidualne kotłownie w zabudowie mieszkaniowej jednorodzinnej,
- komunikację samochodową,
- produkcję przemysłową.

Gminy wiejskie są zagrożone emisją przede wszystkim z dwóch źródeł: rozproszonych źródeł ciepła oraz z transportu.

Monitoring powietrza jest udostępniany w Gminie Łłowa, dane ograniczone do PM10 i PM2,5 pochodzą z dwóch punktów na terenie miasta. Punkty pomiarowe są prowadzone przez firmę Syngeos. W przypadku monitoringu firmy Syngeos nie ma dostępu do danych historycznych.

Gmina Łłowa dysponuje 26 budynkami użyteczności publicznej. W 17 zastosowano ekologiczne źródła ciepła (gaz lub energia elektryczna). Termomodernizacji z użyciem OZE został poddany jeden budynek (budynek socjalno-administracyjny na stadionie miejskim w Łłowej).

Podstawowym źródłem energii na terenach wiejskich jest węgiel wykorzystywany w tradycyjnych, wysokoemisyjnych urządzeniach grzewczych. Stanowią one poważne zagrożenia dla stanu powietrza ze względu na wysoki poziom emisji zanieczyszczeń. Głównym problem utrudniającym wymianę źródeł ciepła jest brak sieci gazowniczej na terenach wiejskich. Gaz dostępny jest na terenie miasta. Warunkiem ekonomicznym przemawiającym za gazyfikacją jest aktywność inwestorów w Strefie Gospodarczej, wtedy pojawi się możliwość gazyfikacji Konina Żagańskiego. Problemem i barierą rozwojową pozostałej części obszarów wiejskich jest trudny do przewidzenia termin lub brak perspektyw ich gazyfikacji. Inne nośniki energii są drogie (olej opałowy, gaz ciekły LPG i LNG, sprężony CNG) i wymagają zainstalowania specjalistycznych zbiorników.

Energia odnawialna

Zgodnie z PGN opracowanym dla gminy miejskiej Żary, w województwie lubuskim istnieją dobre warunki do wykorzystania energii promieniowania słonecznego. Roczna gęstość promieniowania słonecznego na terenie całego województwa lubuskiego na płaszczyznę poziomą wynosi ok. 1000 [kWh/m²], natomiast średnie usłonecznienie wynosi 1 600 godzin na rok. Uwzględniając trendy europejskie oraz uwarunkowania województwa lubuskiego (na obszarze całego województwa możliwe na takim samym poziomie, również na terenie Gminy Łłowa), najbardziej efektywne wykorzystanie energii słonecznej skierowane jest głównie na cele grzewcze (kolektory słoneczne).

Gmina Łłowa w niewielkim stopniu wykorzystuje energię ze źródeł odnawialnych. O ile przedsiębiorcy prywatni intensywnie inwestują i przygotowują kolejne projekty w tym zakresie co jest widoczne w danych dotyczących wydanych decyzji o warunkach zabudowy w gminach, to samorząd wykorzystuje OZE w niewielkim zakresie. Przeprowadzając inwestycje z zakresu modernizacji energetycznej obiektów publicznych instalacje OZE stosowane są incydentalnie, w pojedynczych przypadkach. Na 32 obiekty publiczne w Gminie Łłowa, tylko jeden został poddany termomodernizacji z udziałem OZE. Na terenie gminy istnieją mikro instalacje na budynkach mieszkalnych społeczeństwa. Ze względu na całkowitą swobodę w montażu instalacji nie ma dokładnych danych dotyczących ilości, lokalizacji i mocy źródeł wykorzystujących energię słońca.

Zanieczyszczenia przemysłowe

Mieszkańcy miasta Łłowa są narażeni na skutki emisji zanieczyszczeń przemysłowych. Spośród gmin ŻłOF, tylko w Łłowej nastąpiło zwiększenie tej emisji. **W Łłowej w latach 2018-2019 emisja z zakładów uciążliwych dla środowiska zwiększyła się w przypadku emisji gazowych z 22686t/rok do 25210t/rok a pyłowych z 2t/rok do 5 t/rok.**

Planowanie przestrzenne.

Gmina Łłowa posiada Studium uwarunkowań rozwoju przestrzennego uchwalone 29 marca 2017 r.

Gmina posiada również miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla centrum miasta Łłowa uchwalone 8 grudnia 2004 r., dla terenów położonych w obrębie Gminy Łłowa z 30 czerwca 2006 r. oraz Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego terenów działalności gospodarczej – obręb Konin Żagański z dnia 17 grudnia 2007 r.

Tereny pod zabudowę.

Zgodnie z ustaleniami autorów Studium uwarunkowań i rozwoju przestrzennego przyjęto, że dotychczasowe zasoby gruntów pod zabudowę mieszkaniową nie odpowiadają potrzebom. Chłłonność terenów przeznaczonych pod funkcje związane z zabudową mieszkaniowo-usługową, równa 70 218 m² jest mniejsza w stosunku do potrzeb określonych na 95 777 m² o 25 559 m²; - chłłonność terenów przeznaczonych pod funkcje związane z zabudową produkcyjną, równa 145 412 m² przewyższa potrzeby określone na 75 000 m². W związku z powyższym wyznaczono nowe tereny pod funkcje związane z zabudową mieszkaniowo-usługową w mieście Łłowa o powierzchni 0,5020 ha (904 m²) oraz w pozostałych miejscowościach gminy o łącznej powierzchni 8,2900 ha (11 606 m²). Tereny te posiadają dostęp do istniejących dróg lub jest możliwe ich wyposażenie w drogi wewnętrzne. Posiadają również dostęp do sieci wodociągowej (w części wymagają rozbudowy sieci wodociągowej), część terenu położona w Łłowej posiada dostęp do sieci kanalizacyjnej, a pozostałe tereny z racji lokalizacji poza granicą aglomeracji zgodnie z przepisami odrębnymi obowiązującymi na dzień sporządzenia projektu niniejszego studium mogą zostać wyposażone w indywidualne oczyszczalnie ścieków lub zbiorniki bezodpływowe. Potrzeby budowy dróg dojazdowych na terenie określono na 200 m, natomiast potrzeby budowy dróg wewnętrznych (około 5 km) nie powinny obciążyć budżetu gminy. Potrzeby rozbudowy sieci wodociągowej szacuje się na 2,5 km sieci.

Ze względu na predyspozycje (ekspozycja, słaba jakość gleb, możliwość włączenia do sieci elektroenergetycznej, niska wartość przyrodnicza, odległość od zabudowy) przeznaczono także ok. 23,2 ha pod tereny rozmieszczenia urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii – farmy fotowoltaiczne. Tereny te nie wymagają nakładów finansowych gminy w zakresie wyposażenia w infrastrukturę techniczną.

Posiadane przez Gminę Łłowa tereny pod zabudowę mieszkaniową, przemysł i usługi odpowiadają potrzebom zdefiniowanym w trakcie przygotowywania Studium uwarunkowań rozwoju przestrzennego. Dostępność tych terenów jest atutem gminy. Słabą stroną jest brak infrastruktury, czym jednak oferowane tereny nie różnią się od innych, dostępnych w sąsiednich gminach. Udostępnienie dużego obszaru pod budowę elektrowni fotowoltaicznych jest rozwiązaniem pozwalającym na korzystne zagospodarowanie terenów o bardzo niskiej jakości gleby i braku infrastruktury (z wyjątkiem przyłączy do sieci elektroenergetycznej).

8. Opieka na dziećmi do lat 3 na terenie gminy miejsko-wiejskiej Łłowa

Infrastruktura w zakresie opieki nad najmłodszymi dziećmi (do lat 3) oraz infrastruktura placówek przedszkolnych przyczynia się do rozwoju społecznego. Dla mieszkańców Gminy Łłowa istotnym obszarem funkcjonowania gminy i ich życia jest opieka nad najmłodszymi dziećmi. W Łłowej nie funkcjonuje żaden żłobek czy klub dziecięcy. Ten obszar pozostaje do zagospodarowania. Na terenie Gminy Łłowa nie ma żadnej placówki, podmiotu oferującego rodzicom i opiekunom opiekę nad dziećmi do lat 3. W roku 2020 urodziło się w gminie 35 dzieci. Przy zachowaniu zmniejszającej się liczby urodzeń, dzieci w wieku 0-3 lata będzie ok. 80.

Tabela nr 12. Dzieci w wieku do 3 lat na terenie gminy

Nazwa gminy	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Łłowa - miasto	95	95	107	104	103	88
Łłowa - obszar wiejski	94	86	73	74	74	74
Razem	189	181	180	178	177	162
Zmiana (%)	-	-4,23	-0,55	-1,11	-0,56	-8,47

Źródło: GUS- Bank Danych Lokalnych oraz obliczenia własne

Tabela nr 13. Liczba urodzeń w poszczególnych miejscowościach Gminy Łłowa w latach 2015-2020

Nazwa miejscowości	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Łłowa - miasto	33	33	31	34	25	21
Borowe	6	2	2	2	1	2
Czerna	4	5	6	7	5	2
Czyżówek	4	3	2	4	7	2
Jankowa Źagańska	4	3	8	1	2	1
Klików	0	1	0	1	0	0
Konin Źagański	6	10	5	7	3	5
Kowalice	0	1	1	5	1	1
Szczepanów	2	1	5	0	5	0
Wilkowisko	0	0	1	1	0	0
Źaganiec	1	0	0	0	0	1
Razem	59	59	61	62	49	35
Zmiana (%)	-	bz	3,39	1,4	-20,97	-28,57
Zmiana 2015/2020	-	-	-	-	-	-40,68
Zmiana 2016/2020	-	-	-	-	-	-40,68
Zmiana 2017/2020	-	-	-	-	-	-42,62
Zmiana 2018/2020	-	-	-	-	-	-43,55
Zmiana 2019/2020	-	-	-	-	-	-28,57

Źródło: Dane UM w Łłowej

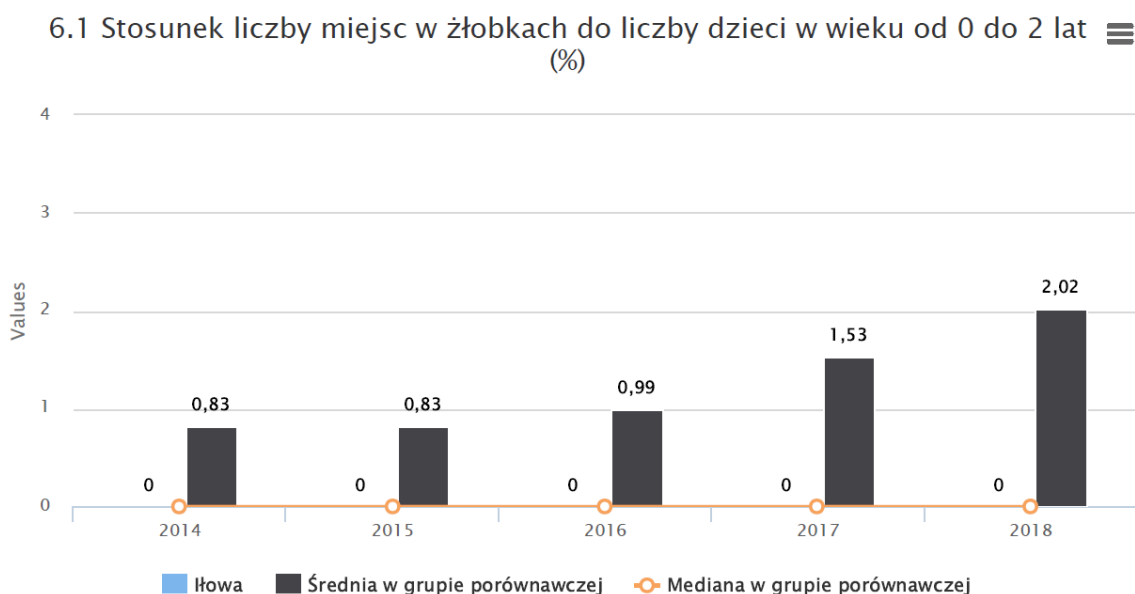
Dane wskazują, że na terenie gminy w roku 2020, w porównaniu do roku 2015, nastąpił spadek urodzeń o -28,57%. Największy spadek dotyczy porównania roku 2018 do roku 2020, spadek wynosi - 43,55%.

Tabela nr 14. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach

Nazwa gminy	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Iłowa - miasto	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Iłowa - obszar wiejski	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych oraz obliczenia własne

Wykres nr 30

Źródło: *systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego*

W odniesieniu do grupy porównawczej Gmina Iłowa wyraźnie odstaje od niej nie mając żadnej oferty instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3.

Nie ma również w tym obszarze innych form opieki np. wykwalifikowanych opiekunek (nianie, opiekunowie dzienni). Bariery finansowe nie powinny być granicą dostępu do tych usług. Poprawa opieki nad małymi dziećmi powinna wspomóc powrót przede wszystkim kobiet na lokalny rynek pracy.

W ankiecie przeprowadzonej wśród mieszkańców Gminy Iłowa, obszar opieki nad dziećmi do lat 3 został przez nich wskazany jako jest ważny i bardzo ważny dla 59,96% badanych. Obszar społeczny w tej ankiecie nie była obszarem ocenionym w hierarchii istotności jako najważniejszy, nie był również w czołówce najważniejszych obszarów. Należy również dodać, że ankieta została wypełniona przede wszystkim przez mieszkańców miasta, a nie wiejskiego obszaru gminy.

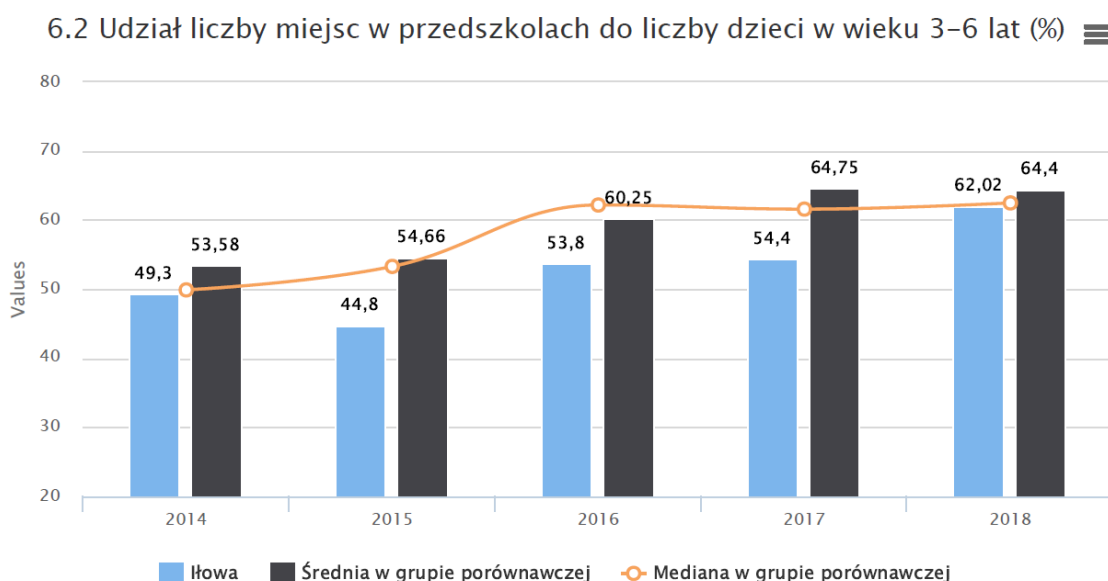
Brak żłobka został wskazany przez część ankietowanych jako jedna ze słabych stron na terenie gminy. Podjęte przez Gminę działania zaspokoją potencjalny popyt w ok.18%.

9. Edukacja w gminie miejsko-wiejskiej Iłowa

Edukacja przedszkolna

W gminie działa jedna publiczna placówka przedszkolna - Przedszkole Miejskie im Akademia Małych Zuchów w Iłowej, które oferuje ok 171 miejsc dla dzieci (w 7 oddziałach). W Niepublicznej Szkole „Mała Szkoła” w Koninie Żagańskim działają również 2 oddziały przedszkolne (dla dzieci 3-4 letnich oraz 5-6 letnich). W Szczepanowie jest punkt przedszkolny prowadzony przez firmę Corda sp. z o.o. (dla dzieci między 2,5-6 roku życia), jednak jego działanie jest uzależnione od zebrania odpowiedniej grupy dzieci.

Wykres nr 31

Źródło: systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego

Tabela nr 15. Miejsca i dzieci uczęszczające do przedszkoli

Nazwa gminy	Miejsca w przedszkolach							Dzieci w przedszkolach							Zmiana (%)14/19
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Zmiana (%): 14/18	2014	2015	2016	2017	2018	2019		
Iłowa - miasto	149	128	150	142	160	-	7,38	149	128	148	142	157	156	4,70	
Iłowa - obszar wiejski	0	0	0	0	0	-	0	43	33	36	42	40	46	6,98	
Razem	149	128	150	142	160	-	7,38	192	161	184	184	197	202	5,21	
Zmiana (%)	-	-14,09%	17,19%	-5,33%	12,68%	-	-	-	-16,15%	14,29%	bz	7,07%	2,54%	-	

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych oraz obliczenia własne

Odsetek dzieci w wieku przedszkolnym objętych wychowaniem przedszkolnym zwiększa się systematycznie, w 2018 r. wyniósł 70%. Gmina zwiększa liczbę dostępnych miejsc w publicznym

przedszkolu, które dzięki wsparciu ze środków UE zostało wybudowane na nowo (po zburzeniu poprzedniego budynku powstał nowoczesny obiekt). Przedszkole Miejskie korzystało również ze wsparcia zewnętrznego (RPO Lubuskie 2020) w zakresie rozszerzania i uatrakcyjniania oferty edukacyjnej oraz tworzenia nowych miejsc wychowania przedszkolnego. Gmina świadczy również usługę dowozu dzieci z terenu gminy do Miejskiego Przedszkola. Jednak w ostatnich latach placówka nie mogła zapewnić miejsc dla wszystkich dzieci, szczególnie tych najmłodszych, z powodu braku miejsc. Udział liczby miejsc w przedszkolach w stosunku do liczby dzieci w Gminie Łowa na przestrzeni lat był niższy niż w grupie porównawczej.

Tabela nr 16. Dzieci w wieku przedszkolnym na terenie gminy

Dzieci w wieku przedszkolnym 3-5 lat						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Łowa (GMW)	217	206	202	188	191	187
Zmiana (%)	-	-5,07	-1,94	-6,93	1,60	-2,09
Łowa - miasto	127	117	111	104	108	106
Zmiana (%)	-	-7,87	-5,13	-6,31	3,85	-1,85
Łowa (obszar wiejski)	90	89	91	84	83	81
Zmiana (%)	-	-1,11	2,25	-7,69	-1,19	-2,41

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych oraz obliczenia własne

Tabela nr 17. Dzieci w wieku 3-5 lat objęte wychowaniem przedszkolnym

Dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-5 lat						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Łowa (GMW)	150	148	129	122	134	144
Zmiana (%)	-	-1,33	-12,84	-5,43	9,84	7,46
Łowa - miasto	111	116	102	97	106	112
Zmiana (%)	-	4,50	-12,07	-4,90	9,28	5,66
Łowa (obszar wiejski)	39	32	27	25	28	32
Zmiana (%)	-	-17,95	-15,63	-7,41	12,00	14,29

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych oraz obliczenia własne

Tabela nr 18. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-5 (%)

Nazwa gminy	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Iłowa (GMW)	69,1	71,8	63,9	64,9	70,2	77,0
Iłowa - miasto	87,4	99,1	91,9	93,3	98,1	105,7
Iłowa - obszar wiejski	43,3	36,0	29,7	29,8	33,7	39,5

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych

Funkcjonowanie nowoczesnego przedszkola udostępnionego w roku 2019 mieszkańcom gminy Iłowa, wskazywane było w gminnej ankiecie jako jeden z jej atutów. Podobnie jak działanie szkoły na terenie gminy. Należy zwrócić uwagę na dużą różnicę w dostępie do edukacji przedszkolnej w mieście i na terenach wiejskich. W mieście wskaźnik odsetka dzieci objętych edukacją przedszkolną wynosi 105 %. Na terenach wiejskich wynosi on 39,5%.

Tabela nr 19. Pozostałe wskaźniki dot. wychowania przedszkolnego w Gminie Iłowa

Nazwa	dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat						dzieci w wieku 3-5 lat przypadające na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Iłowa	691	718	639	649	702	770	1,46	1,61	1,35	1,32	1,19	0,00
Iłowa - miasto	874	991	919	933	981	1 057	0,85	0,91	0,74	0,73	0,68	0,00
Iłowa - obszar wiejski	433	360	297	298	337	395	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Nazwa	miejsca w przedszkolach na 1000 dzieci w grupie wieku 3-6 lat											
	2014	2015	2016	2017	2018	2019						
Iłowa	575,3	447,6	537,6	544,1	620,2	0,0						
Iłowa - miasto	986,8	790,1	955,4	953,0	1 081,1	0,0						
Iłowa - obszar wiejski	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0						

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych

Edukacja szkolna

W Gminie Iłowa działają dwie szkoły podstawowe oraz zespół szkół ponadpodstawowych.

1. Szkoła Podstawowa im. Lotników Alianckich w Iłowej (klasy 1-8). Szkoła została zmodernizowana dzięki środkom pozyskanym z RPO Lubuskie 2020.
2. „Mała Szkoła” Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Koninie Żagańskim (klasy 1-3)
3. Zespół Szkół Ponadpodstawowych w Iłowej (organ prowadzący: Starosta Żagański; Zespół obejmuje: Technikum Hotelarskie, Technikum Żywności i Usług Gastronomicznych, Technikum Informatyczne, Technikum Ekonomiczne).

Tabela nr 20. Współczynnik solaryzacji brutto dla szkół podstawowych (%)

Nazwa gminy	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Łłowa (GMW)	93,4	89,4	90,3	85,4	85,44	bd
Grupa porównawcza B (średnia wartość)	91,17	88,61	92,8	91,61	91,68	bd

Źródło: *systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego*

W raportach o stanie Gminy Łłowa, za rok 2018 oraz 2019, zdawalność egzaminów w odniesieniu do średniej wojewódzkiej są nieco niższe, zarówno w przypadku egzaminu gimnazjalnego jak i egzaminu ósmoklasisty (dane dot. roku 2019). W porównaniu do średniej w powiecie, średnie wyniki egzaminów są wyższe, szczególnie dla egzaminu ósmoklasistów⁵.

Ankieta przeprowadzona wśród mieszkańców wskazała, że w hierarchii ważności obszarów funkcjonowania gminy i spraw istotnych dla mieszkańców, jakość edukacji i powiązanie edukacji z lokalnym rynkiem pracy jest ważna i bardzo ważna dla 79,22 % mieszkańców. Szkolnictwo zawodowe/branżowe pozostaje poza kompetencjami gminy (należy ono do kompetencji starosty), jednak kształtowanie kompetencji kluczowych można kształtować na wczesnych etapach edukacji, zarówno przedszkolnej jak i podstawowej. Brak bezpośrednich kompetencji w obszarze szkolnictwa zawodowego nie wyklucza to również współpracy ze starostwem czy współpracy z lokalnymi przedsiębiorcami. Współpraca z przedsiębiorcami również została wskazana przez mieszkańców jako jeden z ważniejszych obszarów funkcjonowania gminy (69,22% ankietowanych wskazało ten obszar jako ważny lub bardzo ważny).

---

⁵ Źródło: Raport o stanie Gminy Łłowa za rok 2019.

10. Ochrona zdrowia

W gminie działają dwa Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej praktyki lekarzy rodzinnych, a także dwa gabinety stomatologiczny oraz dwa Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej oferujące opiekę pielęgniarzką (medycyna szkolna oraz opieka rodzinno-środowiskowa). W Iłowej została zlokalizowana również (luty 2018 r.) Stacja Pogotowia Ratunkowego. Na terenie gminy dostępne są również usługi rehabilitacyjne dla mieszkańców.

Tabela nr 21. Liczba lekarzy i lekarzy dentystów pracujących według podstawowego miejsca pracy na 1000 mieszkańców

Nazwa obszaru	2014	2015	2016	2017	2018
Iłowa (GMW)	1,4	1,6	1,5	1,5	1,55
Grupa porównawcza B (średnia wartość)	1,41	1,4	1,41	1,42	1,37

Źródło: *systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego*

Tabela nr 22. Liczba porad lekarskich na 1000 mieszkańców

Nazwa obszaru	2014	2015	2016	2017	2018
Iłowa (GMW)	3362	2827	2452	3292	3481,98
Grupa porównawcza B (średnia wartość)	4005,46	4193,52	4268,46	4214,7	4295,81

Źródło: *systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego*

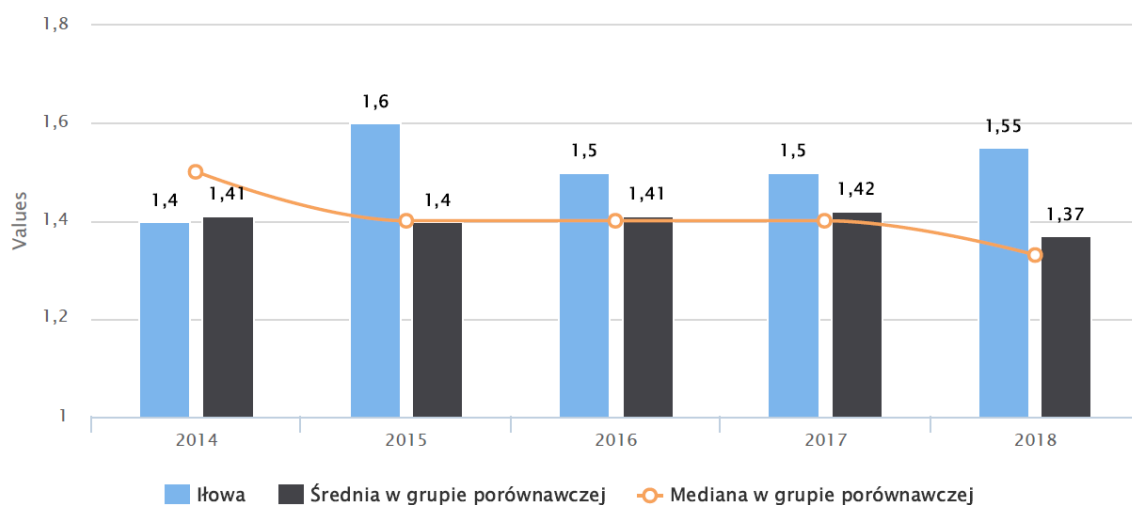
Tabela nr 23. Przychodnie na 10 tys. mieszkańców w Gminie Iłowa

Nazwa obszaru	przychodnie na 10 tys. ludności					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Iłowa (3)	4	4	3	3	3	3
Iłowa - miasto (4)	5	5	5	5	5	5
Iłowa - obszar wiejski (5)	3	3	0	0	0	0

Źródło: *GUS-Bank Danych Lokalnych*

Wykres nr 32

4.2 Liczba lekarzy i lekarzy dentystów pracujących wg podstawowego miejsca pracy na 1000 mieszkańców

Źródło: *systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego*

Na tle grupy porównawczej Gmina Iłowa wypada zadowalająco. Mieszkańcy w ankiecie wskazywali na brak dostępu do lekarzy specjalistów na terenie gminy. W tym obszarze korzystają z usług w większych ośrodkach miejskich. Na terenie gminy dostępna jest opieka ambulatoryjna oraz podstawowa opieka zdrowotna. Wszystkie podmioty świadczące usługi w gminie są ulokowane w mieście. Dane GUS wskazują, że liczba udzielanych porad/świadczeń ambulatoryjnych i porad lekarskich zwiększa się, przy niezmiennącej się liczbie placówek/podmiotów. W porównaniu do grupy porównawczej wskaźnik dot. liczby udzielanych porad lekarskich na 1 tys. mieszkańców, jest wyraźnie niższy. Mieszkańcy w ankiecie zwracali uwagę na słabą dostępność specjalistycznych usług medycznych.

11. Pomoc społeczna w Gminie Iłowa

Pomoc społeczna, obok edukacji, to główna część składowa wydatków budżetowych w Gminie Iłowa.

Instytucją wykonującą zadania w zakresie pomocy społecznej w Gminie Iłowa jest Ośrodek Pomocy Społecznej. Według danych GUS liczba osób objętych pomocą społeczną spada, co należy uznać za pozytywną tendencję.

W roku 2019 ze środowiskowej pomocy społecznej w gminie korzystało 231 gospodarstw domowych. W porównaniu do roku 2014, w roku 2019 liczba gospodarstw korzystających z tej pomocy uległa zmniejszeniu o 13,55 %. Spada również zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w gminie.

Poniżej zaprezentowano wybrane wskaźniki statystyczne dot. obszaru pomocy społecznej na terenie Gminy Iłowa.

Tabela nr 24. Wybrane wskaźniki statystyczne dot. pomocy społecznej

Wskaźnik	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej (szt.)	369	319	325	293	250	231
Zmiana (%)	-	-13,55%	1,88%	-9,85%	-14,68%	-13,55%
Zasięg korzystanie ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem (w %)	12,2	10,6	10,3	8,5	7,0	6,5
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców (osoby)	1220	1062	1031	852	702	650
Zmiana (%)	-	-12,95	-2,92	-17,36	-17,61	-7,41
Wydatki z budżetu gminy -Dział 830 Pomoc społeczna	5 585 951,84	5 253 635,35	8 800 125,57	2 255 195,55	2 411 697,82	2 527 993,96
Zmiana (%)	-	-5,95	67,51	-74,37	6,94	-5,95

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych oraz obliczenia własne

Mieszkańcy w ankiecie, w części dot. słabych stron działania gminy, ogólnie wskazali na występowanie problemów społecznych, jednak bez konkretnych obszarów. W ankiecie pojawiały się odpowiedzi dot. braku żłobka, dostępu do lekarzy specjalistów czy obniżonego poczucia bezpieczeństwa wynikającego z obecności w przestrzeni publicznej miasta osób spożywających alkohol.

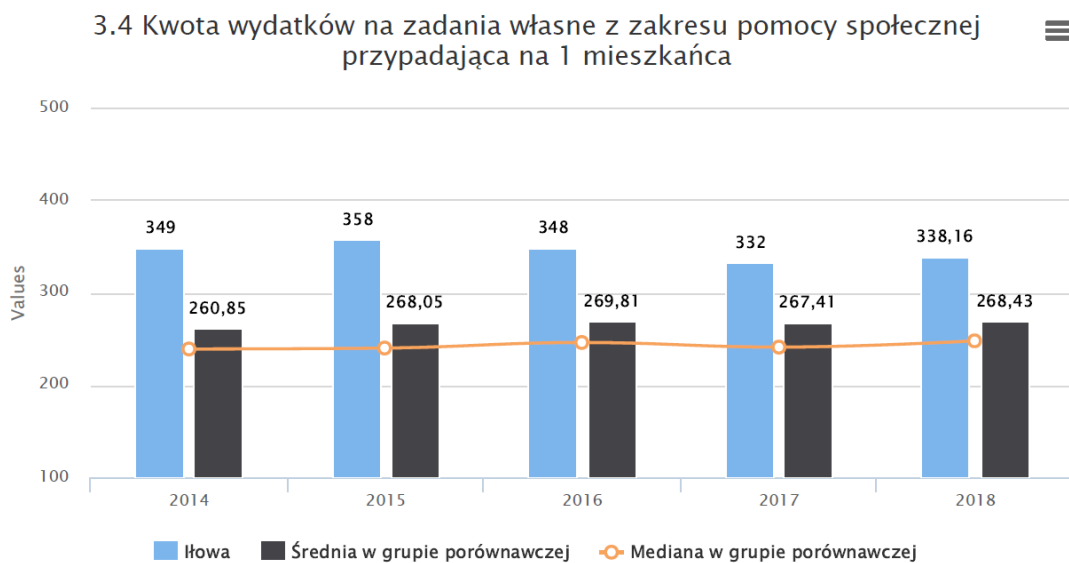
Tabela nr 25. Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców

Nazwa	2014	2015	2016	2017	2018
Gmina Iłowa (GMW)	123	106	103	85	70,33
Grupa porównawcza B (średnia wartość)	113,13	104,3	94,43	83,48	74,68

Źródło: systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego

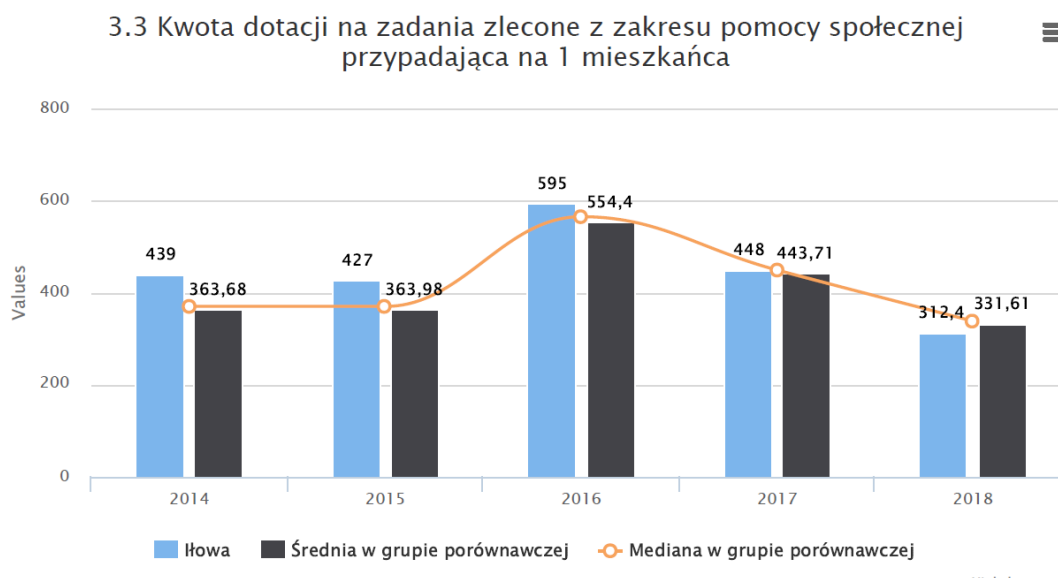
Na tle gmin z grupy porównawczej, wskaźnik dla Iłowej w ostatnich latach nie odbiega znacząco od wartości wskaźnika grupy porównawczej.

Wykres nr 33

Źródło: systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego

Wykres nr 34

Źródło: systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego

W zakresie pomocy społecznej widoczna jest dysproporcja pomiędzy kwotami przeznaczanymi na zadania własne z tego zakresu a częścią przeznaczaną na zlecenie ich do NGO. Może to świadczyć o słabości tego sektora w gminie lub niechęci do korzystania z niego przez władze gminy.

Dane statystyczne i dane OPS w Łłowej wskazują na spadek udzielanych świadczeń ze względu na wszystkie przesłanki, w tym ubóstwo czy bezrobocie.

Tabela nr 26. Powody udzielania świadczeń (liczba rodzin) w latach 2015-2019

L.P.	Powód udzielenia świadczeń	2015	2016	2017	2018	2019
1	ubóstwo	266	264	230	187	175
2	bezrobocie	191	192	147	114	82
3	niepełnosprawność	138	129	150	136	138
4	długotrwała lub ciężka choroba	177	172	146	135	110
5	alkoholizm	43	49	47	48	34
6	potrzeba ochrony macierzyństwa	50	46	31	27	24
7	bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	58	50	42	35	35
8	narkomania	6	7	6	4	4
9	trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	5	12	12	2	8
10	przemoc w rodzinie	2	1	1	1	1
11	bezdomyłość	16	25	20	24	20

Źródło: OPS w Łłowej

W okresie analizy zmienia się struktura potrzeb mieszkańców kierowanych do ośrodka pomocy społecznej. Podstawową potrzebą w tym zakresie jest wsparcie osób starszych związane ze starzeniem się i jego konsekwencjami. Populacja osób w wieku senioralnym na terenie Gminy Łłowa

systematycznie wzrasta na co wskazują dane przedstawione w rozdziale poświęconym demografii w gminie. Zgodnie z analizą trendów demograficznych, większa niż w innych gminach skala tego zjawiska niesie za sobą konieczność intensyfikacji działań skierowanych w stronę wsparcia i integracji seniorów. Te potrzeby w większej części będą dotyczyć mieszkańców wsi.

Osobom starszym, które nie są w stanie samodzielnie funkcjonować w życiu codziennym, przysługuje prawo do opieki w formie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania lub gdy pomoc w miejscu jest niemożliwa to w domu pomocy społecznej.

Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Z realizacją przedmiotowego zadania wiąże się wiele trudności m.in. związanych z trudnymi warunkami zamieszkania osób wymagających wsparcia, dojazdem do środowisk zwłaszcza na terenach wiejskich, zapewnieniem ciągłości realizacji usług w sytuacjach urlopowych czy też niedyspozycji zdrowotnych pracowników. Z prośbą o pomoc zwracają się nie tylko osoby samotne, ale również osoby starsze posiadające bliskich, zamieszkałych oddzielnie i pracujących zawodowo. Pomoc w zakresie usług opiekuńczych w najbliższych latach będzie jedną z dominujących form wsparcia.

Tabela nr 27. Finansowanie usług opiekuńczych (zł) oraz liczba osób

Nazwa	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Iłowa (GMW)	99 840,51	114 848,83	121 485,43	156 499,63	159 351,24	186 933,78
	18 osób	18 osób	19 osób	21 osób	19 osób	19 osób

Źródło: OPS w Iłowej

Osoby wymagające całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogące samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, którym nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej.

W Gminie Iłowa funkcjonuje:

- Rodzinny Dom Pomocy w Iłowej „Cichy Dom” (8 miejsc⁶).
- Dom Opieki Corda w Szczepanowie prowadzony przez Corda Sp. z o.o. (8 miejsc⁷).

Gmina kieruje również osoby do DPS poza jej terenem.

Tabela nr 28. Odpłatność za pobyt w domu pomocy społecznej (zł) oraz liczba osób

Nazwa	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Iłowa (GMW)	263 685,61	223 925,27	299 666,35	347 715,86	315 758,90	363 159,57
	11 osób	13 osób	12 osób	13 osób	12 osób	13 osób

Źródło: OPS w Iłowej

⁶ Źródło: GUS-BDL, dot. roku 2019

⁷ Wojewódzki rejestr placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku prowadzonych w ramach działalności statutowej lub na podstawie przepisów o działalności gospodarczej, stan na luty 2021 r.

W 2018 roku Ośrodek Pomocy Społecznej podpisał umowę na prowadzenie rodzinnego domu pomocy w Łowej pod nazwą Rodzinny Dom Seniora „Cichy dom”. Zleceniobiorca zobowiązał się prowadzić rodzinny dom seniora, w którym będzie świadczyć usługi bytowe i opiekuńcze w budynku mieszkalnym jednorodzinny, z godnie z Rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 31 maja 2012 r. w sprawie rodzinnych domów pomocy (Dz. U. z 2012 r. poz. 719). Pomoc udzielana jest w zależności od indywidualnych potrzeb, w zakresie dbałości o higienę osobistą, ubierania, czesania, przyjmowania leków, przygotowywania posiłków, a także kontaktowania się z lekarzami. Ponad to na terenie domu odbywają się zajęcia z rehabilitantem oraz zajęcia terapeutyczne typu: zabawy, gimnastyka przy muzyce, robótki ręczne, spacerowanie itp. oraz udzielana jest pomoc w utrzymywaniu częstego kontaktu z rodzinami. Obecnie w rodzinnym domu pomocy w Łowej przebywa osiem osób na podstawie decyzji właściwych miejscowo Ośrodków Pomocy Społecznej tj. Żagań, Zielona Góra, Łowa, Łęknica, Jasień. Drugi Dom Opieki prowadzony jest przez spółkę Corda sp. z o.o. i zlokalizowany jest w Szczepanowiu. Dysponuje 8-miejscami dla podopiecznych oferując im opiekę długoterminową oraz pobyty czasowe. Placówka posiada kontrakt z NFZ na Opiekę Pielęgniarską Długoterminową. Ośrodek oferuje wsparcie dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych oraz osób w podeszłym wieku. Zapotrzebowanie na usługi społeczne dla osób starszych będzie rosło, co wiąże się z koniecznością podjęcia działań w celu dostosowania systemu pomocy społecznej do aktualnych i przyszłych potrzeb społecznych, z uwzględnieniem specyficznych potrzeb osób w podeszłym wieku. Szczególnie ważne jest rozwijanie takich rozwiązań jak centra usług opiekuńczych, wolontariat opiekuńczy, czy opieka ze strony grup sąsiedzkich⁸.

Aktywizacja społeczna seniorów

Seniorzy z Gminy Łowa swój czas wolny mogą spędzać uczestnicząc w zajęciach oferowanych przez Bibliotekę Kultury w Łowej. Od 2015 roku działa Uniwersytet Trzeciego Wieku (jako sekcja Biblioteki Kultury, a nie samodzielne instytucja, np. stowarzyszenie), oferujący swoim członkom i słuchaczom zajęcia, warsztaty, różnorodne aktywności, np.: zajęcia nauki języków obcych, gimnastyka, plastyka, literatura i informatyka.

Biblioteka Kultury prowadzi również (w ramach sekcji i klubów) Klub Seniora, który jest formą aktywizacji seniorów, a także przeciwdziałania ich izolacji, samotności.

Słabość systemu komunikacyjnego w gminie, w tym wykluczenie komunikacyjne części miejscowości znacznie ogranicza mieszkańcom wsi korzystanie z takich usług zlokalizowanych w Łowej.

Na terenie gminy działa również Koło Terenowe Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Łowej, które integruje seniorów, oferując im aktywności, edukację, itp.

Ankieta przeprowadzona wśród mieszkańców wskazała, że obszar polityki senioralnej jest obszarem ważnym i bardzo ważnym dla 49,99% badanych, zwraca uwagę, że ten obszar jest średnio ważnym dla 28,46%.

---

⁸ Źródło: GUS-BDL, dot. roku 2019

12. Turystyka i sport

Atrakcyjność turystyczna Gminy Łowa

Gmina Łowa geograficznie należy do Niziny Śląskiej, znajduje się wśród Borów Dolnośląskich, nad dopływami Bobru: Czarną Małą i Czarną Wielką. W okolicy leży oddalony o 15 km Żagań oraz 60 km Zielona Góra (ok. 60 km).

Atrakcyjność turystyczna Gminy Łowa jest związana zarówno z dziedzictwem kulturowym jak i walorami przyrodniczymi i krajoznawczymi. Wpływa na to przede wszystkim położenie na terenach bogatych w walory przyrodnicze, krajoznawcze i kulturowe/krajoznawcze. Gmina posiada różnorodną ofertę turystyczną, wiele atrakcji dla miłośników aktywnego wypoczynku, m.in. trasy piesze i rowerowe, konne, spływy kajakowe. Potencjał turystyczny tworzą ponadto liczne obiekty zabytkowe, które są w różnym stanie technicznym. Do dyspozycji turystów pozostaje słabo rozbudowana baza noclegowo-gastronomiczna, której zasób się zasadniczo nie zmienia.

W ankiecie mieszkańcy jako atut gminy wskazywali na jej położenie, m.in. w obszarze Borów Dolnośląskich, a także ze względu na dostępność komunikacyjną.

Informacja turystyczna należy do zadań Biblioteki Kultury, jedynej instytucji kultury na terenie gminy.

Gmina udostępniła dla mieszkańców i turystyki aplikację *Footsteps*. To aplikacja mobilna i platforma turystyczna służąca zwiedzaniu miast w spersonalizowany sposób.

W ramach aplikacji dostępne są na terenie gminy trasy turystyczne:

- Zwiedzanie Zespołu Pałacowo-Parkowego w Łowej
- Gmina Łowa na rowerze
- Wilczym tropem
- Historia i zabytki Łowej

Trasy są dostępne do pieszego lub rowerowego zwiedzania.

Trasy rowerowe na terenie gminy

- Rowerem wokół Łowej
- Szlak żółty – długość ok. 25 km
- Szlak czerwony – długość ok. 35 km
- Szlak niebieski – długość ok. 28 km
- Szlak zielony – długość ok. 41 km
- Szlak pomarańczowy (alternatywny).

Na terenie gminy brakuje odpowiedniej infrastruktury turystycznej i różnorodnej bazy gastronomiczno-noclegowej. Jej dostępność jest na niskim poziomie, a sama gmina nie stanowi raczej docelowej destynacji turystycznej.

Infrastruktura turystyczna

Stan infrastruktury turystycznej na terenie Gminy Iłowej nie jest najlepszy. Brakuje ścieżek rowerowych (na terenie gminy jest ok 950 m ścieżek rowerowych). Niewiele jest też obiektów noclegowych. Ich liczba nie zwiększa się⁹. Podobnie w przypadku oferty lokali gastronomicznych.

Tabela nr 29. Obiekty noclegowe

Jednostka terytorialna	obiekty ogółem					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
LUBUSKIE	283	288	299	290	300	302
Powiat żagański	7	6	7	6	6	7
Iłowa - miasto	1	1	1	1	1	1
Iłowa - obszar wiejski	2	1	1	1	1	1

Źródło: GUS- Bank Danych Lokalnych

Tabela nr 30. Miejsca noclegowe w obiektach turystycznych

	miejsca noclegowe ogółem					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Iłowa - miasto	35	35	35	35	35	35
Iłowa - obszar wiejski	85	10	10	10	10	10
RAZEM	120	45	45	45	45	45
Zmiana (%)	-	-62,50	bz	bz	bz	bz

Źródło: GUS- Bank Danych Lokalnych

Tabela nr 31. Miejsca noclegowe w hotelach, motelach, pensjonatach i innych obiektach hotelowych na 1000 mieszkańców¹⁰

	2014	2015	2016	2017	2018
Iłowa GMW	3,9	3	4	3,2	3,11

Źródło: systemanaliz.pl L - Monitor Rozwoju Lokalnego

Na terenie gminy w niewielkim zakresie rozpoczęły funkcjonowanie gospodarstwa agroturystyczne. Ich liczba (3) nie zmienia się w ostatnich latach. Łącznie dysponują 55 miejscami noclegowymi nie ujętymi w statystyce GUS.

Wykorzystanie turystycznych obiektów noclegowych

Porównując liczbę udzielonych noclegów na 1000 mieszkańców na ich liczba nieznacznie się zmieniała na przestrzeni lat 2014-2018, a najwięcej ich udzielono w roku 2017 (o 34,92 % więcej niż w roku 2014).

⁹ W ostatnim czasie powstały miejsca w gospodarstwach agroturystycznych w miejscowościach: Czyżówek oraz Borowe.

¹⁰ Dane dotyczą powiatu żagańskiego.

Tabela nr 32. Liczba udzielonych noclegów na 1000 mieszkańców w Gminie Łowa¹¹

	2014	2015	2016	2017	2018
Łowa GMW	398	435	530	537	505,81

Źródło: *systemanaliz.pl¹² - Monitor Rozwoju Lokalnego*

Baza noclegowa na terenie Gminy Łowa w zasadzie pozostaje bez zmian, na przestrzeni lat 2014-2019 nie zanotowano zmiany, zgodnie z zdanymi z GUS-BDL¹³.

Tabela nr 33. Dynamika liczby miejsc noclegowych całorocznych na terenie gmin ŻŻOF i regionu (rok poprzedni=100)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Łowa (GMW)	100,0	31,8	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: *GUS- Bank Danych Lokalnych*

Liczba turystów zagranicznych, którzy korzystali z noclegów na terenie Gminy Łowa, zwiększyła się nieznacznie w stosunku do roku 2014 (na terenie miejskim gminy najwięcej noclegów udzielono w roku 2016 i 2017). Jednak w porównaniu do powiatu czy regionu, liczba udzielonych noclegów zagranicznym turystom jest nieznacząca. Utrzymywanie się liczby noclegów na poziomie 2015r pokazuje, że ominęła gminę wyraźna tendencja wzrostowa widoczna w skali powiatu żagańskiego – wzrost o 65%. (W roku 2019 to zaledwie 6,44 % noclegów udzielonych w powiecie żagańskim i 0,18 % noclegów udzielonych w regionie).

Tabela nr 34. Turyści zagraniczni korzystający z noclegów na terenie Gminy Łowa (na tle regionu i powiatu żagańskiego)

Jednostka terytorialna	2014	2015	2016	2017	2018	2019
LUBUSKIE	168 840	153 841	154 096	171 966	177 639	190 339
Powiat żagański	4 970	4 537	7 046	7 924	6 817	7 509
Łowa - miasto	347	448	657	642	630	437
Łowa - obszar wiejski	2 893	188	0	0	0	0

Źródło: *GUS- Bank Danych Lokalnych*

¹¹ Dane dotyczą powiatu żagańskiego.

¹² Dane dotyczą powiatu żagańskiego.

¹³ W ostatnim czasie powstały miejsca w gospodarstwach agroturystycznych w miejscowościach: Czyżówek oraz Borowe.

Tabela nr 35. Noclegi udzielone turystom zagranicznym na terenie Gminy Łłowa (na tle regionu i powiatu łagańskiego)

Jednostka terytorialna	2014	2015	2016	2017	2018	2019
LUBUSKIE	249 056	270 801	300 484	331 764	327 190	322 623
Powiat łagański	6 115	5 257	8 646	9 236	7 497	8 972
Łłowa - miasto	551	650	878	979	904	578
Łłowa - obszar wiejski	3 188	288	0	0	0	0

Źródło: GUS- Bank Danych Lokalnych

Powyższe dane pokazują, że turystyka nie ma znaczenia dla gospodarki gminy. Niewielka liczba miejsc noclegowych na terenach wiejskich oraz niewielka liczba udzielanych noclegów w mieście wskazuje na głęboką zapaść tego sektora.

Sport i rekreacja

Na terenie Gminy Łłowa infrastruktura sportowa dla mieszkańców i turystów to:

- Hala sportowa „Piastr” w Łłowej
- Zespół boisk „Orlik” w Łłowej
- Boisko piłkarskie w Koninie łagańskim
- Boisko piłkarskie w Czernej
- Boisko piłkarskie w Szczepanowie
- Boisko piłkarskie w Jankowej łagańskiej
- Boisko wiejskie w Klikowie

Infrastruktura sportowa jest dobrze rozwinięta przede wszystkim na terenie miasta Łłowa, na terenie wiejskim, obiekty sportowe są w 5 miejscowościach (na 10sołectw). W Koninie łagańskim oraz w Czernej działają również kluby sportowe.

Kluby sportowe funkcjonujące w gminie to:

- Klub Piłkarski „Piastr” Łłowa
- Towarzystwo Turystyczno-Sportowe „Orzeł” w Koninie łagańskim
- Stowarzyszenie LZS „Płomień” w Czernej
- Uczniowski Klub Sportowy „Orliki” w Łłowej.

Tabela nr 36. Kluby i ćwiczący na terenie Gminy Łłowa

Nazwa	Kluby (szt.)			Członkowie (osoby)		
	2014	2016	2018	2014	2016	2018

Iłowa	2	2	2	82	150	150
Iłowa - miasto	2	2	1	82	150	120
Iłowa - obszar wiejski	0	0	1	0	0	30

Źródło: GUS- Bank Danych Lokalnych

Tabela nr 37. Wydatki z budżetu gminy na kulturę fizyczną (zł)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Iłowa	24 030	24 553	27 157	29 559	37 451	41 679
(GMW)	201,85	775,93	126,50	732,46	214,68	677,40
Zmiana (%)	-	2,18%	10,60%	8,85%	26,70%	11,29%

Źródło: GUS- Bank Danych Lokalnych

Gmina udostępniła mieszkańcom również otwartą strefę aktywności wraz z siłownią zewnętrzną, która znajduje się przy ul. Piaskowej (na terenie Stadionu Miejskiego).

Siłownie zewnętrzne dostępne na terenie gminy:

- ul. Ogrodowa (Park Dworski) w Iłowej
- w Sołectwach:
  - ✓ Borowe
  - ✓ Czerna
  - ✓ Konin Żagański
  - ✓ Szczepanów
  - ✓ Wilkowisko.

Gmina Iłowa ponad 98% środków przeznaczonych na realizację zadań publicznych przeznacza na projekty związane ze sportem i rekreacją, z czego 40% na utrzymania obiektów sportowych. Informacja na ten temat została zawarta w Rozdziale dot. aktywności społecznej mieszkańców.

13. Dziedzictwo kulturowe i kultura oraz zasoby przyrodnicze

Zabytki w Gminie Iłowa¹⁴

Dziedzictwo kulturowe stanowi obszar ważny i bardzo ważny dla 65,37% mieszkańców.

Stan obiektów zabytkowych na terenie gminy jest różny, w zależności od nakładów i prac, które udało się wykonać i dostępności środków, głównie zewnętrznych. Istotnym zasobem jest także dziedzictwo przyrodnicze, które stanowi istotny walor.

Gmina posiada w swojej ofercie obiekty zabytkowe o różnym znaczeniu (lokalnym, regionalnym, krajowym, międzynarodowym). Najcenniejszym zasobem w ramach dziedzictwa kulturowego jest Zespół Pałacowo-Parkowy w Iłowej.

Tabel nr 38. Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa lubuskiego

Miejscowość	Obiekt (datowanie)	Numer rejestru	Data rejestru
1	2	3	4
Iłowa	Kościół ewangelicki, obecnie fil. p.w. Chrystusa Króla (1729)	L-396/A	10.06.1963
	Pałac wraz z kompleksem zabudowań folwarcznych i murem folwarcznym (XVII – XX wiek)	112, 572	16.07.1958 10.06.1963
	Park dworski (XVII – XX wiek)	3227	30.12.1986
	Brama przejazdowa „Mostek Miłości” na terenie parku przy ul. Ogrodowej (1905)	L-290/A	30.06.2008
	Aleja grabowa (około 40 sztuk)	2157	01.06.1974
	Zespół willowo – ogrodowy, ul. Kolejowa 15 (pocz. XX w.): - willa; - pawilon gospodarczy; - ogród; - brama wjazdowa z furtą	L-70/A	16.04.2003
	Kamienica (dawna plebania), Plac Wolności 10 (XVII wiek)	1154	15.04.1964
	Dom (dawna karczma), ul. Żagańska 21 (XVIII wiek)	1151	15.04.1964
	Kamienica, Plac Wolności 3 (1752)	1152	15.04.1964
	Kamienica, Plac Wolności 5 (połowa XVIII wieku)	1153	15.04.1964
	Młyn wodny, ul. Młyńska 5 (połowa XVIII wieku)	L-700/A	08.04.1992
	Teren związany z młynem wodnym (urządzenia hydrotechniczne: zbiornik wodny, 2 jazy), ul. Młyńska 5	L-700/A	18.06.2003

¹⁴ Źródło: oficjalny portal miasta: ilowa.pl; Raport o stanie gminy za rok 2019.

	Dźwig okrężny w budynku administracyjnym dawnych Zakładów Tkanin Technologicznych „Eskord”, ul. Borowska	L-608/A	17.09.2013
Borowe	Pałac (XVI, XVII, XIX wiek), obecnie ruina	318	05.06.1961
Czerna	Pałac i park (XIX wiek, 1905)	3103	27.09.1978
Jankowa Żagańska	Zespół stacji kolejowej: - dawny budynek dworca (1850 – 1860); - dawny budynek poczty (1878); - wieża ciśnień (1920)	L – 582/A	28.05.2013
	wodociągowa wieża ciśnień na terenie dawnej cegielni	L – 514/A	25.07.2012
Konin Żagański	Kościół fil. p.w. św. Bartłomieja (XVI, XVII wiek)	115	16.07.1958

Źródło: Urząd Miejski w Łłowej

Obiekty, zespoły i założenia wpisane do rejestru zabytków objęte są rygorami ochrony konserwatorskiej, wynikającymi z przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Wszelkie działania podejmowane przy zabytkach wymagają pisemnego pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Stan większości zabytków na terenie Gminy Łłowa wymaga nakładów finansowych na prace remontowo-konserwatorskie. Gmina Łłowa w 2013 roku zakończyła zadanie polegające na rewitalizacji parku dworskiego w Łłowej, na które to zadanie pozyskała środki zewnętrzne.

Do najcenniejszych zabytków i zasobów gminy należą:

- **Park Dworski**- jest miejscem rekreacji i wypoczynku. W jego starszej części znajdują się ogrody angielski i francuski, a także pierwszy **japoński ogród w Europie**- z herbaciarnią, kamiennymi latarniami, mostkami – pierwszy japoński ogród w Europie. Został założony na początku XX w. z inicjatywy hrabiego Fryderyka von Hochberga Fürstensteina, właściciela pałacu oraz parku w latach 1902-1921. Układ ścieżek, kanałów, sztuczne jezioro i wyspy zachowane są do dziś. W Łłowej wyhodowano jedno z pierwszych dali w Europie. Do rozwoju lokalnego ogrodnictwa w XVII stuleciu przyczynił się hrabia Fryderyk von Promnitz. Za jego panowania miasto zyskało prawa miejskie. Oryginalny herb z wizerunkiem psa ukształtował się na przełomie XVIII i XIX w. Ogromny wkład w przemysłowy rozwój ogrodnictwa wniosła rodzina Winklerów. Hodowane przez nią dalie i storczyki były ozdobą m.in. niemieckich statków pasażerskich przed II wojną światową. Do sławy miasta przyczyniło się kilka wystaw dali organizowanych w latach 30. XX w. Ekspozycję w 1938 r. zwiedziło ponad 35 tys. osób, a w 1939 r. zaprezentowano tu 1000 odmian dali oraz osiągnięcia lokalnego sadownictwa, m.in. winogrona, brzoskwinie. Idea organizacji wystaw kwiatów powróciła w XXI w. Co roku w maju odbywa się Święto Parku Dworskiego, na którym prezentowane są ciekawe odmiany kwiatów hodowanych w najbliższej okolicy.
- **Pałac w Łłowej**- zbudowany w epoce renesansu i baroku. Na przełomie XIX i XX w. budynek został wzbogacony m.in. o wieżę i tarasy. Hrabia Fryderyk von Hochberg Fürstenstein zainspirowany sztuką japońską wprowadził do architektury i wystroju pałacu elementy sztuki orientalnej. Hrabia von Hochberg Fürstenstein był także wielkim miłośnikiem psów – wybudował dla nich tor wyścigowy i cmentarz z epitafiami. Mimo częściowego zniszczenia i rozgrabienia w czasie II wojny

światowej, w pałacu zachowały się m.in. piękne sztukaterie oraz drewniane schody z balustradą. Obecnie jest siedzibą Zespół Szkół Ponadpodstawowych.

- **Biblioteka Kultury -Multimedialna biblioteka- z cyfrowym archiwum historii gminy** - Biblioteka mieści się w samym centrum miasta, w oficynie pałacowej. Wyjątkową atrakcją dostępną dla gości jest prezentacja multimedialna, tzw. mapping 3D, prezentowany na trójwymiarowej makiecie łowickiego pałacu. Budynek Biblioteki Kultury również stawi zasób zabytków gminy.
- **Organy w kościele pw. Chrystusa Króla** to perła budownictwa organowego w regionie. Pierwszy instrument, zamówiony do wybudowanej w 1725 r. świątyni, pochodził z pracowni żarskiego organomistrza Georga Adama Caspariego. W latach trzydziestych XX w. firma „E. Kempper & Sohn” zbudowała w kościele nowe, 28-głosowe organy. Od 1998 r. w Łowej odbywa się Festiwal Muzyki Organowej i Kameralnej.

Na terenie gminy (poza Łową) do najważniejszych zabytków i zasobów należą:

- **Borowe- pozostałości dworu** zbudowanego na przełomie XVI i XVII w. należącego w tym czasie do rodziny Promnitz; W pobliżu znajduje się park z zachowanymi okazami kasztanowców, buków i klonów.
- **Czerna- ruiny pałacu** wybudowanego na przełomie XIX i XX w. przez Fryderyka Glöcknera, właściciela miejscowej huty żelaza i odlewni, uruchomionej w XV w. (zakład został rozebrany po II wojnie światowej).
- **Jankowa Żagańska-** najstarszy w województwie lubuskim **węzeł kolejowy** (zabytek techniki), utworzony w 1846 r., przy linii Jankowa Żagańska – Żagań – Głogów oraz historycznej trasie Berlin – Żary – Węglińiec – Legnica – Wrocław; inny zabytek techniki -wieża ciśnień zbudowana w stylu ekspresjonistycznym w 1922 r. To jedyna w Polsce budowla zaprojektowana przez Otto Bartninga, współtwórcę Bauhausu i współpracownika Waltera Gropiusa; **wieża ciśnień w Jankowej Żagańskiej** uznawana jest za jedną z najważniejszych prac tego architekta.
- **Konin Żagański- zabytkowy kościół pw. św. Bartłomieja** wraz z pomnikiem nagrobnym właścicieli wsi – Christopha i Heleny von Schöllendorf (ok. 1600 r.) oraz renesansową płytą nagrobną Heinricha von Schöllendorfa; walorem świątyni jest także dzwon z 1586 r., ozdobiony renesansowym ornamentem oraz wizerunkiem Matki Boskiej; najcenniejszym zabytkiem jest zdekompletowany późnogotycki tryptyk; w pobliżu świątyni znajduje się zabytkowa kaplica z późnorenesansowym portalem z 1624 r.

Tabela nr 39. Wydatki z budżetu gminy w Dziale 921-kultura i ochrona dziedzictwa narodowego

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Łowa (GMW)	901 267,57	836 056,06	871 947,82	943 169,49	2 956 602,59	1 344 413,68
Zmiana (%)	-	-7,24%	4,29%	8,17%	213,48%	-54,53%

Źródło: GUS- Bank Danych Lokalnych

Największe wydatki w badanym okresie dotyczą roku 2018, co związane jest z inwestycją dot. infrastruktury biblioteki. W roku 2019 wydatki były już o ponad połowę niższe, ale większe niż w poprzednich latach.

Zasoby i walory przyrodnicze na terenie Gminy Łłowa

Gmina Łłowa leży na terenie Borów Dolnośląskich. To największy w Polsce las o powierzchni ok. 1650 km². Różnorodne formy terenowe, jak śródleśne stawy, torfowiska, bagna czy wydmy śródleśne sprawiają, że jest to nie tylko jeden z najpiękniejszych lasów w Polsce. Można tu trafić na rośliny chronione, np. wawrzynek wilcze łyko, pióropusznik strusi, widłak cyprysowaty, rosiczka długolistna, ponikło wielotodygowe czy storczyk Fuchsa. Na południe od Łłowej, w okolicach Węglińca znajdują się ostatnie w Polsce niżowe stanowiska sosny błotnej, która jest reliktem z okresu polodowcowego. Bory Dolnośląskie to świetne miejsce do uprawiania turystyki aktywnej – jazdy konnej, wycieczek rowerowych, pieszych, pływów kajakowych. Przez Gminę Łłowa biegnie np. szlak konny na trasie Bogumiłów– Kliczków, biegnący w sąsiedztwie wsi Borowe. Można też uczestniczyć w spływach kajakowych po Czernej Małej, płynącej przez Łłowę.

Bory Dolnośląskie są atrakcyjne również ze względu na występującą w nim faunę i florę. W miejscach trudno dostępnych mieszka ok. 30 wilków. Bory są najważniejszą w południowo-zachodniej części Polski ostoją bielika, cietrzewia i głuszca. Występują tu także inne rzadkie gatunki ptaków, m.in. puchacz, bocian czarny, trzmielojad, błotniak stawowy i dudek. Śródleśne mokradła są z kolei ostoją żurawia, czapli siwej, bekasa, zimorodka czy brzęczki. Miłośnicy płazów i gadów mogą natrafić na traszki, salamandrę plamistą, gniewosza plamistego czy żmiję zygzakowatą. W rzekach i potokach przepływających przez Bory Dolnośląskie oraz śródleśnych stawach żyje wiele gatunków ryb.

Dostęp do terenów leśnych w gminie również wpływa na jej atrakcyjność przyrodniczą i turystyczną, szczególnie jest to istotne dla osób ceniących sobie kontakt z naturą, aktywne spędzanie wolnego czasu na łonie przyrody. Gmina Łłowa charakteryzuje się dużą lesistością (66,8% powierzchni gminy).

Tabela nr 40. Lesistość gminy (%)

	2014	2015	2016	2017	2018
Łłowa	66,8	66,8	66,8	66,8	66,8
GMW					

Źródło: *systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego*

Tabela nr 41. Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni gminy (%)

	2014	2015	2016	2017	2018
Łłowa	51,3	51,3	51,3	51,3	51,32
GMW					

Źródło: *systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego*

Tabela nr 42. Udział powierzchni parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni gminy (%)

	2014	2015	2016	2017	2018
Iłowa GMW	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1

Źródło: *systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego*

Na obszarze Gminy Iłowa znajduje się kilka cennych pomników przyrody, które również stanowią zasób przyrodniczy gminy i mają wpływ na jej atrakcyjność turystyczną. Jest ich 20 i znajdują się na terenie miejscowości: Czerna, Borowe, Szczepanów, Żaganiec, Czyżówek.

Pomniki przyrody:

- Borowe: dęby szypułkowe, robinia akacjowa, za kowalem, Olsza przy łące, Grab z jamą, Dąb w Borowym, Dąb guzowaty, Dąb elegancik, 2 buki)
- Żaganiec: Dąb Henryk, Dąb Paweł, Dąb Sylwester
- Czerna: Lipa Wanda, Dąb Jerzy, Cisy nad Czerną, Buk Boruta
- Czyżówek: Dąb Marcin
- Szczepanów: Dęby Szczepanowskie

W sierpniu 2020 r. Iłowa przystąpiła do Klastra Turystyki Historycznej jako członek wspierający (na mocy Uchwały Rady Miasta nr 163/8/XXII/20). Stowarzyszenie Klaster Turystyki Turystycznej jest przedsięwzięciem transgranicznym, promującym lubuskie pałace, zamki i dwory, fortyfikacje lubuskie czy lubuski szlak wina i miodu. Celem Klastra Turystyki Historycznej jest wspieranie działań zmierzających do stworzenia sieci podmiotów funkcjonujących na pograniczu polsko-niemieckim w szeroko rozumianej branży turystyczno-historycznej oraz promocja potencjału turystycznego i dziedzictwa historycznego regionu. Udział Gminy Iłowa w tym przedsięwzięciu może wpłynąć pozytywnie na przyszłe promowanie własnych produktów i sieciowanie ich wspólnie z innymi gminami oraz instytucjami.

[Atrakcyjność turystyczna Gminy Iłowa w Lubuskiej Strategii Rozwoju Turystyki do 2020.](#)

Lubuska Strategia Rozwoju Turystyki do 2020 (LSRT) w części diagnostycznej wskazuje na produkty turystyczne w kilku kategoriach (wydarzenie, szlak, obiekt) wraz z oceną stopnia jego wdrożenia oraz oceną potencjału generowania ruchu turystycznego. Diagnoza dla LSRT do 2020 r. powstała 7 lat temu, ale można w niej znaleźć odniesienia do potencjału turystycznego gmin wchodzących w skład ŻŻOF. W trakcie obowiązywania tej strategii, gminy poczyniły wiele inwestycji na rzecz wzmocnienia swojego, ale nie wspólnego, potencjału turystycznego, przede wszystkim finansowanych ze środków UE. Nie wpłynęło to jednak na znaczące powiększenie się bazy noclegowo-gastronomicznej czy powstanie nowych produktów turystycznych.

Wyróżnione produkty Gminy Iłowa:

- Święto Kwitnących Azalii w Iłowej
- Letni Festiwal Muzyki Organowej i Kameralnej w Iłowej

- Szlak Parków i Ogrodów po obu stronach Nysy (m.in. Iłowa)
- Szlak mitów i legend Borów Dolnośląskich (m.in. Konin Żagański)
- Lubuski Szlak Organowy (Iłowa)
- Park Dworski w Iłowej

Produkty wymienione w LSRT potencjalnie generują ruch turystyczny krajowy oraz międzynarodowy (głównie jednak sezonowy, np. Lubuski Szlak Organowy). W większości jednak mają one znaczenie głównie lokalne i regionalne. Brak bazy noclegowej i usług niezbędnych do obsługi ruchu turystycznego ogranicza potencjał tych przedsięwzięć.

Rewitalizacja obszarów zdegradowanych na obszarach Gminy Iłowa

Rewitalizacja w Gminie Iłowa jest realizowana na podstawie programu rewitalizacji (określonego na lata 2016-2022), który wyznacza przestrzennie obszary problemowe, zdegradowane, wymagające interwencji, zarówno w zakresie poprawy infrastruktury jak i w zakresie społecznym. Program jest dla gminy podstawą do podejmowania działań rewitalizacyjnych, często powiązanych z restauracją obiektów zabytkowych. W 2019r. Gmina Iłowa realizuje program rewitalizacji głównie poprzez realizację zadań inwestycyjnych np.: rozbudowa szkoły podstawowej, przebudowa biblioteki miejskiej i wraz z utworzeniem sali multimedialnej. Szczególnie ta ostatnia inwestycja wpływa na budowanie potencjału turystycznego gminy i może zostać wykorzystana do budowania i wzmacniania oferty turystycznej i kulturalnej w gminie.

Niemniej jednak potrzeby w zakresie inwestowania na obszarach zdegradowanych i objętych rewitalizacją są o wiele większe i wymagają większych nakładów finansowych.

Dostęp do kultury na obszarze Gminy Iłowa

Instytucje kultury na terenie Gminy Iłowa

Na terenie Gminy Iłowa funkcjonuje jedna instytucja kultury, Biblioteka Kultury, która w roku 2020 powstała z połączenia Centrum Kultury i Biblioteki Publicznej¹⁵. W ramach swoich zadań posiada również prowadzenie punktu informacji turystycznej.

Zasoby Biblioteki Kultury to wykwalifikowana kadra, 2 budynki: budynek biblioteki i budynek ośrodka kultury wyposażone w sprzęt multimedialny, nagłośnienie, oświetlenie, instrumenty muzyczne, naczynia, dekoracje i pomoce dydaktyczne. Na obszarze wiejskim gminy, na terenie 110 sołectw jest 8 wyposażonych świetlic wiejskich, które stanowią infrastrukturę zarówno kulturalną, rekreacyjną, integracyjną w zależności od uroczystości lokalnych, rodzinnych i zajęć artystycznych z dziećmi i młodzieżą.

Skala oddziaływania: terenem działalności Biblioteki Kultury jest Gmina Iłowa. Organizowane są działania obejmujące powiaty żagański i żarski oraz obszar transgraniczny.

¹⁵ Uchwała Rady Miejskiej nr 129/8/XVII/20 z dnia 19.02.2020 r.

Tabela nr 43. Biblioteki i instytucje kultury w gminach na terenie Gminy Iłowa

Uczestnicy imprez (ogółem)					
Iłowa	12 735	8 793	8 793	8 793	7 436
Zmiana (%)	-	-0,56%	-16,07%	21,21%	18,66%
Uczestnicy imprez na 1000 mieszkańców					
	2015	2016	2017	2018	2019
Iłowa GMW	1 822,9	1 259,4	1 265,5	1 276,2	1 080,7
Zmiana (%)	-	5,8	-18,8%	22,7%	20,3%
Iłowa - miasto	4 094,6	3 209,4	2 211,0	2 218,8	2 242,0
Zmiana (%)	-	-21,62%	-31,11%	0,35%	1,05%
Uczestnicy imprez					
Iłowa - GMW	16 403	12 735	8 793	8 793	8 793
Iłowa - miasto	16 403	12 735	8 793	8 793	8 793
Biblioteki (i ich filie)					
	2015	2016	2017	2018	2019
Iłowa (GMW)	1	1	1	1	1
Instytucje kultury					
	2015	2016	2017	2018	2019
Iłowa (GMW)	1	1	1	1	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS-Bank Danych Lokalnych

Z danych Biblioteki Kultury wynika, że w ostatnich 3 latach Liczba uczestników imprez i wydarzeń w ciągu ostatnich 3 lat rosła: 2017 (dane GCKiS) – 11 639 osób; 2018 (dane GCKiS) – 14 481 osób; 2019 (dane GCKiS) – 6272 osoby, (dane CK) – 10 359 osób (razem: 16 631 osób).

Biblioteka Kultury ocenia wystarczalność swoich zasobów jako dobrą i wystarczającą. Na potrzeby zespołów muzycznych i teatralnych modernizacji i doposażenia wymaga scena w Sali koncertowej.

Tabela nr 44. Biblioteka publiczna i jej filie w Gminie Iłowa

Nazwa	ludność na 1 placówkę biblioteczną (łącznie z punktami bibliotecznymi ujętymi zgodnie z siedzibą jednostki macierzystej)					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Iłowa (GMW)	7 009	6 990	6 964	6 931	6 882	6 842
Iłowa - miasto	3 996	3 978	3 964	3 947	3 912	3 874
Iłowa - obszar wiejski	0	0	0	0	0	0

Źródło: GUS-Bank Danych Lokalnych

Tabela nr 45. Księgozbiór bibliotek na 1000 mieszkańców (woluminy)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Iłowa (GMW)	2 226,0	2 318,3	1 121,3	1 191,9	1 325,5	1 502,8
Iłowa - miasto	3 904,4	4 073,7	1 970,0	2 093,0	2 331,8	2 654,1
Iłowa -obszar wiejski	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Źródło: GUS-Bank Danych Lokalnych

Tabela nr 46. Czytelnicy biblioteki w Iłowej oraz wypożyczenia księgozbioru

	czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności						wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Iłowa (GWM)	116	120	107	92	91	107	31,0	28,3	23,6	29,6	26,0	25,1
Iłowa-miasto	0	0	0	0	0	0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Źródło: GUS-Bank Danych Lokalnych

Tabela nr 47. Liczba osób przypadających na placówkę kulturalną

	liczba osób na placówkę (centrum kultury, dom kultury, ośrodek kultury, klub, świetlicę)					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Iłowa (GMW)	7 009,00	6 990,00	6 964,00	6 931,00	6 882,00	6 842,00
Iłowa - miasto	3 996,00	3 978,00	3 964,00	3 947,00	3 912,00	3 874,00
Iłowa - obszar wiejski	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Źródło: GUS-Bank Danych Lokalnych

W obszarze kultury gmina działa wyłącznie poprzez swoje struktury instytucjonalne. Sektor NGOS jest całkowicie nieaktywny.

14. Aktywność społeczna mieszkańców

Na terenie Gminy Łłowa jest realizowana inicjatywa lokalna oraz fundusz sołecki (na wiejskim obszarze gminy, który to jest postrzegany i traktowany również jako narzędzie partycypacji społecznej). Środki przeznaczone na inicjatywę lokalną nie są wysokie, w porównaniu do funduszu sołeckiego, ale mogą go uzupełniać poprzez podejmowane inicjatywy przez mieszkańców. Inicjatywa lokalna dotyczyła głównie wydarzeń okolicznościowych, integracyjnych, festynów rodzinnych i zabaw okolicznościowych, zawodów wędkarskich czy wycieczek edukacyjnych. Korzystały z niej organizacje pozarządowe jak i grupy nieformalne mieszkańców.

Inicjatywa lokalna jest realizowana na podstawie Uchwały Nr 114/6/XI/11 Rady Miejskiej w Łłowej z dnia 29 grudnia 2011 r. w sprawie określenia trybu i szczegółowych kryteriów oceny wniosków o realizację zadania publicznego w ramach inicjatywy lokalnej.

Aktywność obywatelska mierzona w formie frekwencji wyborczej, wskazuje że w Gminie Łłowa w roku 2018, w wyborach wójtów, burmistrzów i prezydentów (1 tura, mierzone w%) wyniosła 40,58%. Natomiast w grupie porównawczej wynik ten wyniósł 53,21%¹⁶. Dla porównania, frekwencja w powiecie żagańskim wyniosła 49,89%¹⁷.

Tabela nr 48. Inicjatywa lokalna w Gminie Łłowa- wydatki z budżetu gminy (w zł)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Łłowa (GMW)	8 743,18	9 818,13	10 347,21	13 569,56	13 466,87	14 494,32

Źródło: Urząd Miejski w Łłowej

Tabela nr 49. Fundusz sołecki w Gminie Łłowa- wydatki z budżetu gminy (w zł)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Łłowa (GMW)	127 619,89	128 992,04	135 407,00	127 019,38	167 789,91	170 563,62

Źródło: Urząd Miejski w Łłowej

System analiz (Monitor Rozwoju Lokalnego) wskazuje również, że w ostatnich latach spadła wartość wskaźnika: nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców. W roku 2018 wartość ta wyniosła 0, a rok wcześniej 0,5. Liczba organizacji pozarządowych (społecznych) przypadająca na 1000 mieszkańców jest niższa od średniej w grupie porównawczej i w zasadzie pozostaje na niezmiennym poziomie. W Gminie Łłowa w zasadzie nie powstają nowe organizacje społeczne, ten sektor pozostaje uśpiony i bazuje na organizacjach działających na tym terenie od lat.

¹⁶ Średnia dla grupy porównawczej B- na podstawie systemanaliz.pl

¹⁷ Źródło: pkw.gov.pl

Tabela nr 50. Organizacje społeczne na 1000 mieszkańców

	2014	2015	2016	2017	2018
Iłowa (GMW)	2,4	2,6	2,6	2,5	2,18
Grupa porównawcza B (średnia wartość)	2,94	3,11	3,28	3,44	3,36

Źródło: systemanaliz.pl - Monitor Rozwoju Lokalnego

Tabela nr 51. Nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców

	2014	2015	2016	2017	2018
Iłowa (GMW)	0,9	1,4	1,4	0,5	0
Grupa porównawcza B (średnia wartość)	1,21	1,3	1,53	1,75	1,68

Źródło: systemanaliz.pl Źródło: systemanaliz.pl- Monitor Rozwoju Lokalnego

- Monitor Rozwoju Lokalnego

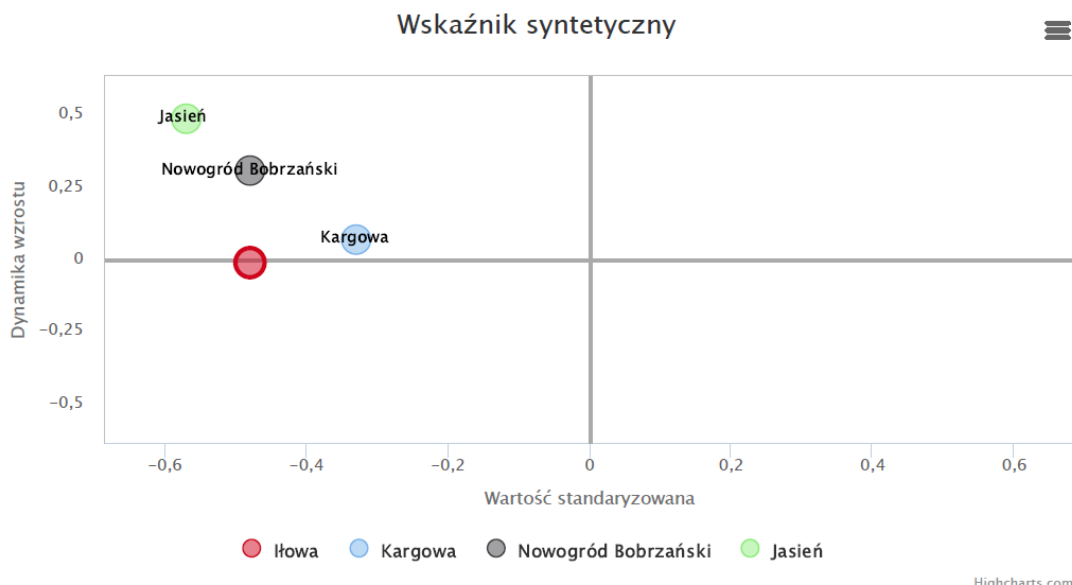
Wskaźnik ten systematycznie malał na przestrzeni lat, wskazując na niską aktywność społeczną.

Tabela nr 52. Udział wydatków na dotacje do organizacji pożytku publicznego w wydatkach bieżących (zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca)

	2014	2015	2016	2017	2018
Iłowa (GMW)	0,85	0,85	0,83	0,86	0,87
Grupa porównawcza B (średnia wartość)	0,8	0,84	0,83	0,78	0,73

Źródło: systemanaliz.pl - Monitor Rozwoju Lokalnego

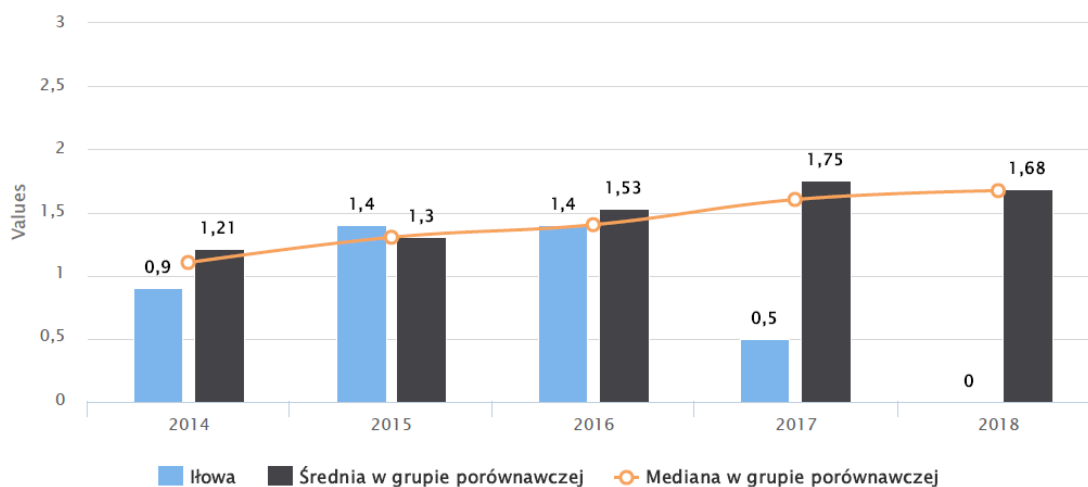
Wykres nr 35

Wskaźnik syntetyczny dla całego obszaru kapitał społeczny, integracja społeczna i tożsamość lokalna w porównaniu do grupy odniesienia B pokazuje, że jest to słaba strona gminy i jej pozycja konkurencyjna wobec innych gmin jest niska. Zwraca uwagę ujemna dynamika wskaźnika, co pokazuje, że w tej sferze w gminie jest regres. Potwierdzają to również wcześniej przywołane dane.

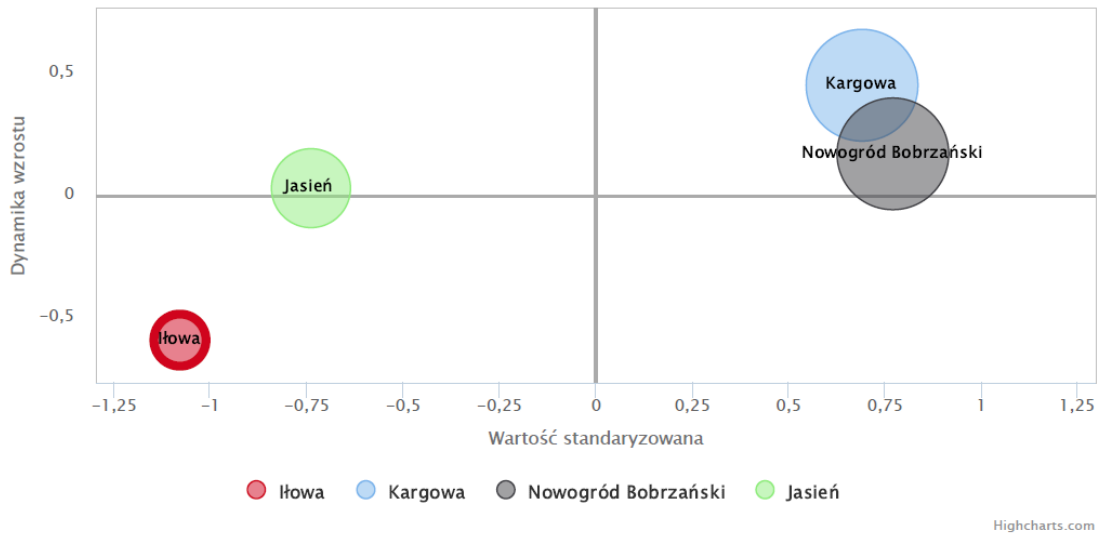
Słabości w tym obszarze skupiają się w części dotyczącej aktywności mieszkańców, liczby i jakości działania organizacji pozarządowych.

2.2 Nowo-zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców

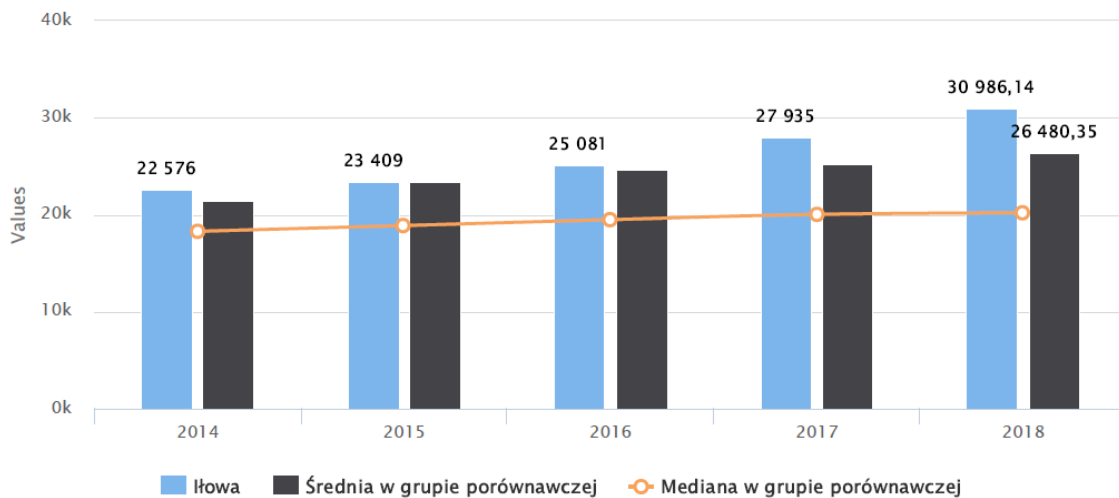

1.2 Organizacje społeczne na 1000 mieszkańców

Wykres nr 36

2.4 Kwota wydatków na dotacje do organizacji pożytku publicznego przypadająca na 1000 mieszkańców

Źródło: systemanaliz.pl

W porównaniu z innymi gminami, relatywnie słaby sektor NGO otrzymuje większe dotacje i stanowią one większą część budżetu gminy niż w grupie odniesienia.

Rodzi się zatem pytanie o efektywność wydatkowania pieniędzy.

Aktywność obywatelska oraz uczestnictwo w sporcie i kulturze są słabą stroną gminy. Wszystkie wskaźniki, z wyłączeniem jednego, wskazują na niski poziom aktywności mieszkańców. Niski poziom uczestnictwa w kulturze i imprezach sportowych, mała liczba NGO, brak zaangażowania NGO w działania z zakresu pomocy społecznej i kultury. Jedynie wysokość dotacji do organizacji pożytku

publicznego jest znacząco wyższa niż w innych gminach. Dotyczy on prawie wyłącznie sportu a 40% alokacji jest przeznaczona na koszty utrzymanie infrastruktury.

Cały obszar społeczny wydaje się być tą sferą życia gminy, w której są widoczne problemy i należy go bardziej szczegółowo przeanalizować z tej perspektywy.

Poziom i jakość zaspokojenie potrzeb w zakresie edukacji, opieki nad dzieckiem, polityka senioralna, aktywność NGO we wszystkich obszarach, wysokość i celowość przyznawania dotacji to obszary problemowe.

Na terenie Gminy Łłowa działają następujące organizacje pozarządowe:

- Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Bory Dolnośląskie,
- Fundacja „Bory Dolnośląskie”,
- Ogólnopolskie Stowarzyszenie Producentów Świec i Zniczy,
- Stowarzyszenie Miłosierdzia Św. Wincentego a Paulo w Łłowej,
- Towarzystwo Turystyczno-Sportowe „Orzeł” Konin Żagański,
- Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Piękni Życiem”,
- Klub Piłkarski „Piaś”,
- Stowarzyszenie Oświatowe „Mała Szkoła”,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Borowym
- Ochotnicza Straż Pożarna w Koninie Żagańskim,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Łłowej,
- Stowarzyszenie Ludowy Zespół Sportowy „Płomień” Czerna,
- Klub Sportowy „Akademia Sportu” Łłowa

Na terenie gminy działają również dwa Koła Gospodyń Wiejskich, w Koninie Żagańskim. Od 2018 roku, KGW na terenie całej Polski przeżywają swój renesans, m.in. dzięki wsparciu finansowemu z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, a także innych instytucji/agencji rządowych i samorządowych. Na terenie Gminy Łłowa w 2018 powstało jedno KGW (KGW „Iskierki”), które zostało wpisane do oficjalnego rejestru ARiMR¹⁸.

Od kilkudziesięciu lat na terenie gminy jest obecne i działa aktywnie koło terenowe Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów.

Tabela nr 53. Środki przyznane na działalność organizacji pożytku publicznego w latach 2014-2019

Rok	Działalność na rzecz osób niepełnosprawnych	Działalność sportowa	Utrzymanie obiektów
2014	0,00	154 969,28	117 543,72
2015	0,00	175 700,00	109 852,64
2016	0,00	188700,00	118 425,08
2017	5 000,00	186 800,00	121700,00
2018	6 000,00	205 193,00	121 730,00
2019	7 000,00	220 700,00	135000,00

Źródło: Urząd Miejski w Łłowej

¹⁸ W 2021 r. powstało w Czernej KGW „Płomyczki” (posiada wpis do rejestru KGW prowadzone przez ARiMR).

Analiza dostępnych danych wskazuje, że środki w 98,5% przeznaczone są na sport, z tego ok. 40% na utrzymanie obiektów sportowych. Środki przeznaczone na pozostałe obszary, w tym przypadku jest to obszar działalności na rzecz osób z niepełnosprawnościami w roku 2019 stanowiły 1,9%, w roku 2018- 1,8 %, a w roku 2017- 1,5% ogólnej liczby przekazanej kwoty na realizację zadań publicznych dla organizacji pozarządowych.

Wykres nr 37

Źródło: systemanaliz.pl - Monitor Rozwoju Lokalnego

Wydatki Gminy Łowa na dotacje dla organizacji pozarządowych, w porównaniu gmin z grupy porównawczej, są znacznie wyższe. Jednak nie przedkłada się to na wzrost aktywności społecznej, powstawanie nowych organizacji i włączanie się w ich w działanie na rzecz gminy.

Aktywność społeczna- działanie nieobligatoryjnych ciał doradczo-opiniujących w Gminie Łowa:

- Miejska Rada Seniorów
- Młodzieżowa Rada Gminy

Młodzieżowa Rada Gminy została powołana na mocy uchwały Rady Miejskiej nr 303/7/XLI/17 z dnia 08.08.2017 r. Działa kadencyjnie na podstawie przyjętego statutu, pod koordynacją i opieką koordynatora wyznaczonego przez Burmistrza Gminy Łowa. Gmina w ten sposób realizuje program edukacji samorządowej.

Młodzieżowa Rada Gminy upowszechnia ideę samorządową wśród młodzieży, inicjuje działania dotyczące życia młodego pokolenia w Gminie Łowa i przedstawia jej oczekiwania i wnioski do Rady Miejskiej oraz Burmistrza Łowej. Rada jest ciałem doradczym i reprezentacją młodzieży w lokalnym samorządzie. Działania Rady nie są widoczne w życiu gminy.

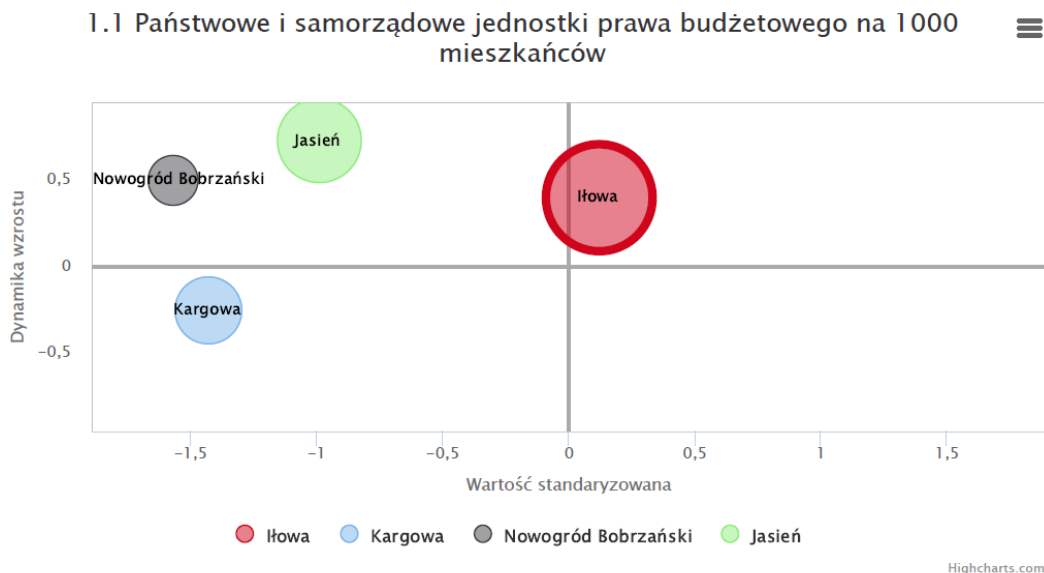
Miejska Rada Seniorów powołana została uchwałą Rady Miejskiej w Łowej nr 110/7/XIX/16 z dnia 9 lutego 2016 roku. Rada, składająca się z siedmiu członków. Powołana rada jest ciałem doradczym, opiniotwórczym i inicjatywnym. Rada jest ciałem doradczym, opiniotwórczym i inicjatywnym. Przedstawia propozycje w zakresie priorytetowych zadań i działań na rzecz seniorów w Gminie Łowa. Radni obradują co najmniej raz na kwartał. Działania Rady nie są widoczne w życiu gminy.

Samorząd konsultuje wszystkie projekty uchwał Rady Miejskiej publikując protokoły z tych konsultacji. Jednak treść protokołów wskazuje, że konsultacje te nie cieszą się popularnością wśród mieszkańców czy interesariuszy. Przyczyną tego może być sam sposób prowadzenia konsultacji społecznych i traktowanie ich jako wymogu formalnego a nie rzeczywistej potrzeby.

15. Rozwój instytucjonalny w Gminie Iłowa

Sferą, w której gmina jest dobrze rozwinięta jest rozwój instytucjonalny.

Wykres nr 38

Źródło: *systemanaliz.pl - Monitor Rozwoju Lokalnego*

Liczba i jakość instytucji wyróżniają Iłową spośród gmin wziętych do porównania.

Gmina Iłowa charakteryzuje się wysokim stopniem instytucjonalizacji różnych obszarów funkcjonowania.

W ramach przeprowadzonej wśród mieszkańców ankiety, kwestie związane z tym obszarem znalazły się wysoko w hierarchii ważności i znaczenia dla mieszkańców.

Zaufanie społeczności lokalnej do samorządu jest ważnym i bardzo ważnym obszarem dla 78,46 % mieszkańców.

Kompetencje urzędników, jakość pracy, odpowiedzialność urzędników są ważne i bardzo ważne dla 76,06 % mieszkańców.

Współpraca samorządu z mieszkańcami, NGO, biznesem stanowi ważny i bardzo ważny obszar dla 75,38 % mieszkańców.

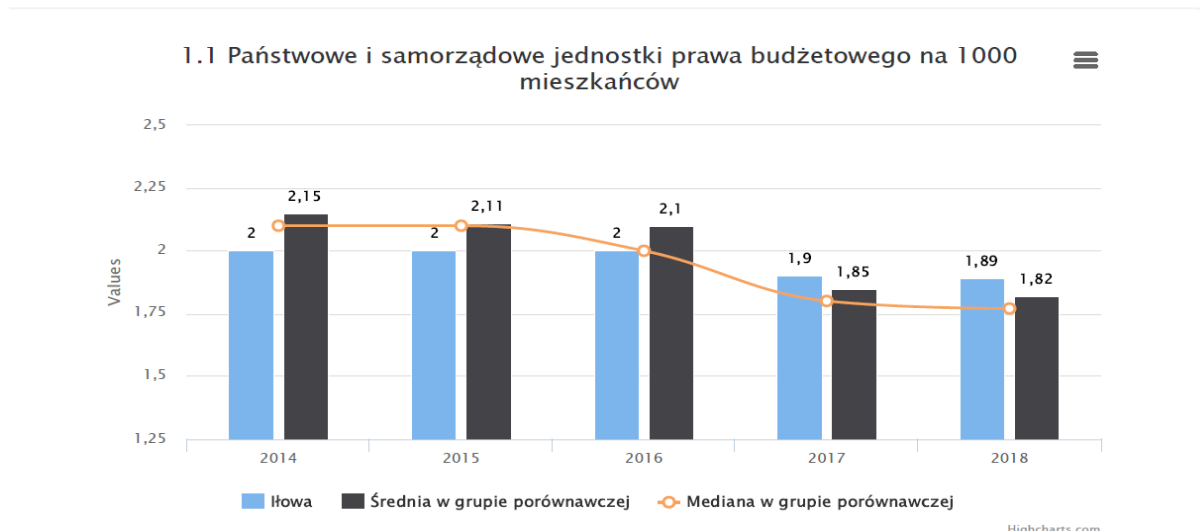
Przepływ informacji i dostęp do informacji (otwartość i przejrzystość) jest oceniany jako ważny i bardzo ważny dla 69,99 % mieszkańców

Inteligentne zarządzanie gminą jest ważne i bardzo ważne dla 66,91 % mieszkańców.

E-usługi w administracji są ważne i bardzo ważne dla 65,37% mieszkańców. Tylko 11,53% respondentów nie uważa tego obszaru za istotny.

Wykres nr 39

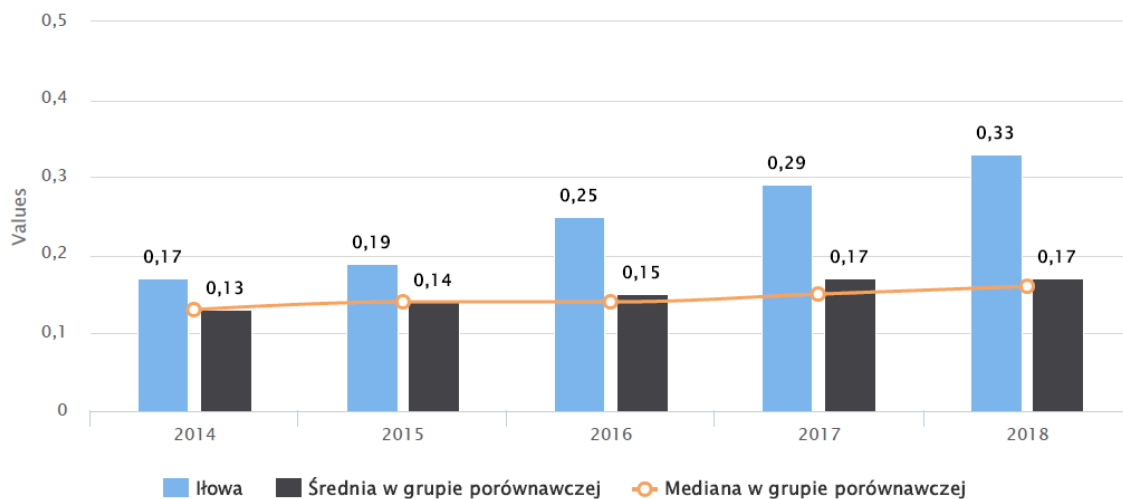
1. Zasoby instytucjonalne gminy - liczba podmiotów, zakres współpracy, kwalifikacje urzędników

Źródło: systemanaliz.pl - Monitor Rozwoju Lokalnego

Wykres nr 40

1.4 Udział wydatków na szkolenia i rozwój zawodowy w wydatkach bieżących (w %)

Źródło: systemanaliz.pl - Monitor Rozwoju Lokalnego

Współpraca Gminy Iłowa z partnerami

Tabel nr 54. Współpraca zagraniczna

Lp.	Gmina partnerska	Zakres współpracy	Korzyści
	Rietschen (Niemcy) – od 23.07.1998	Iłowa nawiązała współpracę z gminą Rietschen w celu wymiany doświadczeń z zakresu: gospodarki komunalnej, kultury i sportu, współpracy ze strażą pożarną, szkołą podstawową, drużynami sportowymi, zespołami wokalnymi i orkiestrą dętą.	<p>Realizacja inwestycji w Gminie Iłowa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - projekt dot. budowy oczyszczalni ścieków wraz z kanalizacją i siecią wodociągową w Iłowej (Phare CBC 1999, Nr PL 9913.2.4). - W 2002 roku w ramach projektu dot. partnerskich spotkań urzędników Rietschen i Iłowej (Fundusz Małych Projektów nr projektu 47/2000) - przegląd spraw gospodarczych i określenie zakresu pomocy i doradztwa partnera niemieckiego przy realizacji inwestycji infrastrukturalnych w Gminie Iłowa. - Modernizacja drogi gminnej w Jankowej Żagańskiej – etap I w ramach programu Interreg III A (2005 r) - Modernizacja budynku Gminnego Centrum Kultury i Sportu w Iłowej- etap IV w ramach programu Interreg III A (2006 r.) - Centrum Spotkań – w ramach Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Polska – Saksonia 2007-2013.
2	Jänschwalde (Niemcy) – od 23.06.2006	Partnerzy zobowiązali się do wspierania i intensyfikowania stosunków w zakresie kulturalnym, gospodarczym, sportowym i turystycznym	
3	Blanzy (Francja) – od 24.05.2017	Aktywna współpraca w zakresie m.in. turystyki, sportu oraz gospodarki, wymiana młodzieży oraz pielęgnowanie polskiej i francuskiej kultury	

Źródło: Urząd Miejski w Iłowej

Tabela nr 55. Współpraca samorządowa

Lp.	Podmiot/instytucja	Zakres współpracy	Korzyści
1	<p>Stowarzyszenie Gmin RP Euroregion „Sprewa-Nysa-Bóbr”</p> <p>Gmina jest członkiem stowarzyszenia na podstawie Uchwały nr IX/39/94 Rady Miejskiej w Łowej z dnia 29 grudnia 1994 r.</p>	<p>Zakres współpracy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - likwidacja wzajemnych uprzedzeń i obaw, - wspieranie przyjacielskich kontaktów, - wykorzystanie gospodarczego potencjału regionu, - budowanie wzajemnego porozumienia i zaufania, - wyrównanie i poprawa poziomu życia po obu stronach granicy, - wspieranie kooperacji miast i gmin, - transgraniczne planowanie przedsięwzięć infrastrukturalnych 	<p>Dzięki członkostwu w stowarzyszeniu Gmina Łowia realizuje projektu transgraniczne z wykorzystanie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego</p>
2	<p>Rada Fundacji Lokalna Grupa Działania „Bory Dolnośląskie”</p> <p>Gmina przystąpiła do fundacji na podstawie Uchwały nr 269/4/XXXIV/06 Rady Miejskiej w Łowej z dnia 15 lutego 2006 r.</p>	<p>Zakres działania Fundacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wspieranie rozwoju gospodarczego, społecznego i turystycznego regionu bory dolnośląskie - promocja regionu bory dolnośląskie - pobudzanie inicjatyw społecznych, kulturowych i przyrodniczych mieszkańców - upowszechnianie i wymiana informacji o podejmowanych inicjatywach - ochrona wartości historycznych, kulturowych, urbanistycznych, przyrodniczych i krajobrazowych - opiniowanie przedsięwzięć związanych z rozwojem tego regionu - integracja mieszkańców oraz budowanie wspólnej tożsamości - rozwój współpracy transgranicznej - rozwój edukacji, oświaty i wychowania - integracja społeczna oraz działania na rzecz rynku pracy i osób wykluczonych społecznie - rozwój i promocja wolontariatu 	<p>Zrealizowane projekty w ramach Fundacji na rzecz lokalnej społeczności, w tym na obszarze Gminy Łowia</p>
3	<p>Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Bory Dolnośląskie”</p>	<p>LGD działa jako Stowarzyszenie i jest dobrowolnym, samorządnym, trwałym zrzeszeniem osób fizycznych i osób prawnych, w tym jednostek samorządu terytorialnego, mającym na celu działanie na rzecz rozwoju obszarów wiejskich (wsparcie finansowe realizacji inwestycji w obszarze turystyki, przedsiębiorczości, rozwoju lokalnego, aktywizacji lokalnej społeczności).</p>	<p>Pozyskanie środków w ramach LGD Bory Dolnośląskie, np. na rozwój obszarów wiejskich gminy (obiekty rekreacyjne, świetlice wiejskie, wsparcie dla lokalnych stowarzyszeń).</p>
4	<p>Zrzeszenia Gmin Województwa Lubuskiego</p>	<p>Współpracę rozpoczęto na podstawie Uchwały nr 299/6/XXXVII/14 Rady Miejskiej w Łowej z dnia 2 czerwca 2014 r. Celem Zrzeszenia jest m.in.:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) tworzenie warunków formułowania i wyrażania interesów gmin oraz ich ochrona; 	<p>Burmistrz Łowej jest członkiem Zarządu Zrzeszenia co daje możliwość wyznaczania kierunków działalności zrzeszenia w nowej kadencji.</p>

		<p>2) działanie na rzecz integracji europejskiej oraz zabieganie o środki pomocowe z Unii Europejskiej;</p> <p>3) podtrzymywanie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwój świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej;</p> <p>4) upowszechnianie i rozwijanie kultury lokalnej i regionalnej;</p> <p>5) wspieranie i rozwijanie idei samorządowej wśród mieszkańców województwa lubuskiego.</p>	<p>Przynależność gminy do Zrzeszenia to:</p> <ul style="list-style-type: none"> - stałe podnoszenie poziomu wiedzy w obszarach działania JST (seminaria, szkolenia, baza wiedzy) - korzystanie z opinii prawnych powstających na zlecenie Zrzeszenia, które mogą wspierać wódatrzy - wzajemna wymiana doświadczeń w obszarach istotnych/problemowych dla JST
5	Lubuska Organizacja Turystyczna	<p>Uchwałą nr 120/7/XIX/16 Rady Miejskiej w Łowej z dnia 9 lutego 2016 r. Gmina przystąpiła do Lubuskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej.</p> <p>Celem działalności Stowarzyszenia jest m. in: kreowanie i upowszechnianie wizerunku województwa jako regionu atrakcyjnego turystycznie w kraju i za granicą, integracja środowisk samorządu terytorialnego, gospodarczego i zawodowego oraz osób, instytucji i organizacji zainteresowanych rozwojem turystycznym województw, zwiększanie liczby turystów odwiedzających województwo, poprawa infrastruktury turystycznej w województwie, stworzenie regionalnego systemu informacji turystycznej oraz włączenie go w krajowe zarządzanie systemem "IT".</p>	<p>Z uczestnictwa gminy w Organizacji wynikają bezpośrednie korzyści polegające na skonsolidowanych działaniach polegających m.in. na organizacji wspólnych imprez. Najważniejszym wydarzeniem 2019 roku była organizacja V Lubuskiego Sejmiku Turystycznego zrzeszającego specjalistów ds. turystyki regionalnej, zapewnienie tańszej promocji dzięki cyklowi darmowych artykułów w piśmie Kocham Lubuskie. Artykuły dotyczyły oferty turystycznej gminy i regionu. Dzięki uczestnictwu w LOTU-rze materiały informacyjne o zabytkach w gminie znajdują się w punktach informacji turystycznej województwa oraz w Polsko-Niemieckim Centrum Promocji i Informacji Turystycznej w Zielonej Górze. Oferta kulturalna i turystyczna gminy jest także bezpłatnie prezentowana w katalogach LOTUR</p>
6	Związek Powiatowo - Gminnego Powiatu Żagań	<p>Związek Powiatowo – Gminny Powiatu Żagańskiego” jest Związkiem Powiatu Żagańskiego oraz Gmin powiatu żagańskiego, tj. Gminy Brzeźnica, Gminy Gozdnicza o statusie miejskim, Gminy Łowa, Gminy Małomice, Gminy Niegostawice, Gminy Szprotawa, Gminy Wymiarki, Gminy Żagań, Gminy Żagań o statusie miejskim.</p>	<p>Brak korzyści; Związek nie spełnia swoich statutowych zadań</p>

		<p>Utworzony został w celu wspólnego wykonywania zadań publicznych, o których mowa w ustawie z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym.</p> <p>Związek wykonuje przekazane mu zadania Członków Związku w zakresie powiatowo – gminnych przewozów pasażerskich, w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność</p>	
7	<p>Zakład Zagospodarowania Odpadów Sp. z o. o. w Żarach</p>	<p>Gmina Łowa na podstawie Uchwały 334/5/XL/10 Rady Miejskiej w Łowej z dnia 26 czerwca 2010 r. przystąpiła do spółki i objęła udział w spółce</p>	<p>Największą korzyścią z projektu jest organizacja gospodarowania odpadami w gminach należących do Łużyckiego Związku Gmin, czyli stworzenie możliwości pozyskiwania wartościowych surowców wtórnych, przy tym ograniczenie i zminimalizowanie strumienia odpadów kierowanych na składowiska i ich ostateczne unieszkodliwienie zgodnie z polskimi i unijnymi wymogami prawnymi oraz najlepszymi dostępnymi technikami BAT.</p>
8	<p>Żarsko-Żagański Obszar Funkcjonalny</p> <p>Gmina Łowa przystąpiła do ŻŻOF w styczniu 2020 r. Do ŻŻOF należą również miasta Żary i Żagań oraz gminy wiejskie Żary i Żagań.</p>	<p>Gminy zawarły wspólne porozumienie dot. działań na rzecz wybranych obszarów, podejmując starania o środki finansowe w ramach budżetu UE. ŻŻOF jest, obok MOF miast wojewódzkich w regionie lubuskim, jednym z większych i istotniejszych obszarów rozwojowych województwa, szczególnie w zakresie gospodarczym.</p>	<p>Korzyści dot. efektów wspólnie planowanych przedsięwzięć w zakresie rozwoju obszaru funkcjonalnego.</p> <p>Gmina Łowa przystąpiła do porozumienia jako ostatnia. W roku 2020 przygotowana została diagnoza dla ŻŻOF, która stanie się podstawą do planowania działań i realizacji przedsięwzięć.</p>
9	<p>Klaser Turystyki Historycznej (Stowarzyszenie)</p> <p>Przystąpienie do Stowarzyszenia w grudniu 2020</p>	<p>Wspólna inicjatywa Stowarzyszenia Gmin RP Euroregion „Sprewa-Nysa-Bóbr”, Lubuskiej Organizacji Pracodawców w Gorzowie Wielkopolskim, Centrum Biznesu i Innowacji we Frankfurcie nad Odrą i Centrum Innowacji i Technologii w Forst (L.), podjęta w ramach realizacji projektu pn.: „EuRegioNet - Internacjonalizacja Sieci i Klastrow”, przy ścisłej współpracy z władzami Krosna Odrzańskiego. Obszar objęty inicjatywą to głównie teren Województwa Lubuskiego oraz Kraju Związkowego Brandenburgia</p> <p>Zakres działania:</p>	<p>Oczekiwane korzyści to promocja turystyczna gminy Łowa i wzrost atrakcyjności jej obszaru</p>

		<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie atrakcyjności obszaru działania klastra na terenie Polski i Niemiec - zwiększenie dochodów członków klastra w trzech obszarach: fortyfikacje i umocnienia, historia i tradycje winiarskie, pałace i zamki. - prowadzenie działań wspomagających rozwój i promocję przedsiębiorstw działających w branży turystyki historycznej, - tworzenie sprzyjających warunków dla prowadzenia działalności biznesowej, - wspieranie rozwoju transgranicznej turystyki historycznej poprzez tworzenie sieci współpracy przedsiębiorstw, samorządu terytorialnego, administracji, uczelni wyższych, instytucji otoczenia biznesu, organizacji pozarządowych, instytucji kultury oraz osób fizycznych. 	
--	--	--	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Iłowej

Informacja oraz komunikacja z mieszkańcami w Gminie Iłowa

Ankieta przeprowadzona w Gminie Iłowa wskazała, że mieszkańcy czerpią wiedzę oraz informacje nt. pracy gminy, działalności, inwestycji z oficjalnych źródeł. Jest to przede wszystkim oficjalna strona miasta oraz oficjalny fanpage w mediach społecznościowych. Źródłem informacji jest również sam burmistrz ora radni miejscy (60,8 % ankietowanych mieszkańców czerpie informacje nt. gminy z oficjalnego profilu gminy na FB; 54,6% z oficjalnego portalu gminy (ilowa.pl); 18,5% z mediów lokalnych oraz 6,2% od radnych gminy). Jako pozostałe źródła zostały wskazane: burmistrz, sąsiedzi, rodzina, znajomi, spotkania, Biuletyn Informacji Publicznej na stronie ilowa.pl.

Zakres realizowanych e- usług jest ograniczony. Mieszkańcy mogą korzystać z funkcjonujących w całym kraju portali ePUAP i emp@atia. Skala użytkowania tych portali jest niewielka.

W Gminie Iłowa dostępna jest aplikacja Elektronicznego Biura Obsługi Interesanta która daje możliwość m.in.:

- przesyłania nowych pism w formie eFormularzy,
- podpisywania i szyfrowania przesyłki przy zastosowaniu podpisu elektronicznego,
- śledzenia toku postępowania sprawy,
- zaznajamiania się z listą spraw załatwianych w urzędzie, pobierania wzorów dokumentów,
- przeglądanie płatności i dokonanie płatności obejmują podatki, opłaty i odpady.

Gmina Iłowa w bardzo widoczny sposób prezentuje swoje Elektroniczne Biuro Obsługi Interesanta na stronie internetowej.

Lista planowanych przedsięwzięć priorytetowych w ramach Strategii Rozwoju Gminy Iłowa na lata 2021-2028

Lp.	Tytuł/nazwa przedsięwzięcia	Podmiot/y odpowiedzialne/y za realizację	Podmiot/y uczestniczący/e w realizacji	Podmiot odpowiedzialny za monitorowanie	Szacunkowy termin realizacji	Potencjalne źródło finansowania
1.	Budowa systemu kanalizacji sanitarnej na terenie gminy Iłowa - rozwiązanie problemów gospodarki ściekowej na terenach wiejskich poprzez budowę/rozbudowę kanalizacji sanitarnej oraz budowę przydomowych oczyszczalni ścieków	Urząd Miejski w Iłowej	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Iłowej	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Iłowej	2022-2028	Program Regionalny - Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027 Budżet gminy Iłowa Budżet Państwa/programy rządowe Programy krajowe finansowane ze środków UE na lata 2021-2027
2.	Budowa nowych odcinków sieci wodociągowej w m. Klików i Kowalice (zwodociągowanie wsi zaopatrywanych w wodę z ujęć własnych)	Urząd Miejski w Iłowej	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Iłowej	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Iłowej	2022-2028	Program Regionalny - Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027 Budżet gminy Iłowa Państwa/programy rządowe Programy krajowe finansowane ze środków UE na lata 2021-2027

3.	Uporządkowanie gospodarki melioracyjnej na terenie gminy Iłowa	Urząd Miejski w Iłowej	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Iłowej PGW Wody Polskie	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Iłowej	2022-2028	Program Regionalny - Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027 Budżet gminy Iłowa Państwa/programy rządowe Programy krajowe finansowane ze środków UE na lata 2021-2027
4.	Budowa kanalizacji deszczowej na terenie gminy Iłowa	Urząd Miejski w Iłowej	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Iłowej	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Iłowej	2022-2028	Program Regionalny - Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027 Budżet gminy Iłowa Państwa/programy rządowe Programy krajowe finansowane ze środków UE na lata 2021-2027
5.	Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej (budynek szkoły podstawowej im. Lotników Alianckich – w części, która nie została zmodernizowana, budynek Biblioteki Kultury, budynek OPS, budynek ZGKiM, budynek Urzędu Miejskiego, budynki OSP)	Urząd Miejski w Iłowej	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Iłowej Szkoła Podstawowa w Iłowej, OPS, Biblioteka Kultury	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Iłowej	2022-2028	Program Regionalny - Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027 Budżet gminy Iłowa Państwa/programy rządowe Programy krajowe finansowane ze środków UE na lata 2021-2027

6.	Utworzenie klastra odnawialnych źródeł energii	Urząd Miejski w Iłowej	Gminy tworzące ŻŻOF	Gminy tworzące ŻŻOF	2022-2028	Program Regionalny - Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027 Budżet gminy Iłowa Państwa/programy rządowe Programy krajowe finansowane ze środków UE na lata 2021-2027
7.	Rozwój OZE na terenie Gminy - program montażu instalacji fotowoltaicznych	Urząd Miejski w Iłowej	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Iłowej	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Iłowej UM w Iłowej	2022-2028	Program Regionalny - Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027 Budżet gminy Iłowa Państwa/programy rządowe Programy krajowe finansowane ze środków UE na lata 2021-2027
8.	Stworzenie sieci gminnych ścieżek rowerowych	Urząd Miejski w Iłowej	Mieszkańcy gminy Iłowa Organizacje pozarządowe działające na terenie gminy Iłowa Przedsiębiorcy działający na terenie gminy Iłowa	Urząd Miejski w Iłowej	2022-2028	Program Regionalny - Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027 Budżet gminy Iłowa Państwa/programy rządowe Programy krajowe finansowane ze środków UE na lata 2021-2027

9.	Rozbudowa sieci oświetleniowej na terenie gminy Iłowa oraz Remonty istniejącego oświetlenia ulicznego - wymiana i montaż nowego oświetlenia energooszczędnego	Urząd Miejski w Iłowej	Mieszkańcy gminy Iłowa Przedsiębiorcy	Urząd Miejski w Iłowej	2022-2028	Program Regionalny - Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027 Budżet gminy Iłowa Państwa/programy rządowe Programy krajowe finansowane ze środków UE na lata 2021-2027
10.	Budowa i przebudowa oraz remonty sieci dróg gminnych	Urząd Miejski w Iłowej	Urząd Miejski w Iłowej Mieszkańcy gminy Iłowa Organizacje pozarządowe działające na terenie gminy Iłowa Przedsiębiorcy działający na terenie gminy Iłowa	Urząd Miejski w Iłowej	2022-2028	Program Regionalny - Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027 Budżet gminy Iłowa Państwa/programy rządowe Programy krajowe finansowane ze środków UE na lata 2021-2027
11.	Budowa obwodnicy Iłowej	Zarząd Dróg Wojewódzkich	Urząd Miejski w Iłowej Mieszkańcy gminy Iłowa Organizacje pozarządowe działające na terenie gminy Iłowa Przedsiębiorcy działający na terenie gminy Iłowa	Urząd Miejski w Iłowej	2022-2028	Program Regionalny - Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027 Budżet gminy Iłowa Państwa/programy rządowe Programy krajowe finansowane ze środków UE na lata 2021-2027

12.	Poprawa bezpieczeństwa w ruchu pieszym w ciągu DW 296 budowa przejść dla pieszych, doświetlenie , sygnalizacja świetlna	Zarząd Dróg Wojewódzkich	Urząd Miejski w Iłowej Mieszkańcy gminy Iłowa Organizacje pozarządowe działające na terenie gminy Iłowa Przedsiębiorcy działający na terenie gminy Iłowa	Urząd Miejski w Iłowej	2022-2028	Program Regionalny - Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027 Budżet gminy Iłowa Państwa/programy rządowe Programy krajowe finansowane ze środków UE na lata 2021-2027
13.	Rozbudowa uzbrojonych terenów pod budownictwo mieszkaniowe	Urząd Miejski w Iłowej	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Iłowej	Urząd Miejski w Iłowej	2022-2028	Budżet gminy Iłowa Państwa/programy rządowe
14.	Uzbrojenie terenów inwestycyjnych – w szczególności poszerzenie istniejących terenów SAG (budowa drogi, oświetlenia, zbiorników na wodę deszczową, przebudowa kanalizacji)	Urząd Miejski w Iłowej	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Iłowej Przedsiębiorcy	Urząd Miejski w Iłowej	2022-2028	Program Regionalny - Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027 Budżet gminy Iłowa Państwa/programy rządowe
15.	Utworzenie klastra edukacyjnego- logistycznego	Urząd Miejski w Iłowej	Urząd Miejski w Iłowej Gminy tworzące ŻŻOF Powiat żagański Samorząd województwa lubuskiego Przedsiębiorcy z terenu gminy Iłowa i ŻŻOF Instytucje Otoczenia Biznesu w regionie	Urząd Miejski w Iłowej	2022-2028	Program Regionalny - Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027 Budżet gminy Iłowa Państwa/programy rządowe Programy krajowe finansowane ze środków UE na lata 2021-2027

16.	Promocja gospodarcza gminy Iłowa	Urząd Miejski w Iłowej	Mieszkańcy gminy Iłowa Organizacje pozarządowe z terenu gminy Iłowa Przedsiębiorcy z terenu gminy Iłowa Gminy tworzące ŻŻOF	Urząd Miejski w Iłowej	2022-2028	Program Regionalny - Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027 Budżet gminy Iłowa Państwa/programy rządowe Programy krajowe finansowane ze środków UE na lata 2021-2027
17.	Utworzenie ośrodków wsparcia dziennego dla dorosłych	Ośrodek Pomocy Społecznej w Iłowej	Urząd Miejski w Iłowej Biblioteka Kultury Powiata żagański Samorząd województwa lubuskiego/Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Wojewoda lubuski/Lubuski Urząd Wojewódzki	Ośrodek Pomocy Społecznej w Iłowej	2022-2028	Program Regionalny - Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027 Budżet gminy Iłowa Państwa/programy rządowe Programy krajowe finansowane ze środków UE na lata 2021-2027
18.	Budowa nowego żłobka miejskiego	Urząd Miejski w Iłowej	Urząd Miejski w Iłowej	Urząd Miejski w Iłowej	2022-2028	Program Regionalny - Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027 Budżet gminy Iłowa Państwa/programy rządowe
19.	Tworzenie na terenie gminy terenów rekreacyjnych w szczególności z	Urząd Miejski w Iłowej	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Iłowej UM w Iłowej	Urząd Miejski w Iłowej	2022-2028	Program Regionalny - Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027

	wykorzystaniem zasobów wodnych: 1. Budowa ośrodka sportowo - rekreacyjnego, 2. Wykorzystanie zbiornika wodnego przy ul. Młyńskiej w Iłowej 3. Przebudowa zbiornika w Klikowie. 4. Zagospodarowanie rzeki Czarna.		Mieszkańcy gminy Iłowa PGW Wody Polskie			Budżet gminy Iłowa Państwa/programy rządowe Programy krajowe finansowane ze środków UE na lata 2021-2027
20.	Rozbudowa infrastruktury sportowej w Gminie	Urząd Miejski w Iłowej	Urząd Miejski w Iłowej Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Iłowej UM w Iłowej Mieszkańcy gminy Iłowa Organizacje pozarządowe z terenu gminy Iłowa/kluby sportowe	Urząd Miejski w Iłowej	2022-2028	Program Regionalny - Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027 Budżet gminy Iłowa Państwa/programy rządowe Programy krajowe finansowane ze środków UE na lata 2021-2027
21.	Budowa małej infrastruktury turystyczno- rekreacyjnej na obszarze wiejskim gminy Iłowa	Urząd Miejski w Iłowej	Urząd Miejski w Iłowej Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Iłowej UM w Iłowej Mieszkańcy gminy Iłowa Organizacje pozarządowe z terenu gminy Iłowa/kluby sportowe	Urząd Miejski w Iłowej	2022-2028	Program Regionalny - Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027 Budżet gminy Iłowa Państwa/programy rządowe Programy krajowe finansowane ze środków UE na lata 2021-2027

22.	Rewitalizacja obiektów zabytkowych w gminie Iłowa: 1. Rewitalizacja Parku Dworskiego w Iłowej - etap II 2. Rewitalizacja Pałacu w Iłowej	Urząd Miejski w Iłowej	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszaniowej w Iłowej UM w Iłowej Biblioteka Kultury Mieszkańcy gminy Iłowa Organizacje pozarządowe z terenu gminy Iłowa Przedsiębiorcy z terenu gminy Iłowa Samorząd Województwa Lubuskiego Wojewódzki Konserwator Zabytków z terenu gminy Iłowa	Urząd Miejski w Iłowej	2022-2028	Program Regionalny - Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027 Budżet gminy Iłowa Państwa/programy rządowe Programy krajowe finansowane ze środków UE na lata 2021-2027
23.	Rozwój e-usług publicznych oraz wdrażanie idei SMART CITY	Urząd Miejski w Iłowej	Ośrodek Pomocy Społecznej w Iłowej, Biblioteka Kultury, Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszaniowej Szkoła Podstawowa w Iłowej, Przedszkole w Iłowej.	Urząd Miejski w Iłowej	2022-2028	Program Regionalny - Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027 Budżet gminy Iłowa Państwa/programy rządowe Programy krajowe finansowane ze środków UE na lata 2021-2027

Źródło: opracowanie własne

Załącznik 3. FISZKA PRZEDSIĘWZIĘCIA PRIORYTETOWEGO W RAMACH STRATEGII ROZWOJU GMINY IŁOWA NA LATA 2021-2028

Nazwa przedsięwzięcia	Cel strategiczny/cel operacyjny/kierunek działania	Wskaźniki przypisane do celu, które realizuje przedsięwzięcie
Szacunkowy koszt przedsięwzięcia	Termin realizacji (w latach)	Przewidywane/szacowane źródła finansowania (wymienić i określić w %)
Pomiot odpowiedzialny za realizację	Podmiot odpowiedzialny za monitorowanie	Podmiot/podmioty biorące udział w realizacji
Opis przedsięwzięcia (najważniejsze informacje)	Cele przedsięwzięcia	Korzyści z realizacji przedsięwzięcia/oczekiwane rezultaty
Osoba sporządzająca fiszkę	Imię i nazwisko/stanowisko	Podpis
Osoba zatwierdzająca fiszkę	Imię i nazwisko/stanowisko	Podpis

Załącznik 4 FISZKA MONITOROWANIA REALIZACJI CELÓW STRATEGII ROZWOJU GMINY IŁOWA NA LATA 2021-2028

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Kierunek działania
Wskaźniki	Wartość osiągnięta	Wartość docelowa/%realizacji
Realizacja przedsięwzięć:		
Nazwa przedsięwzięcia		
Stan realizacji (zakończone/w trakcie realizacji, w trakcie przygotowania, itp.)		
Opis problemów/zmian w trakcie realizacji		
Zagrożenia i ryzyka		
Osoba przygotowująca fiszkę	Imię i nazwisko/stanowisko	Podpis/data
Osoba zatwierdzająca fiszkę	Imię i nazwisko/stanowisko	Podpis/data